

2015

Översiktsplan 2015

Samråds-
handling

PRODUKTION AV ÖVERSIKTSPLAN 2015, SAMRÅDSHANDLING

Politisk styrgrupp: kommunstyrelsens arbetsutskott

Projektorganisation: Marie Berggren, projektansvarig, chef på strategienheten, Marie Nenzén, projektledare, översiktsplanerare på strategienheten, Maria Lundholm, projektledare, översiktsplanerare på strategienheten (t.o.m. juni 2014), Camilla Andersson, miljöskunnig, strategienheten, Peter Källman, kulturstrateg, kultur- och fritidsförvaltningen, Peter Jansson, utvecklingsledare, kultur- och fritidsförvaltningen, Johan Nilsson, miljöchef, bygg- och miljöförvaltningen, Rebecka Modin, utredare, socialförvaltningen, Ulf Andersson, näringslivschef, tillväxtkontoret, Elisabeth Lindqvist, administrativ chef/controller, barn- och utbildningsförvaltningen, Anna Bergsten, miljö- och hälsoskyddsinspektör, bygg- och miljöförvaltningen, Eric Renman, miljö- och hälsoskyddsinspektör, bygg- och miljöförvaltningen, Cecilia Holst, detaljplanehandläggare, bygg- och miljöförvaltningen, Helena Strandgren, planarkitekt, bygg- och miljöförvaltningen, Johan Sandström, mark- och exploateringssamordnare, tekniska förvaltningen

Kartor: Birgitta Bergström

Originalproduktion (textredigering och grafisk form): My Laurell, My Laurell AB

Omslagsbild: montage Jennifer Mayer, originalbild Harpans förskola

Förord

I Östhammars kommun finns höga värden som vi ska ta tillvara, värna och utveckla på ett hållbart sätt.

Här sker utvecklingen utifrån ett lokalt perspektiv samtidigt som hänsyn tas till helheten. Både lokala, regionala, nationella och internationella perspektiv är viktiga för att nå en långsiktig positiv utveckling.

I kommunen känner vi ett ansvar för våra medmänniskor och vi ska känna en trygghet i vår närmiljö.

En översiktsplan visar kommunens vilja och långsiktiga vision för hur vi ska använda våra mark- och vattenresurser på ett hållbart sätt. Översiktsplanen är en strategisk handling med tydliga inriktningsmål som ska fungera som en vägvisare till olika beslut för politiken, företag och enskilda.

Det här förslaget till översiktsplan utgör ett diskussionsmaterial för en dialog om den framtida utvecklingen av Östhammars kommun. Härmed välkomnas engagerade invånare, föreningar, företag och andra intressenter att lämna synpunkter på förslaget. Det är tillsammans som vi uppnår en långsiktigt hållbar utveckling.

Jacob Spangenberg (C)

Margareta Widén-Berggren (S)

Lennart Owenius (M)

Innehållsförteckning

Del I

Om översiktsplanen.....	5	Teknisk försörjning.....	51
Läsanvisningar.....	6	Vatten och avlopp.....	51
I Vision framtidsbild och utmaningar.....	8	Avfall och återvinning.....	56
Vision	8	Energi.....	57
Framtidsbild 2025	10	Digital infrastruktur	59
Utmaningar	12	Vattenplanering.....	60
II Övergripande förutsättningar	15	Näringslivsutveckling.....	66
Kommunen idag.....	15	Grönstruktur	69
Roll i regionen.....	20	Naturvård.....	69
III Framtida mark- och vattenanvändning	24	Rekreation och friluftsliv.....	72
Bebyggelseutveckling	29	Kulturmiljöer	78
Bostäder	27	Social utveckling.....	82
Industri- och verksamhetslokaler.....	29	IV Hänsyn till riksintressen	
Tätorter, landsbygd och fritidshusområden.....	32	och övriga allmänna intressen	85
Trafik och kommunikationer.....	46	Riksintressen	85
Vägar, järnvägar och kollektivtrafik.....	46	Miljö, hälsa och säkerhet.....	98
Sjötrafik och hamnar.....	50	Miljö kvalitetsnormer	98
		Miljö och hälsorisker	101
		Samhällsskydd och beredskap.....	104

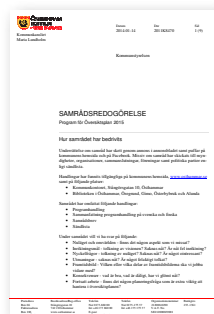
Del 2 Utvecklingskärnor och bilagor

Till planen hör också Del 2 Utvecklingskärnor, Bilaga 1 Miljökonsekvensbeskrivning och två samrådsredogörelser, Bilaga 2 och Bilaga 3.

Del 2 Utvecklingskärnor Bilaga 1

Bilaga 2

Bilaga 3

De här dokumenten kan laddas ner på www.osthammar.se eller beställas på mailadressen info@osthammar.se

LÄS MER

 Läs-mer titlar med denna symbol innehåller i ÖP:s webbversion klickbara länkar till aktuell publikation/webbplats

foto: Peter Högröm

Foto: Peter Högröm

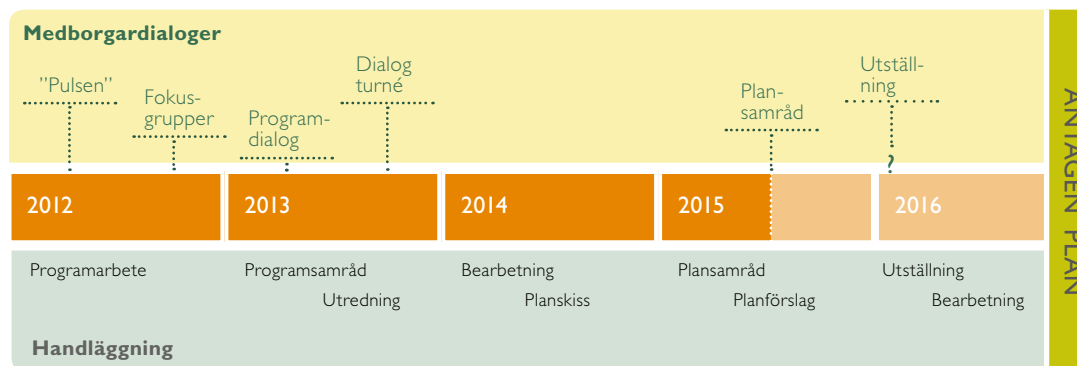
Om översiktsplanen

En översiktsplan är ett politiskt styrdokument som behandlar den framtida utvecklingen i kommunen. Planen ska ge överblick och visa på sammanhang som gör det möjligt att bedöma hur olika åtgärder kan påverka livsmiljön på längre sikt och vad som bäst bidrar till hållbar utveckling. På så sätt blir översiktsplanen ett redskap som gör det lättare att fatta rätt beslut om hur vi ska använda våra mark- och vattenresurser på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Alla kommuner ska ha en aktuell översiktsplan och den ska vara kommuntäckande. Politikerna ska under varje mandatperiod ta ställning om översiktsplanen behöver revideras.

En antagen översiktsplan är inte juridiskt bindande, men den ger vägledning:

- för kommunala beslut om detaljplaner, planbesked, bygglov och andra tillståndsbeslut,
- i arbetet med regionala utvecklings- och planeringsprojekt och
- för andra myndigheter som prövar eller överprövar anmälnings- och tillståndsärenden i kommunen.

Vägen till en antagen plan

Översiktsplanen ska både peka på möjligheter och begränsningar. I arbetet med att ta fram planen kan gemensamma frågor och motstridiga idéer och intressen lyftas fram och diskuteras. Alla ska få komma till tals och det är skälet till att flera omgångar av dialog och samråd om planen genomförs.

Arbetet med att revidera Östhammars kommuns översiktsplan från 2003 startade år 2012. Då inleddes ett arbete med att identifiera nya framtidsfrågor, mål och utmaningar. Det som kom fram sammanställdes i ett program för en översiktsplan 2015. Kommunstyrelsen är styrgrupp för arbetet med översiktsplanen.

Kommunchefen var projektansvarig när arbetet inleddes. Våren 2014 flyttades ansvaret över till chefen för kommunens strategiska enhet.

Ett offentligt samråd om programmet genomfördes perioden 15 mars till 15 maj 2013. Från april till september presenterades programmet också i samband med en stor dialogturné i Östhammars kommun. Även kommunens politiska nämnder har deltagit i dialogen om programmet för översiktsplanen. Ett antal informationsmöten och workshops kring programmet har därutöver genomförts med olika föreningar och sammanlutningar under 2013.

ÖVERSIKTSPLANENS INNEHÅLL

Planen ska redovisa:

- grunddragen för mark- och vattenanvändningen,
- hur den byggda miljön ska utvecklas och bevaras,
- vilken hänsyn som ska tas till allmänna intressen
- hur riksintressen och miljö-kvalitetsnormer ska tillgodoses

LÄSANVISNINGAR	
Om översiktsplanen	Förklarar vad en översiktsplan är, vad den ska innehålla och hur den ska tas fram.
I Vision, framtidsbild och utmaningar Vision Framtidsbild Utmaningar och strategier	Beskriver vision och prioriterade mål för utvecklingen i Östhammars kommun till 2025. Ett antal utmaningar måste hanteras för att gå från nuläge till skisserad framtidsbild. Här beskrivs utmaningarna och lämnas förslag till strategier.
II Övergripande förutsättningar Kommunen idag Roll i regionen	Beskriver i sammanfattning nuläget i Östhammars kommun; de fysiska förutsättningarna, villkoren för vardagslivet och relationer med omgivningen.
III Framtida mark- och vattenanvändning Bebyggelseutveckling Trafik och kommunikationer Teknisk försörjning Vattenplanering Näringslivsutveckling Grönstruktur Kulturmiljöer Social utveckling	Beskriver under olika teman nuläge och kommunens syn på framtida mark- och vattenanvändning. Under varje område redovisas mål, lagstiftning, viktiga nationella och regionala överenskommelser, utvecklingsstrategier och kommunens ställningstaganden och riktlinjer i samband med åtgärder och beslut.
IV Hänsyn till riksintressen och andra allmänna intressen Riksintressen Miljö, hälsa och säkerhet	Beskriver hur riksintressen, miljö kvalitetsnormer och andra allmänna intressen ska hanteras och tillgodoses i kommunens planering.
Del 2 Utvecklingskärnor	Beskriver nuläge och förslag till utveckling i kommunens fem serviceorter i separat rapport.
Bilaga I Miljökonsekvenser	Beskriver de huvudsakliga miljöeffekterna av att genomföra planen och hur en hållbar utveckling främjas.
Bilaga II och III Program-samråd och dialog	Redovisar de synpunkter och förslag som lämnats av invånare, intressegrupper, politiker och andra under dialog och samråd om Programmet för översiktsplan 2015.

Alla synpunkter som lämnats har sammanställts i en samrådsredogörelse och en dialogredogörelse (Bilaga 2 och 3). Kommunstyrelsen har med utgångspunkt från det materialet tagit beslut om den fortsatta inriktningen på planarbetet:

Översiktsplan 2015 ska utgå från en långsiktigt hållbar utveckling genom att

- Utnyttja läget mellan Stockholm-Mälardalen och Gävle; de stora kommunikationsstråken och pendlarboenden ska vidareutvecklas.
- Vidareutveckla tätorternas profiler och en balanserad flerkärnighet; det ska ske med utgångspunkt från orternas styrkor och utvecklingspotential.
- Ta tillvara kustens attraktivitet ; varierade boendeformer ska utvecklas i tätort och tätortsnära skärgård.
- Utveckla landsbygd och skärgård med kommunikationer som tydligare kopplar till en serviceort.

Efter programskedet har ett arbete med att ta fram fördjupade planeringsförutsättningar bedrivits, och ett arbete med att ta fram strategier och vägledningar för bebyggelseutveckling och framtida användning av mark och vatten. Alla kommunala förvaltningar har en kontaktperson för olika sakområden under sina respektive nämnder. Under vissa skeden har nyckelperso-

ner för olika sakområden deltagit i arbetsmöten. Resultatet är det här förslaget till översiktsplan som finns tillgängligt för samråd under tre månader.

Avsikten med samrådet är att fortsätta diskussionerna om Östhammars kommuns framtid och få så många som möjligt av oss som lever och verkar i kommunen att bli engagerade.

Efter samrådet ska kommunen bearbeta de synpunkter som kommer in. Resultatet ska redovisas i en samrådsredogörelse och där ska det framgå vilka nya förslag som kommit till, på grund av de synpunkter som lämnats.

Sedan fortsätter dialogen: ett reviderat förslag till översiktsplan kommer att ställas ut under minst två månader, med möjlighet för alla att lämna synpunkter en gång till. Länsstyrelsen har en särskild roll och ska göra ett särskilt granskningsyttrande. Länsstyrelsen ska bland annat se till så att planen är i linje med lagar och förordningar och inte innebär att människor utsätts för onödiga risker.

Sedan ska kommunen ännu en gång sammanställa de synpunkter som kommit fram och redovisa de förändringar förslagen resulterat i. Krävs stora förändringar måste förslaget ställas ut ännu en gång. Är förändringarna små kan översiktsplanen antas av kommunfullmäktige.

MEDBORGARDIALOGER

Dialoger är ett viktigt forum för möten mellan invånare, kommunala tjänstemän och politiker. I dialogen har alla möjlighet att ställa frågor och utbyta synpunkter.

De här aktiviteterna har hittills genomförts:

Pulsen – intervjuer på stan

Dialogen genomfördes första veckan i maj 2012. Syftet var att hitta utgångspunkter för arbetet att ta fram utvecklingsstrategier. Vi bad om synpunkter på vad som är viktigt för livet i kommunen.

Fokusgrupper – riktad dialog med målgrupper

När vi kommit halvvägs med strategierna diskuterade vi i mindre grupper för att förankra idéerna. Dialogen genomfördes sista veckan i augusti 2012.

Programdialog - frivilligt samråd om planens strategiska inriktning

Förslag till strategisk utveckling för kommunen sammanställdes i ett dokument som vi sedan hade samråd om. Samrådet pågick under mars, april och maj 2013.

Dialogturné 2013 och Ring så kommer vi!

Under Dialogturnén 2013 samlade vi in ytterligare synpunkter och förslag till bra lösningar för framtiden. Vi åkte runt och besökte bygderna och fick in cirka 1 600 synpunkter.

Dialogturnén pågick mellan april och september 2013.

I Vision, framtidsbild och utmaningar

VISION

Östhammars kommun – Världens bästa lokalsamhälle

Med engagerad befolkning, framgångsrika företag och en god kommunal service.

En mångfald av goda lokalsamhällen skapar förutsättningar för **hållbar tillväxt**.

MÅL

STRATEGI

UTMANINGAR

Flexibla
kommunikationer

Mångfald av
värden

Miljösmart

Tillväxt med
välfärd
för alla

Livskraftigt
lokalt
näringsliv

Östhammars kommun är mångfald i samhället en förutsättning för all utveckling. Här finns en djup förståelse för samhällets olika viljor. Vi arbetar tillsammans för att hitta goda lösningar. All utveckling sker med utgångspunkt från lokala perspektiv och med hänsyn till helheten. Det goda samspelet mellan helhet och mångfald skapar en grund för god ekonomisk hushållning.

I Östhammars kommun känner vi ansvar för våra medmänniskor. Vi är trygga i vår närmiljö. Goda samarbeten mellan invånare, näringsliv och myndigheter ger oss ett samhälle där säkerheten är hög och vård- och omsorgsbehoven är väl tillgodosedda.

I Östhammars kommun upprätthåller vi en god omvärldsbevakning för att ta tillvara erfarenheter och initiativ för ekologisk hållbarhet. Tillsammans minskar vi energianvändningen och skapar förutsättningar för en miljöriktig energiförsörjning.

Vi tar gemensamt ansvar för samhället och skapar tillsammans goda förutsättningar för att leva och arbeta i vår hembygd. Invånare, näringsliv och kommun skapar tillsammans en god grund för utveckling av samhällsservice och välfärd.

NULÄGE

Inriktningsmål för planen

Utifrån kommunens vision har fem inriktningsmål för översiktsplanen identifierats. Målen ska hjälpa oss att prioritera och välja vad vi ska fokusera på i den strategiska planeringen.

FLEXIBLA KOMMUNIKATIONER

Kommunikationer har stor betydelse i kommunen: för arbetspendling, för näringslivet och för att nå utbudet i regionens större städer. Kommunikationsstrukturen kopplar också samman våra lokala, små kärnor av bebyggelse och verksamheter.

Ibland handlar det om att hitta flexibla lösningar och tänka på ett nytt sätt för att skapa goda kommunikationer med det begränsade befolkningsunderlag vi har. Valfungerande kommunikationsnoder med busstationer, cykelstråk och pendlarparkeringar är ett exempel. Anropsstyrd trafik ett annat. Det går också att skapa nya lösningar genom att jobba i små steg, exempelvis med dieseldriven persontågstrafik i väntan på en elektrifierad bana. Bra och heltäckande bredband skapar förutsättningar att verka och bo lokalt, även i kustområdet och på landsbygden.

MÅNGFALD AV VÄRDEN

Kommunen har en mängd olika värden som vi ska ta vara på och utveckla: kulturmiljöer, na-

turområden, olika typer av tätorter och boendemiljöer, kust och skärgård, tysta skogsområden, våtmarker och vattendrag. Vår mångfald av boendemiljöer är en styrka i regionen. Närheten till natur och skärgård ger viktiga kvaliteter för vardagslivet. Skärgården, kulturmiljöerna och naturen är också en viktig bas för vår besöksnäring. Det ska finnas en balans mellan bevarande och utveckling.

MILJÖSMART

Vi ska hitta smarta lösningar för energiförsörjning, vatten- och avloppshantering, avfall, miljöskydd och klimatberedskap. Lokala lösningar kan vara mer miljösamma än de storskaliga. Allt handlar om att tänka långsiktigt och hållbart i ett helhetsperspektiv. Vi ska minska det ekologiska fotavtrycket genom att ta tillvara på det vi har och utvecklas utifrån våra egna förutsättningar. Ibland måste vi tänka nytt och utanför ramarna: ta in ny teknik och ny kunskap. Ibland gäller det bara att göra rätt sak vid rätt tillfälle.

TILLVÄXT MED VÄLFÄRD FÖR ALLA

Hela samhället ska leva utifrån de förutsättningar som finns för att skapa tillväxt och välfärd. En befolkningstillväxt skapar möjligheter att kunna erbjuda en god kommunal service. Ett varierat

bostadsutbud i attraktiva lägen ger förutsättningar för inflyttning. En attraktiv grundskola är centralt för vardagslivet. Trygghet, jämställdhet, folkhälsa och valfrihet är några nyckelord för det goda livet i kommunen. Vi måste samarbeta för att hushålla med resurserna och skapa ett samhälle för alla. Ett stort engagemang från privata aktörer i samspel med den kommunala organisationen kan skapa mervärden.

LIVSKRAFTIGT LOKALT NÄRINGSLEV

Den lokala arbetsmarknaden är en viktig förutsättning för kommunens utveckling. Vi har ett antal stora företag och en mängd småföretag som skapar en starkt lokal arbetsmarknad. För att möta framtida behov av sysselsättning inom kommunen behöver det lokala näringslivet bli bredare och än mer livskraftigt.

Östhammars kommun strävar efter att möta de behov som våra företag har, för att skapa förutsättningar för tillväxt. Vi måste också skapa förutsättningar som underlättar för etablering av verksamheter i nya branscher. Det kan handla om bostadsförsörjning, bra tomter och lokaler för olika typer av verksamheter och goda kommunikationer. Även kommunen, som organisation, ska vara en attraktiv arbetsgivare som bidrar till tillväxten.

Översiktsplan 2015

Framtidsbild

Serviceorternas profilering

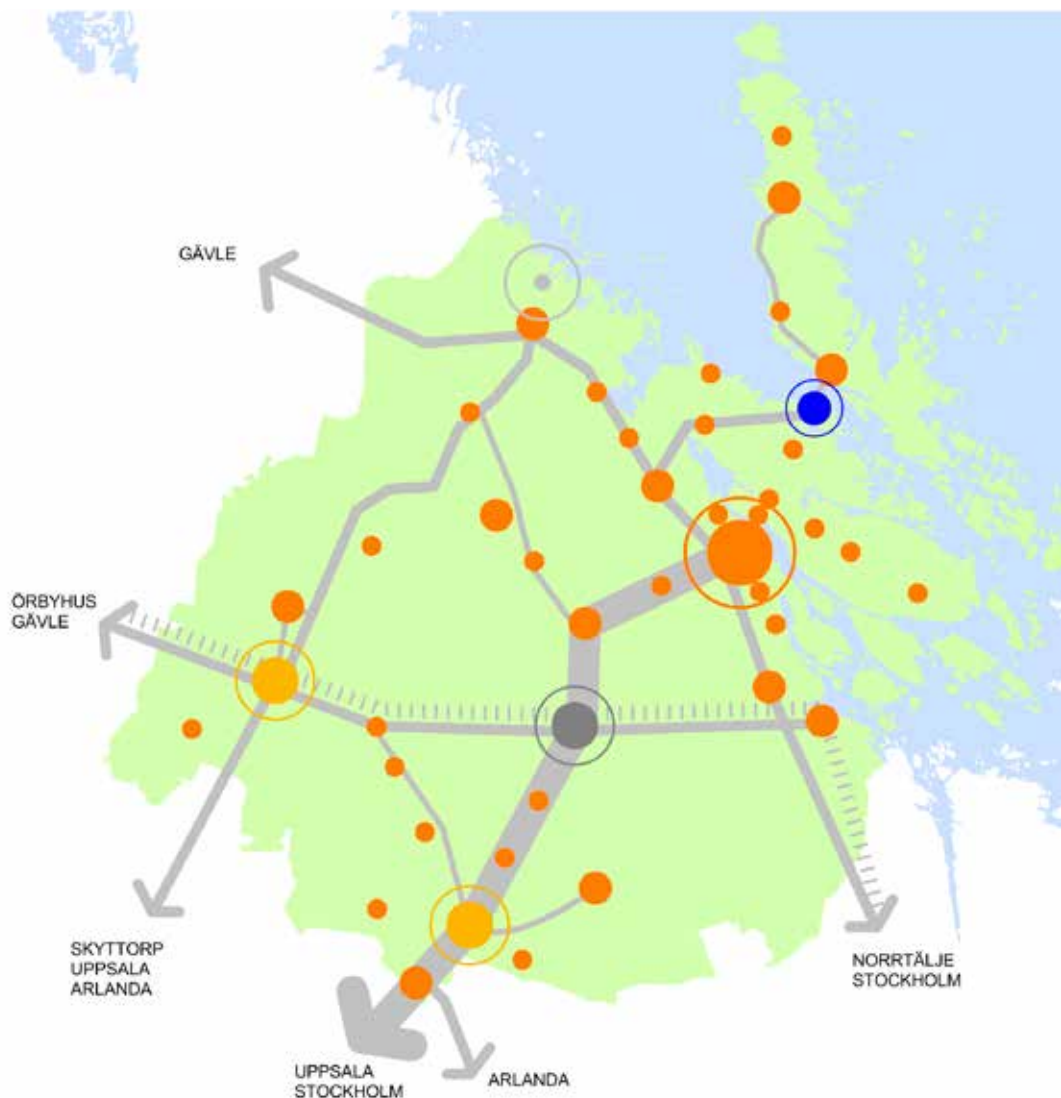
- Centrum för administration och handel
- Pendlarort
- Knutpunkt arbete, skola och sport
- Serviceort i skärgården

Bebyggelsknoder

- Mindre ort
- Större by

Kommunikationer

- Målpunkt
- Huvudstråk
- Viktigt stråk
- Vagnät på landsbygd
- Järnvägsstråk

Framtidsbild 2025

En framtidsbild ger en övergripande uppfattning om vad vi vill uppnå. Den tydliggör hur kommunen kommer att agera för att förverkliga sin vision och sina mål. Framtidsbilden redovisar rollfördelningen mellan orterna, kommunikationsstrukturer och bebyggelsestrukturer som de kan se ut i framtiden.

SERVICEORTERNA

Serviceorterna har utvecklats utifrån sina respektive förutsättningar och styrkor.

Östhammar är centrum för kommunens handel och administration. Läget i gränsen mellan inland och kust och i korsningen mellan väg 288 och 76 har bidragit till utvecklingen av Östhammars breda handelsutbud och att många tjänsteföretag har etablerat sig här.

Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet. Fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi har utvecklats här. Ortens serviceutbud har stor betydelse för den bofasta skärgårdsbefolkningen, men också för att möta efterfrågan och behov från de många sommargäster och turister som kommer till kusten sommartid.

Alunda och Österbybruk har utvecklats till trivsamma pendlarorter med närhet till Upp-

sala, Stockholm och Gävle. Orterna har ett lite bredare utbud av boendetyper och är perfekta orter för den som vill provbo i kommunen. I dessa orter bor unga vuxna i högre utsträckning kvar eftersom de kan pendla till universitets- och högskoleutbildningar i Gävle eller Uppsala.

Gimo har en tydlig roll som kommunens knutpunkt för skola och arbete. Campus Gimo har utvecklats med specialgymnasier som har olika inriktningar. Orten har också fått ökad betydelse som arbetsort genom satsningen på industrigymnasium och genom att fler industrier och logistikföretag har etablerat sig längs väg 292. Detta har också skapat ett ökat intresse för lägenhetsboende i centralt läge och nära sportfunktioner.

KOMMUNIKATIONSSTRÅKEN

Kommunikationsstråken har utvecklats utifrån vad kommunen behöver som helhet. Väg 288, kommunens huvudstråk, har utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled med utökad kollektivtrafik. Det är lätt att ta sig mellan Öregrund och Alunda för lokala resor och det går att snabbt och bekvämt att ta sig till Uppsala med direktbuss.

Väg 76 har utvecklats med bättre kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle. Forsmarks bruk är en viktig omstigningspunkt för kollektivtrafiken på väg 76 och väg 290. Därifrån går det snabbt att ta Forsmarksbussen ut till kraftverket och slutförvaret.

Väg 292 är ett välutnyttjat godsstråk och det finns en bra och bekväm uppställning för farligt gods mellan Gimo och Hargshamn som används flitigt. I anslutning till denna finns också ett av kommunens större logistikföretag för både spår- och vägburet gods.

Kommunikationerna mellan Alunda och Arlanda har utvecklats och förbättrats. Många som bor här pendlar mot Stockholm. Det går snabbt att ta sig mellan Alunda och Stockholmsområdet med både bil och buss.

Vissa stråk på landsbygden har utvecklats och blivit starkare. De binder ihop kommunens större orter och målpunkter med anropsstyrd kollektivtrafik.

Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus trafikeras av lokala persontåg som erbjuder bekvämt resande mellan orterna längs sträckan, och möjligheter att resa vidare med tåg mot Stockholm och Gävle.

BEBYGGELSESTRUKTUREN

Bebyggelsestrukturen har förtätats i noder som skapat bättre underlag för kollektivtrafik och IT-kommunikation på landsbygden.

Längs 288:ans prioriterade vägstråk har bebyggelsen utvecklats som kompletterar den befintliga bebyggelsestrukturen. Bebyggelsen har utvecklats med hänsyn till landsbygdens intressen och de areella näringarna, genom att befintliga bebyggelsegrupper kompletterats.

De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats. De större byarna har förtätats och fler har valt landsbygdsboende eftersom kommunikationerna blivit bättre. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet eftersom det är lättare att ta sig utan bil till närmaste tätort.

Bredbandsnätet i kommunen har byggts ut längs de prioriterade kommunikationsstråken och fler har börjat arbeta hemifrån eller i nystartade verksamheter på olika orter.

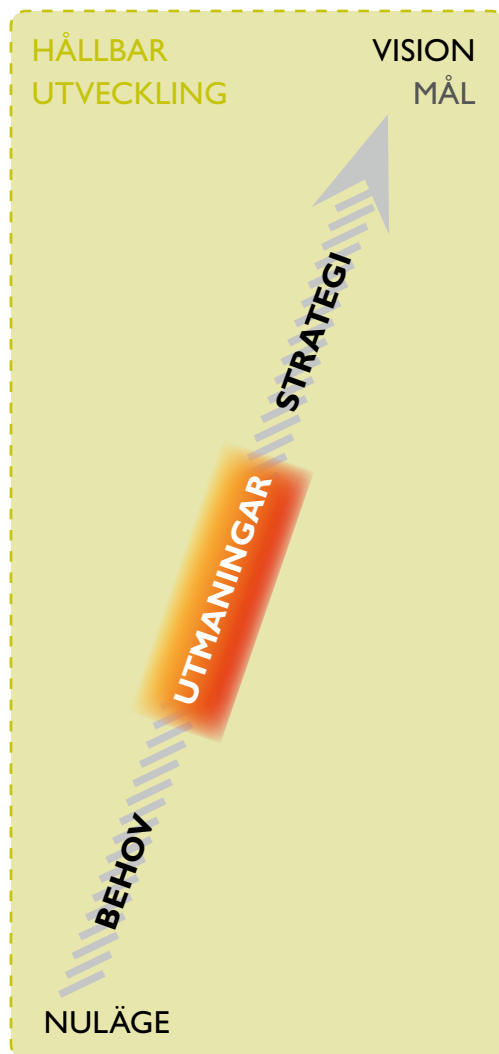

Foto: Örian Lindström

Foto: Camilla Andersson

Utmaningar och strategier

Med hjälp av de fem inriktningsmålen har ett antal behov identifierats. Att tillgodose dem innebär utmaningar som redovisas här, tillsammans med strategier som ger förslag till vägar för att möta dem. Dessa utmaningar och strategier behandlas närmare i del III, Framtida mark och vattenanvändning.

MÅLEN

- Flexibla kommunikationer
- Mångfald av värden
- Miljösmart
- Tillväxt med välfärd för alla
- Livskraftigt lokalt näringsliv

BEHOV I: DEN GEOGRAFISKA GRUNDEN

Vi måste på bästa sätt ta tillvara de fysiska förutsättningarna, formade av kommunens historia.

Stora värden är investerade i den struktur av vägar, bebyggelse och teknisk försörjning som finns i dag i Östhammars kommun – den geografiska grunden. Det är värden vi ska ta tillvara och utveckla. Vi ska slå vakt om den flerkärniga ortstrukturen genom att utgå från de olika orternas styrkor för utvecklingen i kommunen. Eftersom många också bor på landsbygden är det en stor utmaning att skapa en täthet som

stödjer förutsättningarna för kollektivtrafiken, underlättar för näringslivet och gör det möjligt att utveckla bostadsmarknaden.

Grunduppgiften för den fysiska planeringen är att skapa en ändamålsenlig struktur av bebyggelse, grönområden och verksamheter. För att uppnå en genomtänkt struktur krävs ett strategiskt tänkande kring bebyggelseutvecklingen, i både tätort och på landsbygden. Med övergripande strategier kan man undvika de misstag som lätt uppstår om man inte ser hur stegvisa eller mindre beslut kan påverka helheten. En väl strukturerad bebyggelsemiljö lägger grunden för ett bra samhälle och ger möjlighet att skapa hållbara lösningar och en hållbar utveckling.

Tillgången till orter och bygder med olika karaktärer erbjuder invånarna i Östhammars kommun en mångfald av boendemiljöer. Men i små orter finns inte alltid ett tillräckligt stort befolkningsunderlag för att upprätthålla en god kommersiell service.

Strukturen måste utformas på ett sätt som tar hänsyn till miljön, sociala förhållanden och ekonomin, med anpassade lösningar för kommunikationer, vatten och avlopp och energiförsörjning. Utmaningen är att skapa en lagom tät

struktur av bebyggelse och grönområden, med tillfredsställande infrastruktur så att intressen och behov som finns på landsbygden, i orterna och i kustområdet kan balanseras.

UTMANINGAR

- Utveckla relationerna mellan bygder och tätorter så att alla kan få tillgång till service av god kvalitet
- Utveckla ett genomtänkt samspel mellan bebyggelse, grönområden och infrastruktur

STRATEGIER

- Utveckla serviceorterna
- Skapa hållbara bebyggelsestrukturer på landsbygden
- Utveckla blandstaden och stadsbyggnadskvaliteterna i tätorterna
- Trafikplanera för attraktiva orter
- Hållbar teknisk försörjning

BEHOV 2: NYCKLAR TILL UTVECKLING

Det finns några nyckelfrågor vi måste hantera för att kunna skapa ett gott liv i kommunen, i samklang med omvärlden: goda kommunikationer, bra bostäder och ett livskraftigt näringsliv.

Tillgång till bra kommunikationer, bostäder och ett livskraftigt företagande har en avgörande betydelse för utvecklingen i Östhammars kommun. Det måste finnas någonstans att bo och det måste finnas någonstans att jobba. Bra kommunikationer vidgar arbetsmarknaden; kommuninvånarna kan pendla till jobb utanför kommungränsen och företagen kan locka människor med rätt kompetens att pendla in.

För att stärka och utveckla kommunikationer, boende och näringsliv måste Östhammars kommun samverka med andra aktörer. Samarbete förutsätter att det finns en gemensam vilja och en gemensam känsla av ansvar för helheten. Har vi gemensamma mål kan vi skapa goda förutsättningar för utvecklande samarbeten. Genom att skapa tydlighet och visa på önskvärd riktning finns förutsättningar att inleda dialog och med stöd av externa aktörer uppnå det vi vill.

Utmaningen är att med hjälp av kommunikationslösningar göra kommunen till en mer

integrerad del av regionen; både länet och Stockholm-Mälardalen. Det handlar om att skapa kommunikationer med hög kvalitet för kollektivtrafik, vägtrafik och tele- och data- trafik, till nytta för kommuninvånare och det lokala näringslivet. Aktiva dialoger med andra myndigheter och organisationer har avgörande betydelse för att utveckla kommunikationerna inom kommunen och mot omvärlden.

Utmaningen är att utveckla den lokala bostadsmarknaden i alla tätorter och skapa ett bredare utbud av bostadstyper. Det kan i sin tur resultera i en ökad rörlighet på bostadsmarknaden. En utvecklad bostadsmarknad ska kunna erbjuda lämpliga bostäder för olika åldersgrupper, i samklang med den befolkningsutveckling vi har, men också med beredskap för förändringar i framtiden

Utmaningen är att bygga vidare på kommunens lokala arbetsmarknad och göra den långsiktigt uthållig. Kommunikationerna är viktiga. Minst lika viktigt är att företagen kan rekrytera människor med rätt kompetens. Kommunen måste kunna erbjuda olika målgrupper en attraktiv boendemiljö eller pendlingsmöjligheter som är bekväma och tidseffektiva.

UTMANINGAR

- Utveckla attraktiva kommunikationer i samspel med omvärlden
- Skapa en mångfacetterad och attraktiv bostadsmarknad
- Möta näringslivets behov och skapa en stabil tillväxt

STRATEGIER

- Underlätta för kollektivt resande
- Utveckla den digitala infrastrukturen
- Jobba aktivt med bostadsplanering och utveckla bostadsmarknaden efter förutsättningarna
- Underlätta för framtidens näringsliv

Foto: Östhammars kommun

Utsikt mot Östhammarsfjärden. En av många tilltalande vyer i Östhammars kommun.

BEHOV 3: KVALITET FÖR MÄNNISKA OCH MILJÖ

Att utveckla de kvaliteter som är viktiga för människors hälsa och välbefinnande samt miljön är ett tredje, prioriterat område. Det handlar om att se hur vi bäst tar tillvara allmänna intressen och identifiera hur vi ska hantera viktiga miljö- och riskfaktorer.

Attraktivitet skapas av det vi har att erbjuda omvärlden. Vi kan inte konkurrera med det utbud som finns i regionens storstadsområden, men kan erbjuda andra alternativ. Människor vistas gärna här på fritiden och många uppskattar den blandning vi har av olika miljöer och landskapsvärden. Planeringen syftar till att hitta bra avvägningar så att vi kan bevara viktiga värden och minimera miljöpåverkan.

Utmaningen är att identifiera, ta tillvara och utveckla de värden och miljöer som är attraktiva i just vår kommun. Vi ska skapa ett attraktivt boende utifrån våra förutsättningar och se till så att alla får tillgång till havet, naturen, gemensamma båtplatser och ett rikt fritidsutbud.

Utmaningen är att göra miljö och klimat till viktiga frågor i alla vardagsbeslut. En god omvärldsbevakning som rör ekologisk hållbarhet är viktig, men minst lika viktigt är det att jobba varje dag i den lilla skalan för att hitta långsiktigt hållbara lösningar för miljö och klimat.

UTMANINGAR

- Utveckla vår attraktivitet genom att profilera våra värden och miljöer
- Tydliggöra det långsiktiga perspektivet i vårt arbete med miljöfrågor

STRATEGIER

- Utveckla våra värden
- Stärka det sociala samspelet och tillgången till fritidsaktiviteter för alla
- Minska klimatpåverkan
- Förbättra vattenkvaliteten

II Övergripande förutsättningar

Kommunen idag

Östhammars kommun ligger i nordöstra Uppland, med Uppsala, Tierp och Norrtälje kommuner som närmaste grannar. Naturförhållandena och påverkan från mänskliga aktiviteter i nutid och historisk tid har format kommunens särart och har stor betydelse för hur mark och vatten kan användas, nu och i framtiden.

Landskapet är flackt, med nivåskillnader som ofta är mindre än tio meter. Granit, gnejs och leptit är dominerande bergarter. De lösa jordavlagringarna är i huvudsak lämningar efter den senaste istiden; leror, morän och sandavlagringar. I högre lägen är jordtäcket ofta tunt, särskilt mot kusten. Kustområdet har en lång strandlinje och i skärgården finns över 1 000 öar.

Den tidiga historien är präglad av istid och landhöjning. I historisk tid är det jord- och skogsbruk, fiske, sjöfart och järnhantering som satt sin prägel på kommunen. Det finns mer skog än odlingsmark och en stor andel landsbygd med varierande täthet.

Tätortsstrukturen är flerkärnig. Alunda har vuxit fram som handelscentrum i en jordbruksbygd, medan Öregrund och Östhammar är kuststäder där fiske, sjöfart och handel varit betydelsefulla utvecklingsfaktorer. Järnhanteringen har format utvecklingen i Österbybruk och Gimo.

BEFOLKNINGSUTVECKLING

Idag bor närmare 21 400 människor i Östhammars kommun. Befolkningstätheten motsvarar i princip riksgenomsnittet. Under sommaren nästan fördubblas invånarantalet då många sommargäster kommer till sina fritidshus.

Som mest har kommunen haft lite över 22 000 invånare. Perioden 1970–1995 ökade befolkning med 20 procent. I en första etapp skedde en stor ökning i samband med kommunsammanslagningar och viktiga industrietableringar.

Många flyttade in i samband med att bygget av Forsmarks kärnkraftverk inleddes under 1970-talet. Då startade också den framgångsrika

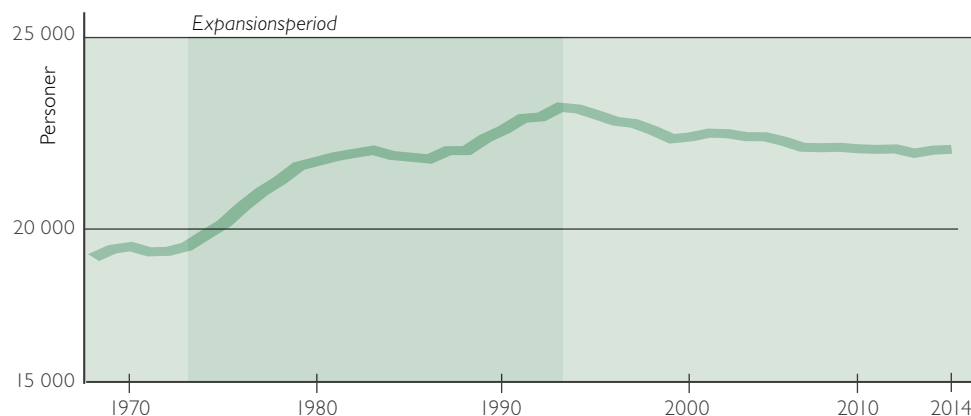
utvecklingen för Sandvik Coromant i Gimo. Utvecklingen vid Fagersta bruk i Österbybruk och Dannemora gruvor hade i viss mån också effekt på expansionen under 1970-talet.

I mitten av 1980-talet avstannade befolkningstillväxten. Den fick en ny skjuts tack vare höga födelsetal och en ökad invandring under senare delen av 1980-talet och några år in på 1990-talet.

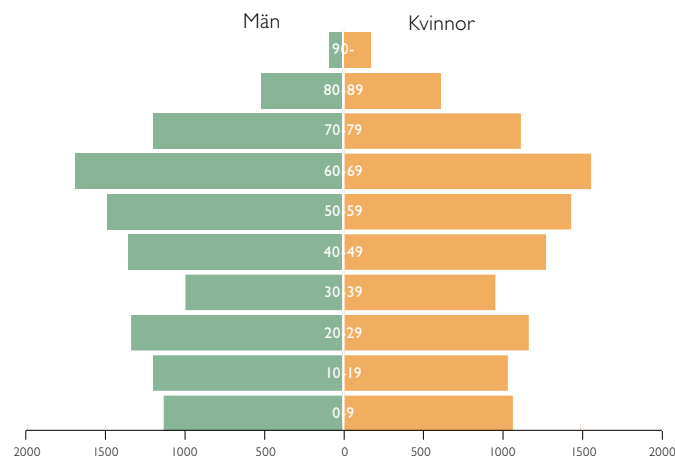
Sedan bröts den uppåtgående trenden och folkmängden var i slutet av decenniet tillbaka på nivåer strax under 22 000 invånare. 1990-talets finansiella kris och konjunkturedgång bidrog till detta, genom att flera verksamheter lades ner eller försvann från kommunen. Befolkningsut-

ÖSTHAMMARS KOMMUN	
Yta:	2 790 km ² , varav
Land:	1 452 km ² (52 %)
Hav med fjärdar:	287 km ² (46 %)
Insjöar:	51 km ² (2 %)
Strandlängd inklusive öar:	4 000 km

BEFOLKNINGSUTVECKLING I ÖSTHAMMARS KOMMUN 1970–2014

ÅLDERSFÖRDELNING I ÖSTHAMMARS KOMMUN 2014

vecklingen har sedan dess varit fortsatt svag, vilket bland annat kan förklaras av ett födel-seunderskott eftersom befolkningen blir allt äldre. Inflyttningsnettot har varit plus/minus 150 personer per år under hela 2000-talet.

ÅLDERSFÖRDELNING

Befolkningspyramiden visar en kraftig midja i kategorin unga vuxna. Majoriteten av invånarna finns i åldersspannet från 50+ och uppåt. Medel-åldern är 44 år, vilket är den högsta i Uppsala län och över riksgenomsnittet. Toppar finns i kategorierna ungdom samt vuxna över 60 år – det vill säga från två stora åldersgrupper födda under 1940- respektive 1990-talen.

Åldersfördelningen skiljer sig något mellan tätorterna. Gimo, Österbybruk och Alunda har en något större andel unga vuxna. Det kan förklaras med att kommunikationerna mot Uppsala och Örbyhus-Gävle är bra, men också med närheten till Sandvik Coromant i Gimo, kommunens största privata arbetsgivare. Gimo har överlag en jämnare åldersfördelning än övriga orter. Tillgången till en stor arbetsplats, skolor för alla stadier och fritidsanläggningar kan vara en förklaring.

Östhammar och framförallt Öregrund har en högre andel äldre invånare, vilket kan bero på att möjligheterna att pendla till en större

arbetsmarknad är mindre. En förklaring kan också vara att kustområdet har en inflyttning av personer i ålderskategorierna 60+. Det rör sig i flera fall om personer som flyttar ut till sina sommarstugor då de går i pension.

Försörjningsbördan i kommunen låg 2011 på cirka 80 personer per 100 yrkesverksamma. Motsvarande siffror var för riket 70 per 100 yrkesverksamma år 2009. Trenden är att andelen yrkesverksamma minskar. Prognoser pekar mot att andelen äldre kommer att överstiga andelen yngre kring 2025.

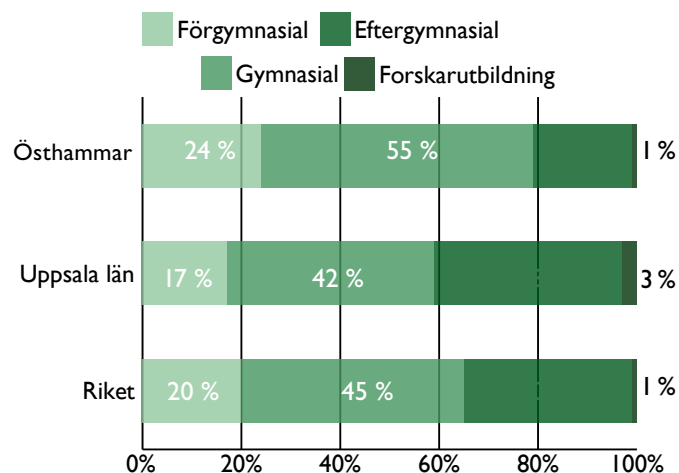
UTBILDNINGSNIVÅ

Utbildningsnivån i Östhammars kommun är lägre än i både Uppsala län och i riket som helhet. 41 procent av invånarna i Uppsala län har eftergymnasial utbildning i någon form. Motsvarande siffra i Östhammars kommun är 21 procent. Riksgenomsnittet ligger på 34 procent.

Betydligt fler i Östhammars kommun än i länet och riket saknar även gymnasieutbildning, siffran är 24 procent för Östhammar, 20 procent i riket och 17 procent i länet.

Andelen högutbildade är ovanligt hög i Uppsala, vilket är naturligt då Uppsala är en universitetsstad. Detta påverkar länssiffrorna.

UTBILDNINGSNIVÅ I ÖSTHAMMARS KOMMUN

ARBETE OCH PENDLING

Sysselsättningsutvecklingen är överlag positiv. Andelen arbetslösa (inklusive personer i arbetsmarknadspolitiska program) var 2013 endast 3,7 procent, att jämföra med riksgenomsnittet på 6,7 procent. Förvärvsfrekvensen bland invånare i yrkesverksam ålder är också hög, 83,5 procent. I riket ligger förvärvsfrekvensen på 77,1 procent och i länet på 77 procent.

Några stora arbetsgivare dominerar på den lokala arbetsmarknaden: kommunen, landstinget, Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp. 30-40 procent av kommunens småföretag arbetar dessutom med uppdrag för Sandvik Coromant och Forsmarks kraftgrupp.

Sett till branscher är flest i kommunen sysselsatta med tillverkning och utvinning, följt av arbete med vård och omsorg och därefter av arbete med energiförsörjning. Det är Forsmarks kraftgrupp som står för huvuddelen av arbetena inom energiförsörjning. Forsmark har under perioden 2008–2012 markant bidragit till den positiva utvecklingen av sysselsättningen. Andra branscher som ökat kraftigt under samma period är byggbranschen, företagstjänster, hotell och restaurang och jordbruk, skogsbruk och fiske.

Antalet sysselsatta inom tillverkning och utvinning har minskat under perioden, med ett

Sysselsättning per bransch i Östhammar 2012

Bransch	Antal	Andel
Tillverkning och utvinning	2 174	25 %
Energiförsörjning/miljöverksamhet	1 268	14 %
Vård- och omsorg, sociala tjänster	1 393	16 %
Utbildning	909	10 %
Företagstjänster	869	10 %
Byggverksamhet	711	8 %
Handel	641	7 %
Jordbruk, skogsbruk, fiske	449	6 %
Hotell och restaurang	166	2 %
Kulturella och kreativa näringar	275	3 %
Summa	8 855	100 %

tydligt tapp i samband med finanskrisen under 2008. En viss återhämtning har skett sedan dess, men inte till sysselsättningsnivåerna för krisen.

Det finns både inpendling till arbetsplatserna i Östhammars kommun, med cirka 2 000 personer, och utpendling till arbeten i andra kommuner, med cirka 3 000 personer. Utpendlingen är större än inpendlingen, vilket indikerar att invånarna i Östhammars kommun är beroende av andra arbetsmarknader än den lokala. Så ser det ut på många ställen. Få arbetsmarknader är idag utpräglat lokala. Även om det finns gott om jobb i Östhammars kommun finns det få eller inga arbetstillfällen inom vissa branscher.

Det finns indikationer på att inpendlingen inom

några år kan bli större än utpendlingen. På grund av stora pensionsavgångar kommer samtliga branscher inom kommunen att ha behov av nyrekrytering, framförallt av högskoleutbildade. En viktig förutsättning är en positiv utveckling för Forsmarks kraftgrupp, Sandvik Coromant och gruvverksamheten i Dannemora.

Kommunen berörs också av ett projekt som förväntas skapa tillväxt och utveckling inom de närmaste 20 åren: Svensk kärnbränslehantling AB (SKB) lämnade 2011 in en ansökan till myndigheterna om att få etablera och driva ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark. SKB hoppas på byggstart senast 2019. Förvaret kan i så fall vara klart att ta i drift till 2025. Både byggnation och driftsättning kommer att kräva arbetskraft. Om slutförvaret sätts i drift uppskattas personalbehovet till cirka 250 personer.

Under 2015 har SKB även lämnat in en ansökan om tillstånd att bygga ut det befintliga slutförvaret för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR) som ligger i Forsmark. Även här är det framförallt byggnation och driftsättning som kommer att kräva arbetskraft.

Med förbättringarna av väg 288 kommer pendlingstiderna att minska till flera målpunkter. Det ökar möjligheterna till både in- och utpendling. Tillgången till kollektivtrafik stärker möjligheterna till arbetspendling. Här har bussförbindelserna längs väg 288 en nyckelroll, både för

pendling till arbetsplatser inom kommunen och till Uppsala och Stockholm. Utöver den regionala kollektivtrafiken erbjuder Forsmarks kraftgrupp gemensam arbetspendling med buss från olika orter.

BOENDE

Det finns ungefär 10 500 permanentbostäder i Östhammars kommun. Enfamiljshusen dominerar bostadsutbudet och ungefär 65 procent av bostäderna finns i villor. Den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem står för merparten av hyresrätterna, cirka 2 000 lägenheter, vilket är två tredjedelar av det totala antalet hyreslägenheter. De privata hyresvärdarna blir för närvarande allt fler. Det finns också ett antal bostadsrättsföreningar i de fem större tätorterna.

Trots att det inte varit någon markant befolkningstillväxt råder bostadsbrist i Östhammars kommun. Det stora antalet villor i relation till andra bostadsformer låser läget genom att

omflyttningen blir låg. Problemet förstärks av den flerkärniga tätortsstrukturen som delar upp bostadsmarknaden i flera mindre bostadsmarknader. Den som vill byta bostad söker oftast alternativ i den egna boendeorten.

Viktiga boendekvaliteter i Östhammars kommun är närheten till kust och fina naturområden, men också till kulturhistoriskt intressanta miljöer både inom tätorterna och på landsbygden.

SAMHÄLLSSERVICE

Östhammars kommun erbjuder genom sin socialtjänst ett socialt skyddsnät för kommuninvånarna. Individer och familjer som av olika skäl hamnat i socialt eller ekonomiskt svåra situationer har möjlighet att erhålla ekonomiskt bistånd, barn- och ungdomsvård, missbrukarvård och familjebehandling.

Socialtjänsten tillhandahåller också vård och omsorg för personer som av ålder eller andra

skäl har nedsatt förmåga att hantera sitt vardagsliv. De som har stora omsorgsbehov erbjuds vård- och omsorgsboenden eller plats i gruppbostad. Särskilda boenden för äldre finns i alla fem serviceorter. För närvarande är tillgången till platser god och kommunen har kort kötid. Det finns också en god tillgång till, och spridning på, servicelägenheter som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättningar.

Människor som önskar bo kvar i sitt eget hem trots funktionsnedsättningar eller sjukdom har tillgång till hemsjukvård och hemtjänst. På vårdcentrum i Östhammar bedriver både landstinget och kommunen verksamhet, bland annat en gemensam närvårdsenhet.

Förskolor, fritidshem och familjedaghem finns i alla större tätorter. Över 1 000 barn har plats på förskolor eller i familjedaghem. Föräldrar som arbetar eller studerar och behöver barnomsorg ska få ett erbjudande om plats för sina barn inom fyra månader.

Drygt 2 100 elever går för närvarande i någon av kommunens grundskolor. Alunda, Gimo, Österbybruk och Östhammar har skolor upp till högstadiet och Öregrund har en skola upp till mellanstadiet. I Ekeby, Gräsö och Snesslinge finns mindre byskolor med lågstadium. Det finns också en grundsärskola i Gimo.

Bostadstyper i Östhammar och Uppsala län år 2012

	Östhammar	Andel	Uppsala län	Andel
Antal lägenheter i småhus	6 810	65 %	67 929	43 %
Antal lägenheter i flerbostadshus	3 725	35 %	91 825	57 %
Varav hyresrätter i allmännyttan	2 525	16 %	21 895	14 %
Totalt antal bostäder	10 535	100 %	159 750	100 %

Källa: SCB, BME

Fritidsgårdar finns i Östhammar, Gimo och Österbybruk. I Östhammar finns även fritidsverksamhet för personer med funktionsnedsättningar.

På gymnasienivå finns tre olika skolor med lite olika inriktning: Bruksgymnasiet i Gimo är den kommunala gymnasieskolan med ett bredare utbud av studieprogram. Elevantalet är cirka 500. I Gimo finns också Wilhelm Haglunds gymnasium, ett fristående industritekniskt gymnasium med inriktning på produkt- och maskinteknik och med kopplingar till Sandvik Coromant AB. Forsmarks skola i Forsmarks bruk erbjuder gymnasieutbildning med energiprofil. Skolan drivs av Forsmarks kraftgrupp, men har Östhammars kommun som huvudman.

Vuxenutbildning erbjuds vid ett särskilt studiecentrum i Gimo och på ett lärcentrum i Öregrund. Ett antal lärarledda studieprogram erbjuds, men också möjlighet att ta del av distansutbildningar.

I varje serviceort finns ett bibliotek. Biblioteket i Östhammar fungerar som huvudbibliotek. Det finns också många sport- och fritidsanläggningar, både i tätorterna och på landsbygden. På alla serviceorter finns lekplatser, idrottsplatser och sporthallar, varav några med simhallar.

Foto: Östhammars kommun

Österbyskolan

Äldreboendet Tallparksgården

Foto: My Laurell

Foto: My Laurell

Förskolan Skutan

Roll i regionen

Både kommunikations- och materialströmmar i samhället har blivit mer globala. Vad som händer på lokal nivå påverkas av – men kan också påverka – skeenden på alla nivåer, från mellankommunal, till regional, nationell och global nivå. En aktuell "mega-trend", det vill säga en trend som gäller i stort sett över hela världen, är att allt fler människor rör sig från mindre mot större orter. I Sverige koncentreras befolkningstillväxten för närvarande till de tre storstadsregionerna Stockholm, Malmö och Göteborg.

Östhammars kommun är en del av den expansiva region som består av Uppsala, Stockholm och Mälardalen. Stockholm och Uppsala är kommunikationsmässigt tätt sammanlänkade och har i stor utsträckning en gemensam arbetsmarknad. Samma gäller många av städerna i Mälardalen som lätt kan nås med tåg från både Uppsala och Stockholm.

Stockholms län räknar med en befolkningstillväxt på 35 procent under perioden fram till 2030. Prognosen för Uppsala län är en folkökning med 15 procent under samma period. Även Norrtälje kommun räknar med en kraftig ökning av folkmängden fram till 2030, med 26 procent. Expansionen i regionen förväntas spilla över mot "ytterkanterna".

Östhammars kommun har under den senaste tioårsperioden haft en svag befolkningsutveckling, vilket både kan förklaras av åldersfördelningen i kommunen, men också av brister i den regionala infrastrukturen. Östhammars kommun saknar järnvägsförbindelser och har haft en förhållandevis låg vägstandard på viktiga vägar. Detta gäller såväl kopplingarna mot Uppsala-Stockholm-Mälardalen som kopplingarna mot Gävle och mot Norrtälje. Men den snabba utvecklingen i regionen innebär potentiella möjligheter att locka nya invånare.

Uppsala läns kommuner och landsting samverkar kring viktiga regionala frågor genom Regionförbundet i Uppsala län. Samarbetet

konkretiseras bland annat i en regional utvecklingsstrategi, länstransportplanen, det regionala trafikförsörjningsprogrammet och en regional

klimateanpassningsplan. Regional samverkan kommer också att krävas i arbetet med att upp-rätta en ny havsplan.

Östhammars kommun finns även med i regiona-la sammanhang som inkluderar Stockholm och Mälardalen, bland annat i den storregionala pla-nering som presenteras i Regional utvecklings-plan för Stockholmsregionen och i den regionala utvecklingsplanen för Stockholms kust och skärgård. Där pekas Hargshamn ut som betydelsefull för godstrafiken i östra Mellansverige.

REGIONAL UTVECKLINGSSTRATEGI

En utvecklingsstrategi har tagits fram för att be-skriva vad kommuner och landsting vill åstad-komma tillsammans med andra aktörer i länet: Uppländsk Drivkraft 3.0 som antogs i december 2012. Den innehåller visioner och mål som lägger grunden för utvecklingsarbetet i länet på längre sikt. Strategin vänder sig till personer och organisationer som vill vara med och påverka regionens långsiktiga utveckling. Den är sty-rande för aktörer på nationell och regional nivå, stödjande för dem som verkar på kommunal och lokal nivå och inspirerande för dem som finns i näringslivet och den ideella sektorn. Uppdraget att ta fram en utvecklingsstrategi kommer från lagen om samverkansorgan (2002:34).

Strategin ingår i en struktur av styr- och poli-cydokument som är sammankopplade med EU:s

strategi "Europa 2020" från juni 2010. Europa 2020 ger övergripande vägledning, med en "strategi för smart och hållbar tillväxt för alla" som innefattar de tre dimensionerna av hållbar utveckling: ekonomisk, social och ekologisk, med de övergripande målen

- Smart tillväxt – utveckla en ekonomi base-rad på kunskap och innovation.
- Hållbar tillväxt – främja en resurseffektiv, grön och konkurrenskraftig ekonomi.
- Tillväxt för alla – stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och med social och territoriell sammanhållning.

Uppländsk Drivkraft 3.0 lyfter bland annat fram målnoder och stråk där det finns regionala samband för kommunikation och tillgänglighet, och orter i regionen där det finns förutsättningar för hållbar tillväxt och goda livsvillkor.

Länsvägarna 288, 76 och 292 lyfts fram som viktiga lokala kommunikationsstråk. Östham-mar tilldelas funktionen som delregional ort i centrum av ett delregionalt influensområde med en lokal arbetsmarknad. Gimo beskrivs som en lokal ort som bör utvecklas med ett basutbud av service och som knutpunkt i området.

LÄNSTRANSPORTPLAN

Länstransportplanen för perioden 2014-2025 konkretiserar hur kommunerna och landstinget vill utveckla det regionala transportsystemet för att nå vision och mål i Uppländsk Drivkraft. Åtgärdsplanen redovisar en ombyggnad av länsväg 288 på sträckan Gimo–Börstil som en viktig investering för hela regionen. Gjorda överenskommelser inom ramen för samarbetet "En bättre sats" har arbetats in i planen. Region-förbundet har samordnat arbetet som görs på uppdrag av staten och regeringen och i samverkan med Trafikverket, angränsande län, länets kommuner, landstinget och länsstyrelsen.

REGIONALT TRAFIKFÖRSÖRJNINGSPROGRAM

Landstinget är från och med 2012 regional kollektivtrafikmyndighet i Uppsala län och ansvarar genom kollektivtrafiknämnden för det regionala trafikförsörjningsprogrammet. Programmet har en målhorisont som sträcker sig fram till 2030, men med huvudfokus på 2020. Syftet är att beskriva vad som krävs för att kollektivtrafiken på bästa sätt ska kunna bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Bedömningar av framtida behov och utbud görs i programmet på en generell nivå och utifrån viktiga funktioner. Programmet knyter även an till Målbild 2030 (som togs fram i samband med den

Foto: My Laurell

LÄS MER

- Länstransportplanen
- Drivkraft Uppland 3.0
- Regional klimatanpassningsplan

regionala utvecklingsstrategin) där vägarna 288, 76 och 292 redovisas som viktiga regionala stråk för kollektivtrafiken.

Mer konkreta strategier för trafikens utveckling kommer att tas fram. Programmet konkretiseras också i verksamhets- och trafikplaner för Upplands lokaltrafik, UL. Där omsätts de långsiktiga intentionerna och målen i årlig verksamhet. En revidering av programmet är inplanerad 2015.

REGIONAL KLIMATANPASSNINGSPLAN

2009 gjordes en klimat- och sårbarhetsanalys för Uppsala län. Ett uppföljande arbete med att upprätta en regional klimatanpassningsplan presenterades

under 2012. Syftet var att identifiera de områden och verksamheter i Uppsala län som är såbara för klimatförändringar och extrema vädersituationer i ett 100-årsperspektiv.

Arbetet innebar en fördjupning på kommunnivå. Avsikten var också att ge en sammanfattande bild av vad vi vet idag om risker som kan förknippas med klimatförändringar och inom vilka sektorer det finns kunskapsluckor. Tanken är att länets kommuner ska kunna gå vidare med att bedöma inom vilka områden det behövs fördjupade analyser eller åtgärdsförslag. Redan idag måste samhällsplaneringen anpassas till de potentiella risker en klimatförändring skapar.

HAVSPLANERING

Havet är en väsentlig resurs och ett nytt system för fysisk planering av havet har introducerats genom ny lagstiftning under 2014. Syftet är att utveckla ett verktyg för havets långsiktiga förvaltning och utveckling. En havsplan består av kartor och ställningstaganden om hur havet ska nyttjas, skyddas och förvaltas och vilka samhällsintressen som ska uppmärksammas. Havsplanerna ska visa den mest lämpliga användningen av havet i olika områden. Havsplanering kan förebygga konflikter mellan olika intressen och att hjälpa till att lösa dem som uppstår

En del av arbetet med den nationella havsplaneringen kommer att ske på regional nivå. Många intressen ska samordnas, till exempel sjöfart, fiske, turism, försvar och materialutvinning. Havsplanerna kommer att omfatta Sveriges havsområden, territorialhavet och ekonomisk zon, men inte området närmast kusten. Planeringen av kusten sker genom kommunernas översiktsplanering. Kommungränsen i havet går vid tolv nautiska mil (cirka 22 kilometer) från baslinjen. Exempel på kommunala frågor är framtida vågkraftsanläggningar, deponier för muddermassor och kabeldragningar. Länsstyrelserna ska samordna mellankommunal och statliga frågor.

Foto: Mostphotos.com | Galló Gusztáv

Klimatförändringarna förväntas leda till ökade risker för extrema vädersituationer och översvämningar.

Mellankommunala frågor

Det finns många frågor som har betydelse för mer än en kommun, men kanske inte för hela regionen. Exempel på områden där mellankommunala samarbeten kan vara särskilt viktiga är räddningstjänst och säkerhetsfrågor. Östhammars kommun har idag ett etablerat räddningstjänstsamarbete med Uppsala och Tierps kommuner.

Det finns också ett antal andra frågor som kan skapa behov av dialog över kommungränser. Det gäller exempelvis storskaliga tekniska anläggningar som vindkraftverk, telemaster och kraftledningar som kan påverka landskapsbilden även i grannkommunerna. Täckningsgraden i mobilnätet är ett annat exempel, liksom utvecklingen av handelsområden med stormarknader. Ett nytt, större handelsområde kan påverka handel och resmönster i andra kommuner.

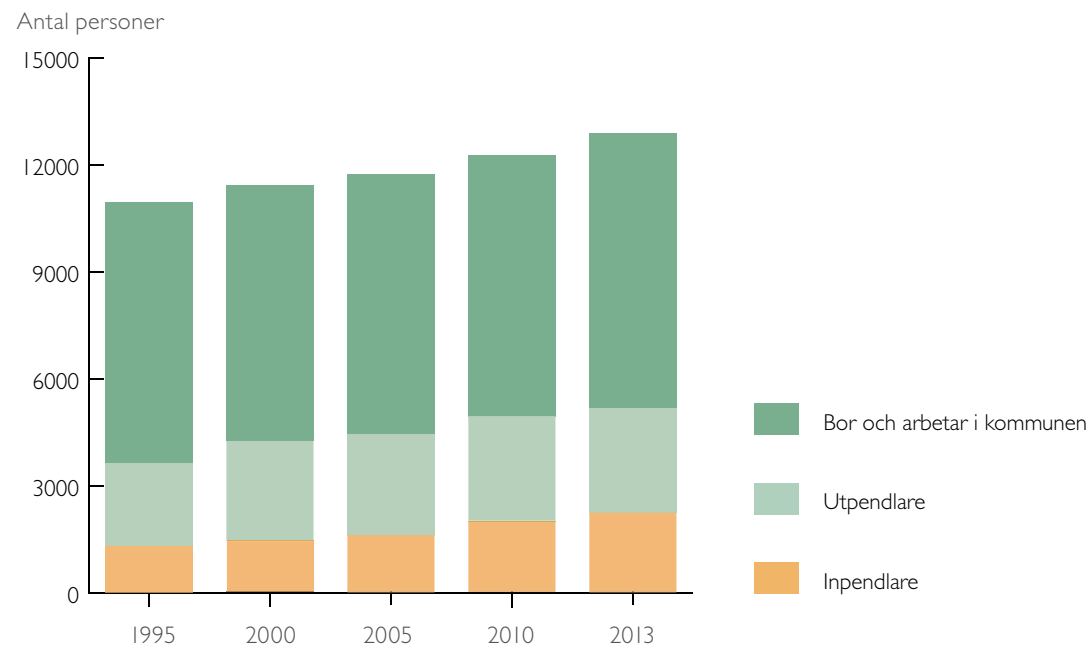
Avrinningsområdena sträcker sig över kommungränserna och åtgärder som kan påverka vattenkvalitet, flöden med mera berör även andra kommuner. Vattenförvaltningen förutsätter att invånare och organisationer inom avrinningsområdet samarbetar, oavsett administrativa gränser. Samma krav gäller annan miljöpåverkan av större omfattning. Ett exempel är processen kring en eventuell etablering av ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark

– det är ett projekt som har nationell betydelse, men får effekter på såväl regional, kommunal som mellankommunal nivå.

När det gäller kust och skärgård, friluftsvärden, tätortsstrukturer och kommunikationer har Östhammars kommun många intressen gemensamma med både Norrtälje och Tierps kommuner.

I Östhammars kommun är även in- och utpendling en mellankommunal fråga. De stora pendlingsstråken (väg 288, 76, 292 och 290) har en nyckelroll i sammanhanget för att öka möjligheterna till pendling både till och från Östhammars kommun. För närvarande ökar framför allt inpendlingen av arbetskraft till kommunen.

IN- OCH UTPENDLING I ÖSTHAMMARS KOMMUN 1995-2013

III Framtida mark- och vattenanvändning

NATIONELLA MÅL

Det finns ett antal nationella mål kommunen ska ta hänsyn till i den fysiska planeringen.

Dit hör de sexton nationella miljö kvalitetsmålen. De nationella målen för folkhälsa, jämställdhet, funktionshinder och integration är också viktiga.

LÄS MER

☞ Sammanställning av nationella mål, planer och program av betydelse för fysisk samhällsplanering. Boverket

De här lagarna styr planeringen

MILJÖBALKEN (MB)

Miljöbalken slår vakt om miljön och innehåller allmänna hänsynsregler, bestämmelser för hushållning med mark och vatten, miljö kvalitetsnormer och regler som ska skydda miljön och människors hälsa. Det är en mycket viktig ramlag.

PLAN- OCH BYGGLAGEN (PBL)

Plan- och bygglagen, PBL, är en lag som mer i detalj reglerar bebyggelseutvecklingen. PBL ska samordnas med miljöbalken men också regler i andra lagar. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö.

Vid prövning enligt plan och bygglagen ska hänsyn tas till:

- natur- och kulturvärden
- miljö- och klimataspekter
- mellankommunala och regionala förhållanden

Prövningen ska främja:

- en lämplig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder
- en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper
- en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt
- en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens
- bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet

Utöver lagstiftningen finns ett antal nationella, regionala och kommunala mål som också ska uppfyllas med hjälp av den fysiska planeringen.

Huvuddragen i kommunens syn på framtida mark och vattenanvändning redovisas i kartan Framtida mark- och vattenanvändning. Den visar både förslag till användning av mark och vatten, men också vilka förhållanden som är viktiga att ta hänsyn till i planeringen. Samma karta, med högre förstoring för östra respektive västra kommundelen, finns på nästa uppslag.

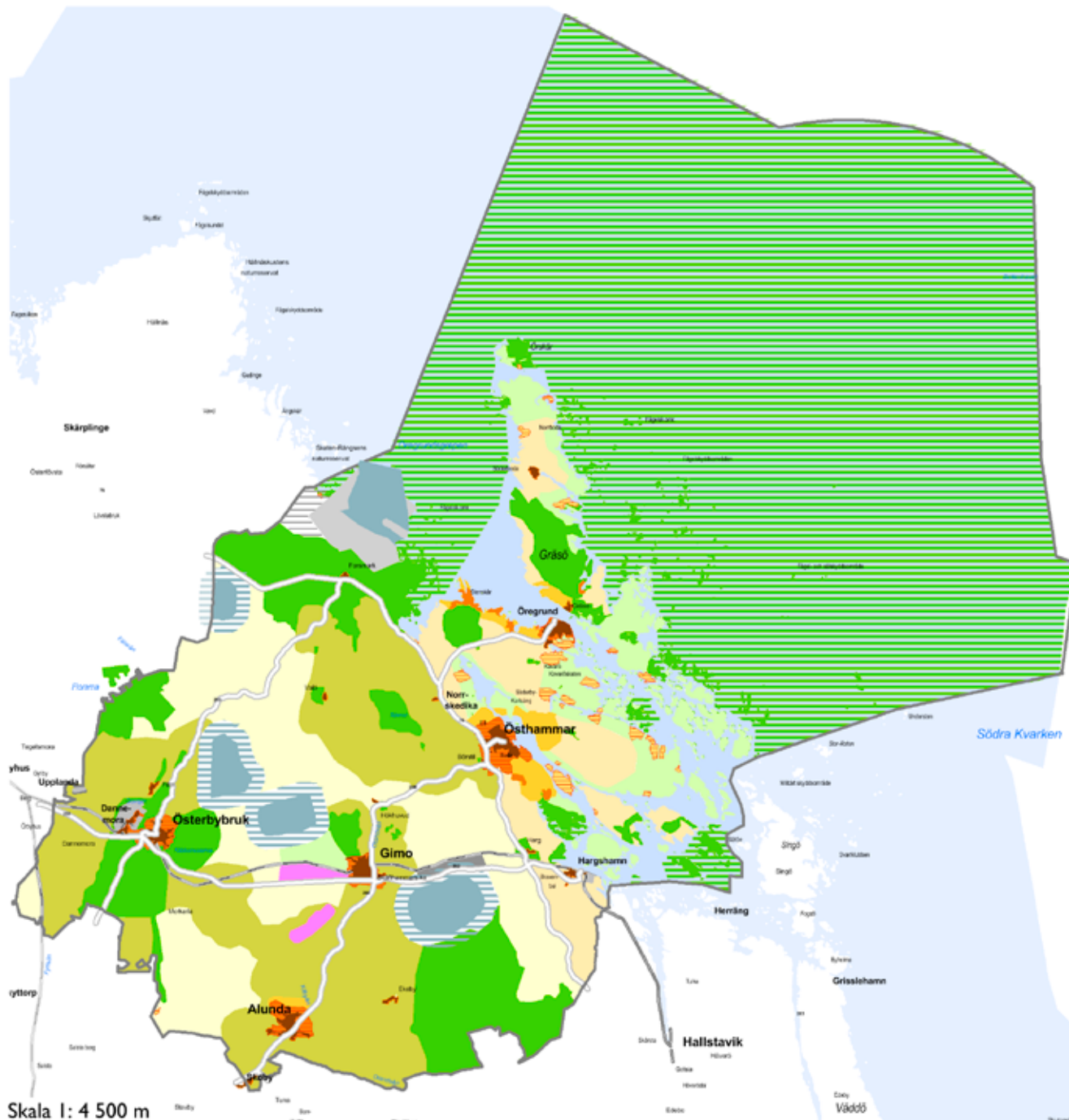
Av kartan framgår till exempel synen på var utvecklingen av kommunalt vatten och avlopp ska prioriteras, prioriterade områden för fritid och rekreation, prioriterade områden för vindbruk, och områden där landsbygdsutvecklingen ska ske med stor hänsyn till de areella näringarna.

Längre fram i detta avsnitt, Framtida mark och vattenanvändning finns text och kartor som mer i detalj redovisar synen på hur Östhammars kommun ska utvecklas fram till 2030. Målbilderna utgår från kommunens vision och framtidsbild, och strategierna redovisar hur viktiga framtidsutmaningar kan mötas.

I varje avsnitt redovisas också viktiga lagar och regler, och kommunala ställningstaganden och riktlinjer. Lagar och regler är juridiskt bindande. Ställningstaganden och riktlinjer förtydligar kommunens syn. Ställningstagandena utgår från redan fattade kommunala beslut, medan riktlinjerna ger förslag till och vägledning för hur olika ärenden ska handläggas.

Översiktsplan 2015

Framtida mark- och vattenanvändning

TÄTORTER

- Tätortsgräns
- Tätbebyggt område
- Utvecklingsområde tätorter
- Tätortsnära landsbygd
- Utveckling av kommunalt VA

KUST OCH HAV

- Hänsynsområde för fritid och rekreation
- Skärgårdsutveckling med hänsyn till areella näringar och turism
- Värdeområde landskap på vatten

LANDSBYGD

- Utveckling landsbygd med hänsyn till areella näringar och landskapsbild
- Utveckling landsbygd med hänsyn till areella näringar

ÖVRIG HÄNSYN OCH UTVECKLING

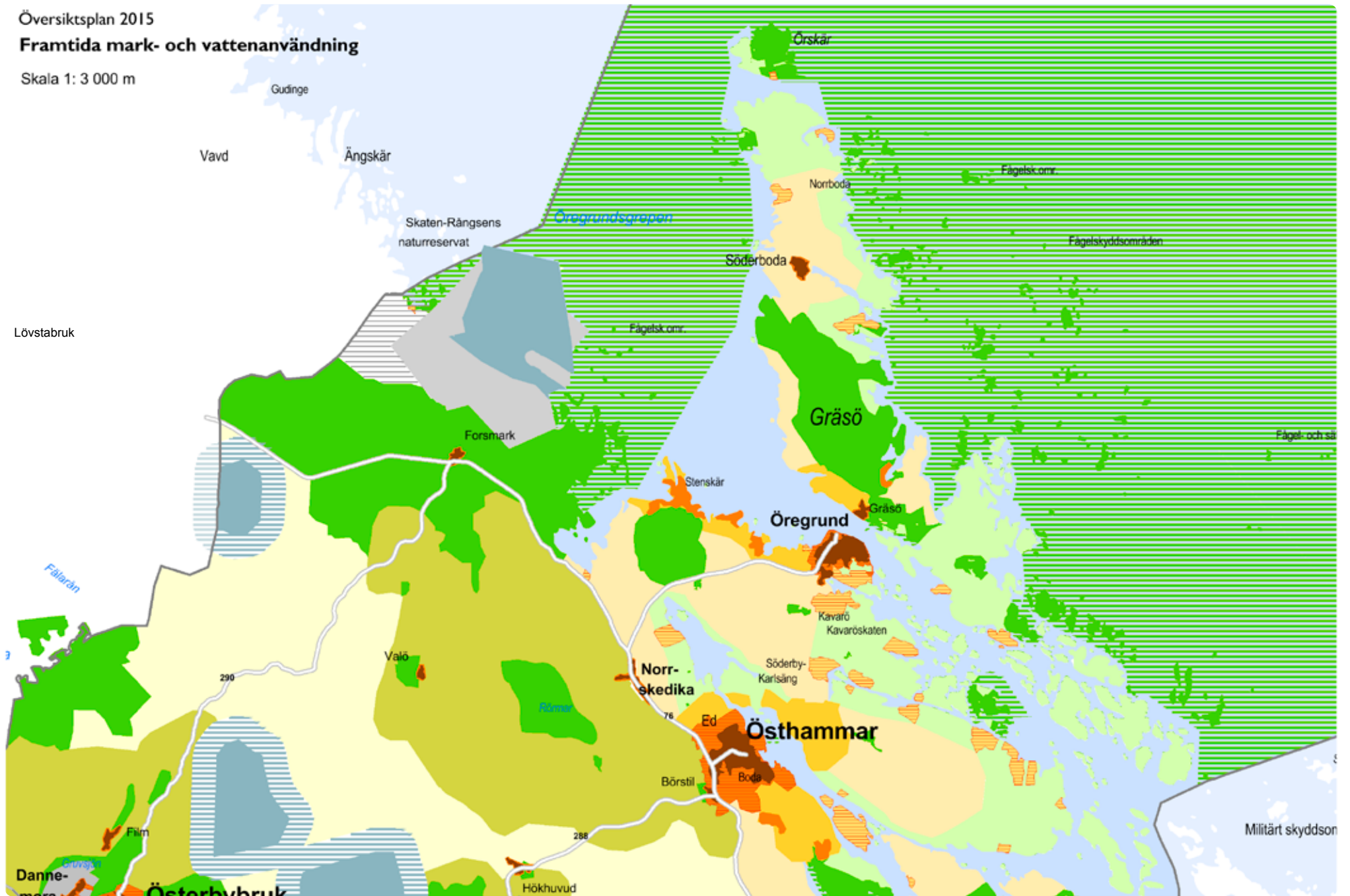
- Värdeområde natur, friluftsliv, kulturmiljö. Skyddat område för landskapsbild och byggnadsminne.
- Befintligt fritidshusområde
- Utvecklingsområde miljöstörande sportanläggning
- Befintlig kärnteknisk verksamhet, hamn, gruva, industri
- Prioriterat område för vindbruk
- Bebyggelsebegränsningar i anslutning till prioriterat område för vindbruk
- Bebyggelsebegränsningar i anslutning till kärnteknisk verksamhet
- Utvecklingsområde för industri

Skala 1: 4 500 m

Kartan visar översiktligt framtida mark- och vattenanvändning i Östhammars kommun. Inga gränser är exakta.

Framtida mark- och vattenanvändning

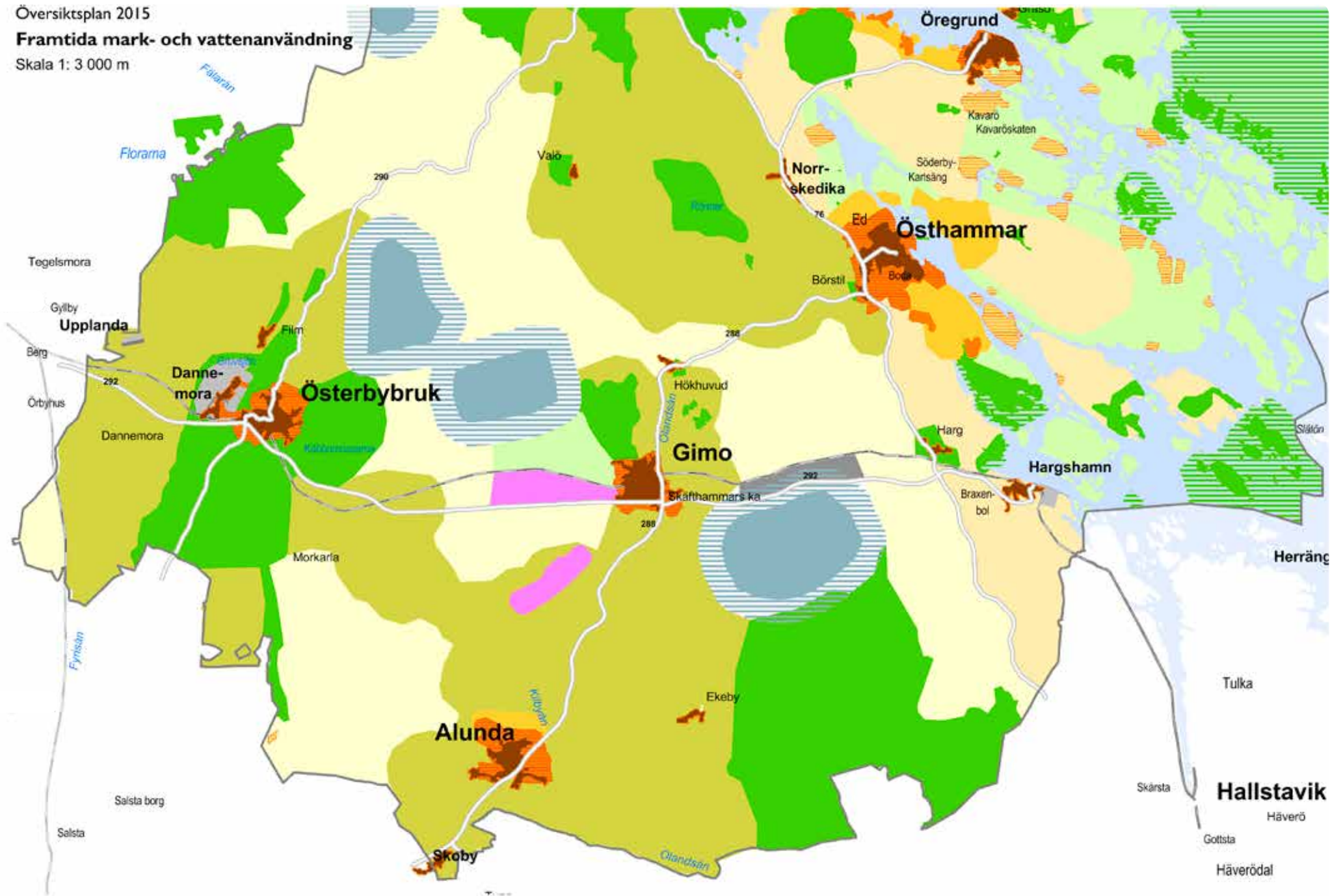
Skala 1: 3 000 m

Översiktsplan 2015

Framtida mark- och vattenanvändning

Skala 1: 3 000 m

III FRAMTIDA MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

BESLUTSFORMER

Kommunen prövar frågor som rör bebyggelseutvecklingen på flera olika sätt:

- Genom lokaliseringsprövning (MB, PBL)
- I beslut om områdesbestämmelser och detaljplaner (PBL)
- Vid bygglov (MB, PBL)

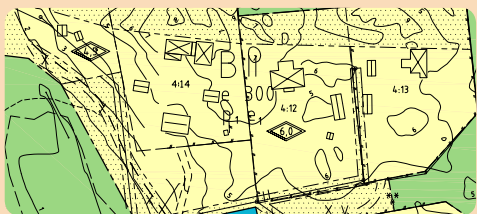
LOKALISERINGSPRÖVNING

Lokaliseringsprövning ska alltid ske för ny bebyggelse. Handlar det om sammanhållen bebyggelse – minst två närliggande tomter med minst tre byggnadsverk – avgör kommunen om en plan behöver upprättas. Finns det redan en plan krävs ändå bygglov för nya byggnadsverk.

Bygglov krävs också om man ändrar en byggnadsfunktion, till exempel inreder en bostad i ett garage. Inom detaljplanerat område krävs som regel också bygglov om byggnadens yttre utseende ändras, till exempel genom byte av färg, fasadmateriell eller taktäckningsmaterial.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Behovet av att upprätta en plan ska bedömas vid lokaliseringsprövning.
- Prövningen ska göras med hänsyn till platsens förutsättningar och landskapsbilden
- Vattentillgången och möjlighet att anlägga avlopp på platsen ska utredas.
- Ny bebyggelse ska alltid detaljplanläggas när den är i direkt anslutning till befintlig detaljplan.

BESLUT OM OMRÅDESBESTÄMMELSER OCH DETALJPLANER

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Vid planläggning ska hänsyn tas till behovet av att det finns gator och vägar, torg, parker och andra grönområden, lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse samt möjligheter att anordna en rimlig samhällsservice och kommersiell service.
- Bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden ska skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.
- Vid planering av sammanhållen bebyggelse eller tillkomst av flera bostadstomter ska bästa helhetslösning eftersträvas. Vissa behov ska lösas gemensamt som alternativ till lokalisering på varje tomt.

BESLUT OM BYGGLOV

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Alla bostadshus, både permanentbostäder och fritidshus, med en bostadsyta över 50 kvadratmeter, ska hålla helårsstandard. Byggnaden ska uppfylla normer för tillgänglighet och energihushållning.

KOMMUNENS RIKTLINJER

Inom planlagt område får man utan bygglov:

- Bygga så kallade Friggebodar och Attefallshus.

Utanför planlagt område får man utan bygglov:

- Bygga till befintliga hus för permanent bruk med maximalt 50 procent och högst 40 kvadratmeter.
- Bygga till befintligt hus för fritidsboende med maximalt 25 procent och högst 20 kvadratmeter.
- Bygga ekonomibyggnader för jordbruk, skogsbruk eller annan liknande näring. Förutsättningen är att det finns ett pågående bruk av marken för vilken byggnaden är nödvändig.

Observera: Om en fastighet omfattas av strandskyddsregler måste dispens från strandskyddet sökas även för bygglovsbefriade åtgärder.

Bebyggelseutveckling

Målbild 2025: Befolkningen i Östhammars kommun har ökat med mellan 500–1 000 personer. Bebyggelsen har en genomtänkt struktur. De fem serviceorterna har utvecklats utifrån sina förutsättningar och står för ett basutbud av service till sina invånare och omkringliggande landsbygd.

Verksamheter som kräver ett större befolkningsunderlag har koncentrerats till den ort som har bäst förutsättningar att serva hela kommunen. På landsbygden har noder med tätare bebyggelse skapats längs de starka kollektivtrafikstråken, genom komplettering av befintlig bebyggelse.

Bostäder

Trots att befolkningsutvecklingen varit låg råder bostadsbrist i vissa delar av kommunen och för vissa bostadstyper. Huvuddelen av bostäderna i Östhammars kommun finns i småhus och villor. Det råder brist på andra boendetyper.

Geografiskt är efterfrågan på permanentbostäder för närvarande störst i Österbybruk, Alunda och Östhammar. I Öregrund och i skärgården ligger tonvikten i efterfrågan på fritidsbostäder. Det finns en förväntad ökad efterfrågan på bostäder i Gimo, bedömningen är att orten därför behöver ett bredare utbud av bostadstyper.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Det måste finnas bostäder om Östhammars kommun ska kunna utvecklas. Bostadsutbudet behöver anpassas till behov och efterfrågan.

Detta blir än viktigare om kommunen ska kunna ta del av den befolkningsexpansion som pågår i Mälardalsområdet. Det måste finnas tillgång till boendemiljöer för alla kategorier av människor, i alla inkomstlägen och med olika grader av fysisk kapacitet.

Grupper av invånare som ofta bor i lägenhet är till exempel unga människor som etablerar sitt första boende, inflyttare som vill undersöka hur det känns att bo i kommunen och äldre som inte längre orkar eller vill stå för reparation och underhåll av sin egen bostad. Det finns förstås också människor som av ekonomiska eller praktiska skäl vill slippa köpa eller själv stå för underhållet av sin bostad.

Saknas vissa typer av bostäder får det ett antal konsekvenser: Det sätter gränser för inflyttning

gen och bidrar till utflyttning. Äldre blir kvar i villor som annars skulle kunna bli tillgängliga för unga människor eller andra som vill gå vidare i en flyttkedja. Det behövs balans i utbudet av bostadstyper för att locka nya invånare och för att få igång flyttkedjor så att människor kan anpassa sitt boende efter behov i olika skeden av livet.

Det här visar att Östhammars kommun behöver arbeta med en mycket aktiv bostadsplanering. Utbud och behov behöver regelbundet inventeras och analyseras eftersom det är svårt att förutsäga och styra befolkningsutvecklingen.

I bostadsförsörjningsprogrammet för Östhammars kommun redovisas tre olika utvecklings-scenarier. I lägsta scenariot minskar folkmängden med 700 personer, medan den i det högsta scenariot ökar med över 4 000 personer fram till 2030. Sammantaget visar de olika scenarierna det spann som Östhammars kommun behöver hantera i sin planering för framtida bebyggelseutveckling. Kommunen har som målsättning att uppnå scenario trendvändning, ett mellanläge som innebär en ökning med cirka 75 invånare per år. Ett sätt att skapa beredskap för att möta olika scenarier är att ta fram planer som öppnar för nya bostäder i alla tätorter.

NATIONELLA MÅL

Miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö

Tillväxtpolitikens prioriterade områden

LÄS MER

 Bostadsförsörjningsprogram för Östhammars kommun

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Tydliggöra viktiga kommunala intentioner i markanvisningsavtal och i exploateringsavtal.

Att bygga bostäder kräver samverkan mellan flera olika aktörer. Kommunens roll är att identifiera behov, skapa planberedskap och via den kommunala bostadsstiftelsen Östhammarshem möta delar av den efterfrågan som gäller hyreslägenheter, serviceboenden och andra profilboenden. Kommunen kan också köpa in och sedan anvisa och sälja mark för exploatering.

Steget från en markanvisning till färdig bebyggelse kan se ut på flera sätt: Ett byggföretag kan ta det fulla ansvaret för att upprätta en detaljplan och sedan bygga ett nytt bostadsområde. Men kommunen har också möjlighet att på egen hand upprätta detaljplaner. Det kan ha sina fördelar med tanke på att bostadsmarknaderna i serviceorterna är förhållandevis små. Kommunen kan även arbeta med att intressera mindre, lokala exploatörer att göra egna satsningar på landsbygden.

Om kommunen tar fram detaljplaner med hög grad av flexibilitet och långsiktiga perspektiv

EXPLOATERINGSAVTAL

I ett exploateringsavtal kommer kommunen överens med en byggherre om hur en detaljplan ska genomföras. Exploateringsavtal redovisar som regel hur gator, vägar, allmänna platser och anläggningar för vatten och avlopp ska anläggas och/eller finansieras.

kan nybyggnation ske i etapper och involvera flera olika aktörer. Det kan skapa en större variation i bostadsutbudet i samma område. Är planerna flexibla kan osålda tomter i ett villaområde exempelvis användas för att bygga radhus eller flerbostadshus, projekt som kan genomföras av små aktörer.

Kommunens målsättning är att tillhandahålla en stabil tillgång på attraktiva, byggklara tomter och att utveckla en planberedskap som innehåller ett smörgåsbord av tomter för boende och verksamheter. Intentionen är också att jobba med en strategisk markpolitik och att bjuda in olika aktörer till samarbeten för att genomföra projekt som tillfredsställer aktuell efterfrågan. Viktiga kommunala verktyg för att styra utvecklingen i samarbeten med olika aktörer är att upprätta markanvisningsavtal eller exploateringsavtal.

Utifrån dagens trender erbjuder Östhammars kommun boendemiljöer som kan attrahera många olika grupper. Småskaligheten i sig skapar trygghet vilket många upplever som attraktivt. Boenden nära de stora kommunikationsstråken där kollektivtrafik är tät kan vara intressant för pendlare.

I kust- och skärgårdsområdet kan fritidsboende i lägenheter och permanentbostäder utvecklas i befintliga bystrukturer. Strandtomter är attrakti-

va och det finns möjlighet att öka tillgången till sjönära boenden. Men Östhammars kommun kommer också fortsatt att värna om en tillgänglig strandzon, ett stort gemensamt värde.

Erbjudanden som kan utvecklas ytterligare är livsstilsboenden med koppling till kust eller olika fritidssysselsättningar. Det kan exempelvis handla om små gårdar med hästhållning på landsbygden, eller attraktiva lägenheter nära båtplatser vid kusten. I småorter finns det möjlighet att utveckla flexibla boendelösningar och flerbostadshus i mindre skala.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa ett varierat bostadsutbud för att främja flyttkedjor
- Ta vara på lokala krafter
- Få in fler aktörer på marknaden
- Utveckla bostadsområden längs viktiga kommunikationsleder
- Dra nytta av attraktiva lägen och tillhandahålla en stabil tillgång på attraktiva, byggklara tomter
- Utveckla livsstilsboenden

Industri- och verksamhetslokaler

Industrimark med mindre och medelstora tillverkningsföretag finns i Hargshamn, Gimo, Öregrund och Österbybruk. Större industriområden finns runt Sandvik Coromant i Gimo, Dannemora gruva i Dannemora och runt Forsmarks kärnkraftverk.

Kommunal mark och detaljplaner som ger utrymme för nya verksamheter finns också det i samtliga tätorter. I Gimo bland annat vid Soldat Bångs väg och längs väg 288, i Österbybruk vid Ös och inom befintlig detaljplan i Hargshamn. Detaljplanlagda industriområden i Alunda och Öregrund innehåller mindre markområden som erbjuder begränsade utbyggnadsmöjligheter.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Att lägga industrier nära bostadsområden kan leda till störningar och begränsa industrins utvecklingsmöjligheter. Kortsiktiga behov och beslut har resulterat i att det redan i dag finns sådana konflikter i tätorterna, och även risk för miljöstörningar som påverkar vattenförsörjningen från befintliga industrietableringar.

Problemen behöver åtgärdas. Det behövs industrimark med utvecklingsmöjligheter och nya industritomter i utvecklingsbara lägen. De bör ligga utanför serviceorterna. Miljöstörande

verksamhet ska separeras från blandbebyggelse. Skyddsavstånd till bostadsbebyggelse ska fastställas i detaljplan.

Yt- och transportkrävande verksamheter bör lokaliseras till lägen utanför tätort, nära bra gods-noder eller godsstråk. Uppställningsplats för transport av farligt gods bör anvisas till en plats längs utpekad väg för farligt gods (se sid 103).

Befintliga verksamheter som ligger olämpligt bör på sikt flyttas till bättre lägen. Genom att omlokalisera störande industrier från centrala delar av tätorterna kan attraktiva lägen för bostäder och handel bli tillgängliga.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa industrimark med utvecklingsmöjligheter och skyddsavstånd
- Separera industri från bostadsbebyggelse
- Omlokalisera störande verksamheter som ligger i attraktiva boendelägen eller handelsområden

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Industrimark bör planeras i områden där det finns tillgång till en god infrastruktur: el, vatten, avlopp, trafiklösningar och anslutningspunkter för digital kommunikation.
- När nya industriområden ska anläggas ska eventuell miljöpåverkan i närområdet, till exempel risker för lukt, ljud och buller; risker i samband med hantering av farligt gods, påverkan på vattenskyddsområden och/eller visuella värden i landskapet kartläggas. Samråd med länsstyrelsen krävs för verksamheter med betydande miljöpåverkan. Se vidare sid 98-100.
- Industriområden kan verka som barriärer mellan bostadsområden och olika målpunkter. En ny industrilokalisering får inte hindra eller motverka människors rörelser och ett välfungerande samhällsliv.
- Om ny handel etableras där nya industriområden utvecklas är det viktigt att utreda hur de nyutvecklade områdena påverkar centrumhandeln.

KOMMUNENS RIKTLINJER FÖR STÖRANDE VERKSAMHETER

- Befintliga verksamheter ska utredas angående störningar och behov av skyddsavstånd. Vissa verksamheter bör på sikt samlokaliseras på lämpliga platser utanför tätbebyggt område.
- Verksamheterna ska planeras med ett skyddsområde av lämplig storlek i förhållande till verksamhetens art och platsens förutsättningar. Avgränsningar ska redovisas innan planläggning eller bygglov, med beskrivning av rådande vindförhållanden och vegetation. Ett skyddsområde med bebyggelseförbud ska upprättas vid planläggning av verksamheter där störningar i form av buller eller lukt kan finnas. Se även vägledning för miljö och säkerhetshänsyn, skyddsavstånd.
- Särskilda regler gäller för kustområdet öster om väg 76, se sid 85, Riksintresse högexploaterad kust. Riksintresset tillåter etablering av vindbruksanläggningar, men kommunen har tagit ett principbeslut att kustområdet generellt ska undantas från vindbruk med undantag för enstaka gårdsverk. Se regler för etablering av vindbruk på sid 58.

DEFINITIONER

Tätort: Sammanhängande bebyggelse med minst 200 invånare och högst 200 meter mellan husen (SCB).

Småort: Sammanhängande bebyggelse med 50–199 invånare och högst 150 meter mellan husen (SCB).

Serviceort: En tätort med särskilt serviceansvar.

Centralort: Som regel den största orten i en kommun, ofta med viktiga funktioner som service, sjukvård, handel, offentlig förvaltning och politisk makt. Centralorterna blev viktiga begrepp i samband kommunindelningsreformen under 1960- och 1970-talen. Ofta bär en kommun samma namn som dess centralort.

ROLLFÖRDELNING

Centralort och serviceort: Östhammar

Serviceorter: Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk

Mindre tätorter: Dannemora, Hargshamn, Norrskedika, Skoby

Tätorter, landsbygd och kust

I historisk tid har jord- och skogsbruk, fiske, sjöfart och järnhantering satt sin prägel på bebyggelseutvecklingen i kommunen. Den är spridd, men huvuddelen av invånarna bor i någon av de fem större tätorterna Alunda, Gimo, Öregrund, Österbybruk och Östhammar.

Handel och sjöfart har varit viktiga för utvecklingen i Öregrund och Östhammar, medan Österbybruk i stor utsträckning utvecklats till följd av en tidig roll som industriellt centrum för järnhanteringen. Gimo är också ett gammalt bruk. Alundas historia kopplar till en roll som knutpunkt för handel i ett jordbruksområde.

Det finns också ett antal mindre tätorter: Hargshamn, Dannemora, Skoby och Norrskedika, samt småorterna Forsmarks bruk, Film, Gräsö kyrktrakt, Hargs bruk, Ekeby, Hökhuvud, Valö, Söderboda, Morkarla och Lundsvedja. Flera har vuxit fram kring gruvor eller järnbruk. På dessa orter bor en relativt liten andel av kommunens invånare (sju procent).

Betydligt fler, en tredjedel, bor på det som karakteriseras som landsbygd. Bebyggelsestrukturen har påverkats av de stora skiftesreformerna under 1700- och 1800-talet, men fortfarande kan man på många ställen urskilja en tydlig bystruktur.

Tätorter

Målbild 2025: Östhammar är centrum för kommunens handel och administration och flera nya tjänsteföretag har etablerat sig där. Öregrund är en serviceort med viktig funktion för kustområdet, både den bofasta befolkningen och sommargäster. Här har fler företag med koppling till marinteknik och marinbiologi utvecklats. Alunda och Österbybruk är trivsamma pendlarorter. De har ett lite bredare utbud av boendetyper. Gimo har en tydlig roll som kommunens knutpunkt för skola och arbete. Vid Campus Gimo finns specialgymnasier med olika inriktningar. Även de mindre tätorterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i mindre skala.

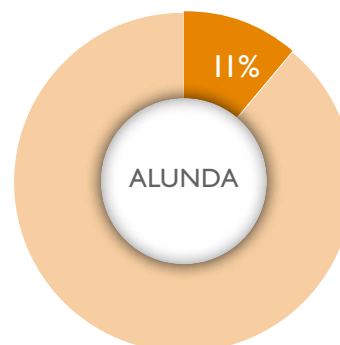
Översiktsplanens Del 2 Utvecklingskärnor beskriver nuläge och viktiga utvecklingsföret-

sättningar för de fem serviceorterna. Här följer korta Ortsbeskrivningar och utvecklingskartor.

ALUNDA

Andel invånare 2013

Kommunen	Alunda
21 352	2 396

Trädgårdsbäcken i Alunda, exempel på nyproducerade hyreshus i centrum.

Foto: Östhammars kommun

ALUNDA

Alunda är en serviceort. I de centrala delarna finns bland annat en livsmedelsbutik, apotek, bank, folktandvård och en vårdcentral. Av kommunala service ligger skola (F9), bibliotek och sport- och idrottsanläggningar samlat. Förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser.

Alunda har en medeltida kyrka och fungerade tidigt som ett handelscentrum genom läget nära Olandsån. Senare utvecklades Alunda till ett sockencentrum. Mitt emot kyrkan ligger Klockaregården från 1790-talet. Den har använts som sockenstuga och kyrka.

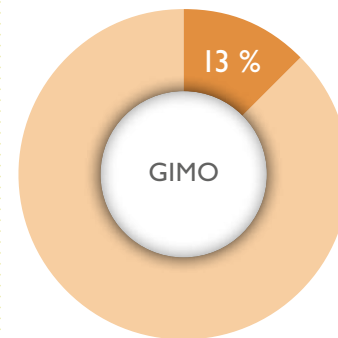
Orten delas i två delar av väg 288 och Kilbyån. De äldsta delarna av den moderna tätorten ligger på östra sidan av ån, i Foghammar. Egnahems bebyggelsen på Foghammarssidan kom framförallt till under perioden 1906-1960. Centrumbebyggelsen på andra sidan ån började ta form under 1950-talet.

Den stora befolkningstillväxten och därmed bebyggelseexpansionen i Alunda har skett under 1940- och 1950-talen och under 1980-talet. För närvarande växer Alunda framför allt genom planering som öppnar för ny villabebyggelse. Några flerbostadshus har under de tre senaste decennierna byggts vid centrum och busstationen.

GIMO

Andel invånare 2013

Kommunen	Gimo
21 352	2 719

GIMO

Gimo är en serviceort. Den service tätorten har ligger framförallt kring Gimo torg, men det finns också några handelsföretag längs väg 288. De offentliga anläggningarna: förskolor, skolor, äldreboende, vårdcentral och idrottsanläggningar är utspridda, men med en viss koncentration till de centrala och västra delarna av Gimo. Två av kommunens gymnasieskolor ligger i Gimo och här finns även ett studiecentrum för vuxenutbildning.

Gimo har vuxit fram runt Gimo bruk. Den ursprungliga bruksmiljön ligger norr om järnvä-

Stenhusgatan i Gimo.

Foto: Östhammars kommun

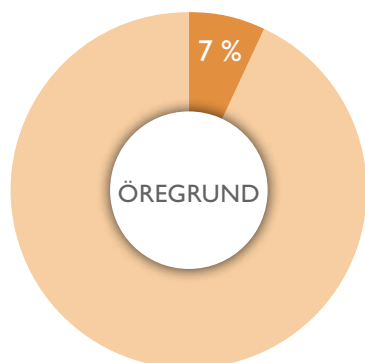
gen, medan nyare bostadsbebyggelse i huvudsak ligger på den södra sidan.

Det var först under 1900-talets andra halva som orten fick en stor inflyttning. Då byggdes många av villorna och också flerbostadshusen som ligger kring det som i dag är Gimo centrum.

Ett viktigt skäl till expansionen var att Sandvik Coromant etablerade sig på orten, i de norra delarna av tätorten. Företaget har successivt expanderat i Gimo och är än i dag kommunens största privata arbetsgivare.

ÖREGRUND

Andel invånare 2013

ÖREGRUND

Öregrund är en serviceort som betjänar närområdet inklusive skärgården. Sommartid ökar serviceunderlaget kraftigt, genom de många fritidshusägare som tillbringar somrarna i skärgården och i kustbandet. Servicen är i stort sett samlad i Öregrunds äldre, centrala delar, nära hamnen. Här finns livsmedelsbutiker, apotek, fackhandel, systembolag, en vårdcentral

Foto: Östhammars kommun

Kyrkogatan i Öregrund med vy mot havet.

och ett flertal små butiker som erbjuder allt från kläder till hantverk (varav en del bara har öppet sommartid).

Den kommunala servicen är mer utspridd. Förskola, skola (F-6) och sportanläggningar ligger i anslutning till varandra, medan bibliotek, äldreboende och återvinningscentral finns på lite olika, men tämligen centralt belägna platser.

Stadsrättigheter fick Öregrund redan 1491 och kyrkan byggdes på 1500-talet. Gatunätet, framför allt kring hamnen, har i delar medeltida drag, men huvuddelen av bebyggelsen i de centrala delarna härstammar från 1800- och 1900-talen. Öregrund har härjats av åtskilliga bränder. Vid 1800-talets slut blev Öregrund en populär badort.

Öregrund betraktas som en av landets bäst bevarade småstadsmiljöer, präglad av handel, fiske och tidig turism. Området är av riksintresse för kulturmiljövården.

Fram till 1970-talet utvecklades Öregrund kring hamnen, med sammanhållen och låg bebyggelse. En del flerfamiljshus byggdes ganska nära centrum under 1960- och 1970-talet. Därefter har Öregrund vuxit mot öster och söder, med villa-bebyggelse, både i sammanhängande stråk men också i form av mer isolerade villaområden.

ÖSTERBYBRUK

Österbybruk är en serviceort med servicen förhållandevis väl samlad i centrum. Där finns bland annat livsmedelsbutiker, bank, bageri men också vårdcentral och folktandvård. Sportanläggningar, skola och bibliotek ligger i anslutning till centrum, medan förskolor, äldreboende och återvinningsanläggning finns på lite olika platser.

Österbybruk är det största och äldsta järnbruket i Östhammars kommun, anlagt redan på 1500-talet. De flesta byggnaderna i herrgårdsområde är från 1700-talet, med undantag för Vallonsmedjan som är från 1500-talet och brukslängorna som är från 1600-talet. Detta är en av kommunens mest värdefulla kulturmiljöer, och även ett riksintresseområde.

Den moderna tätorten har framförallt anlagts norr om herrgården, även om viss kompletterande bebyggelse har kommit till i anslutning till de gamla brukslängorna.

Redan i början av 1900-talet och fram till 1950-talet byggdes nya småhusområden. Verksamheten vid Fagersta bruk och Dannemora gruvor hade stor betydelse för expansionen, den fortsatte under 1960 och 1970-talet. Då byggdes flerfamiljshus och då planlades större områden både öster och väster om centrum.

Efter 1980-talet har bebyggelseexpansionen fortsatt i samma riktning som under 1970-talet, öster och väster om centrum.

Fagerstas gamla industriområde upptar en stor areal i de östra delarna. Företaget lades ner på 1980-talet. Industriområdet finns kvar och gjuteriet lever vidare med namnet Österby gjuteri.

Foto: Östhammars kommun

Bruksmiljön ger Österbybruk särskilda kvaliteter.

ÖSTHAMMAR

Östhammar är kommunens största tätort och fungerar som centralort. Här ligger kommunhuset och flera andra centrala servicefunktioner, exempelvis Östhammars vårdcentrum med akutmottagning.

Orten anlades redan på medeltiden och fick sina stadsrättigheter år 1368. Då låg bebyggelsen strax väster om nuvarande stadskärna. Staden fungerade som ett handelscentrum genom närheten till havet och hade också en viktig funktion för den fiskande befolkningen. Den idag äldsta bebyggelsen är från 1700-talet, Östhammar har brunnit i flera omgångar. Men

fortfarande finns spår från den medeltida staden i form av ett bitvis oregelbundet gatunät. De centrala delarna är av riksintresse för kulturmiljövärden.

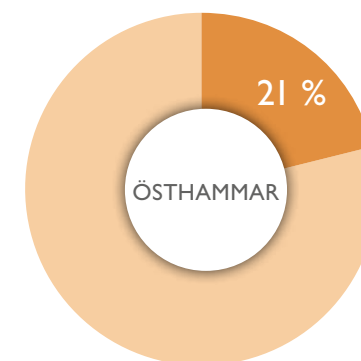
Östhammar fick ett uppsving under slutet av 1800-talet och den första stadsplanen är från 1878. Bebyggelsen organiserades då i rektangulära kvarter med rätlinjiga gator. Det sätter än i dag sätter sin prägel på stadens centrala delar.

På 1970-talet byggdes både många nya villor och åtskilliga flerfamiljshus, expansionen skedde utanför den egentliga stadskärnan.

ÖSTHAMMAR

Andel invånare 2013

■ Kommunen	■ Östhammar
21 352	4 517

ÖSTERBYBRUK

Andel invånare 2013

■ Kommunen	■ Österbybruk
21 352	2 245

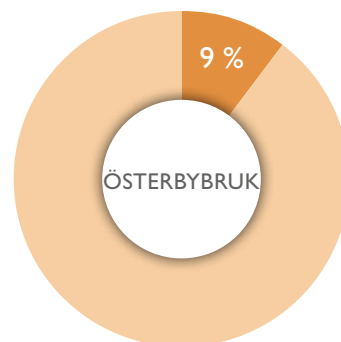

Foto: Östhammars kommun

Trähusbebyggelse längs Kyrkogatan i Östhammar.

LÄS MER

- Program för utvecklingskärnor i Östhammars kommun

Foto: My Laurell

Dannemora är en mindre tätort som fått sin prägel av gruvverksamheten.

MINDRE TÄTORTER

Utöver serviceorterna finns fyra mindre tätorter i kommunen: Dannemora, Hargshamn, Norrskedika och Skoby. Där bor sammanlagt cirka 850 personer, knappt fyra procent av befolkningen.

Hargshamn som ligger vid Galtfjärden har cirka 300 invånare. Det är en industriort med både hamnanläggning och tillverkningsindustri. Hamnen har järnvägsanknytning och binder samman sjö- lastbils- och järnvägstransporter. Bebyggelsen består framförallt av småhus och äldre villor, men här finns också en småbåtshamn, camping och badmöjligheter vid en av kommunens finaste badstränder.

Dannemora har 235 invånare och ligger cirka fyra kilometer väster om Österbybruk. Österbybruk är Dannemoras serviceort. Orten har vuxit upp kring gruvan, och stora delar av Dannemora, bland annat området runt dagbrottet, är av riksintresse för kulturmiljövården. Gruvan stängde på 1990-talet, men gruvdriften har återupptagits på senare år. Framtidsutsikterna för gruvdriften är starkt kopplade till hur priserna på malm kommer att utvecklas de närmaste åren.

Skoby ligger längs väg 288, på gränsen mellan Uppsala och Östhammars kommuner. Invånarantalet är 200 personer om man räknar in Jönninge som ligger i anslutning till Skoby,

men på Uppsalasidan av kommungränsen. Här finns småhusbebyggelse, några mindre verkstäder, och en fotbollsplan. I övrigt saknas både kommunal och kommersiell service. Alunda är närmaste serviceort. Pendlingsmöjligheterna är goda genom närheten till väg 288 som har tät busstrafik mot både Uppsala och Gimo-Östhammar-Öregrund.

Väg 76 mellan Östhammar och Öregrund skär genom **Norrskedika** som har cirka 200 invånare. Bebyggelsen, framförallt småhus, men också några flerfamiljshus med butikslokaler, ligger längs vägen. Här finns ett cementgjuteri och ett åkeri. Orten har också äldre kopplingar till verksamheten i Norrskedika gruvor som pågick mellan 1865 och 1905.

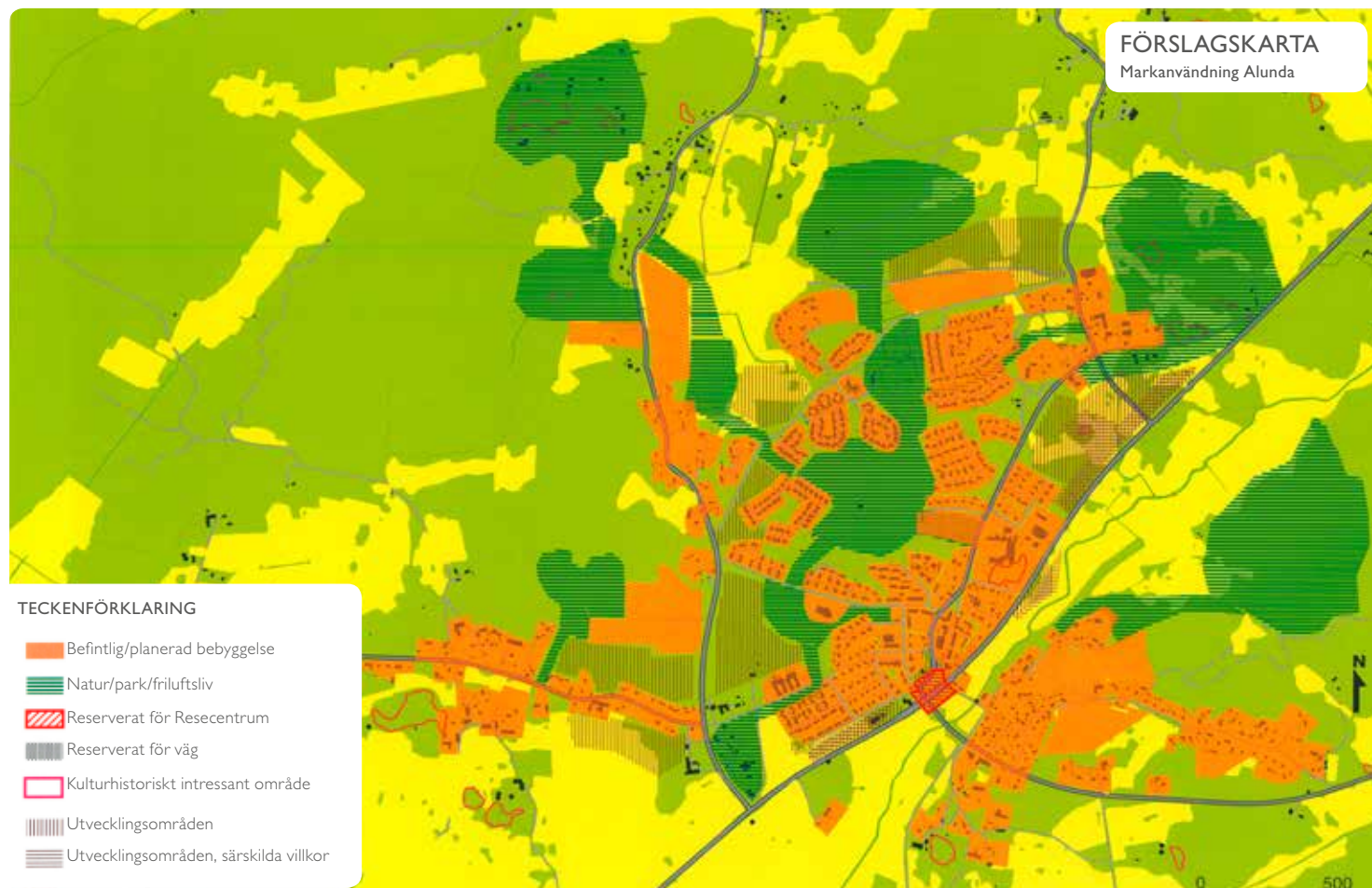
UTVECKLINGSSTRATEGIER

Den utspridda tätortsstrukturen i Östhammars kommun gör att allt inte kan finnas överallt. Den kommersiella servicen kräver ett visst befolkningsunderlag för att löna sig. Av kostnadsskäl kan alla former av offentlig service (kommunal och landstingsdriven) inte heller finnas överallt. Skattepengarna måste användas på ett klokt och kostnadseffektivt sätt.

Orterna kan betraktas som stadsdelar. Genom att binda samman dem med goda kommunikationer går det att skapa ett större utbud av kommunal och kommersiell service för kommunen som helhet. Geografiska samband med orter strax utanför kommungränsen kan också tas till vara för att öka underlaget för handel, fritidsanläggningar och kollektivtrafik.

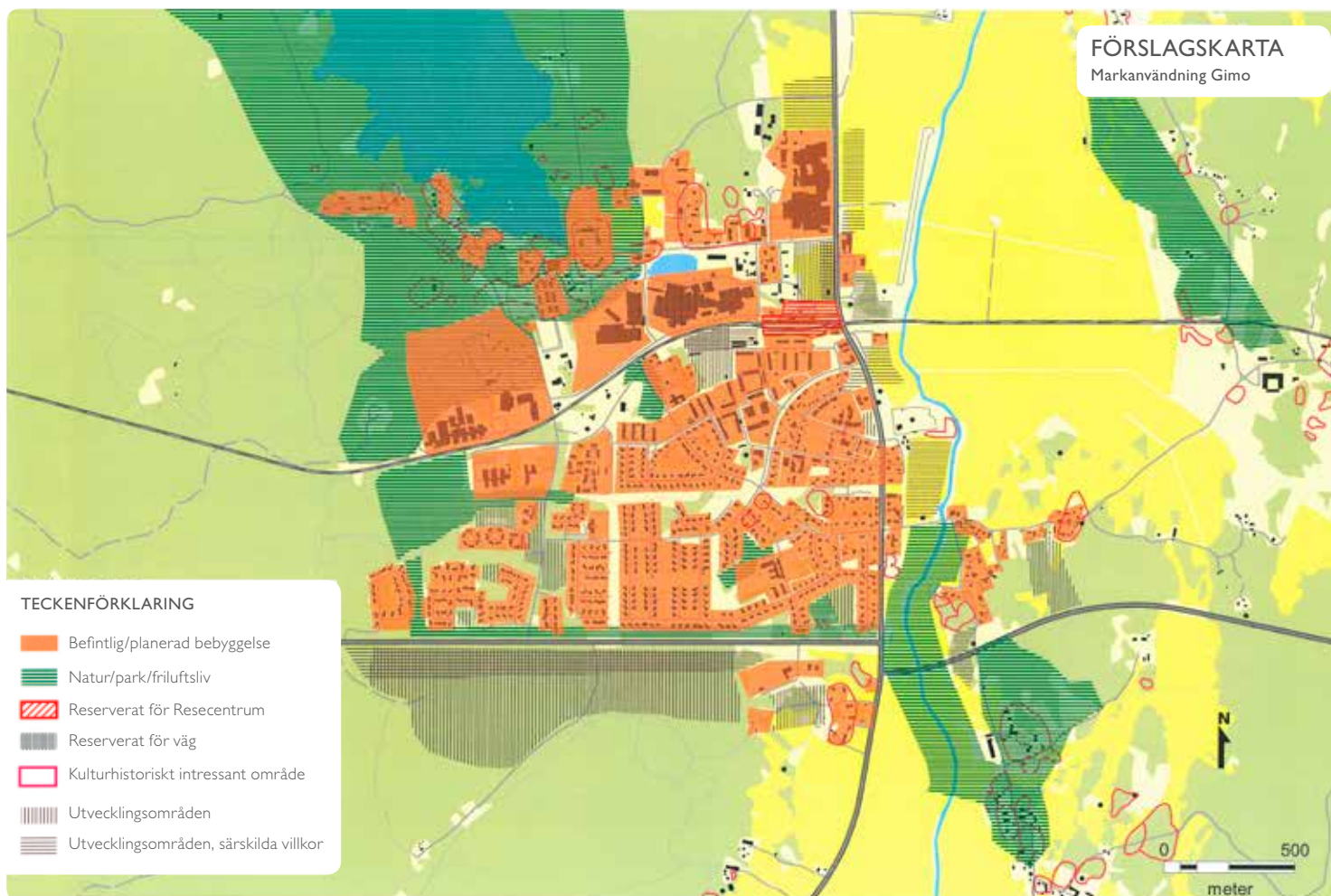
Profilerade serviceorter

De olika delarna i kommunen attraherar olika typer av människor. Genom att ge serviceorterna en tydlig profil och ett tydligt uppdrag blir det lättare att motivera beslut som utgår från en helhet. Näringslivet och bostadsmarknaden måste få utrymme att utvecklas på orterna utifrån marknadens förutsättningar. Orternas profiler kan tydliggöra detta och skapa samsyn mellan olika aktörer. Då kan privat verksamhet som kräver ett större befolkningsunderlag koncentreras till den ort som har bäst förutsätt-

Aktuella utvecklingsområden i Alunda ligger norr om väg 288. Med en utbyggnad inom dessa områden binds bebyggelsen samman runt centrum och befintliga gröna stråk. Plats för ett resecentrum har reseverats vid nuvarande hållplatsområde vid väg 288.

III • BEBYGGELSEUTVECKLING

I Gimo finns möjlighet att förtäta bebyggelsen som ligger runt väg 292, väg 288 och i anslutning till centrum söder om järnvägen. Ett större, sammanhängande utvecklingsområde finns söder om väg 292. De gröna stråken runt Gimo damm och längs Olandsån ska behållas som natur- och parkmark.

ningar. Även en del kommunala verksamheter behöver centraliseras till den ort som har bäst förutsättningar att serva hela kommunen. Så är det redan idag och detta behöver utvecklas vidare. Konkurrensen mellan orterna måste bytas mot gemenskap och samverkan.

Serviceorterna ska ge tillgång till en god basservice. Genom att utveckla goda kommunikationer mellan orterna kan orterna stödja varandra och gemensamt upprätthålla ett bredare serviceutbud för kommunen som helhet. Med bra kommunikationer kan de mindre tätorterna och landsbygden kopplas till, och få tillgång till basservicen på en serviceort.

Alunda kan utvecklas som pendlarort, med goda kommunikationer mot Uppsala och Arlanda. Vägen över Tuna och vidare mot Almunge och Arlanda behöver förbättras och utvecklas med busstrafik.

Även Österbybruk har förutsättningar att utvecklas som pendlarort, med goda kommunikationer mot Uppsala-Stockholm och Gävle genom närheten till Upptåget och E4:an. Vallonbruket ger boendemiljön en trevlig kulturell prägel.

Gimo har redan idag en profil som modern industriort och ett centrum för utbildning och sport. Det är en profil som kan stärkas ytterligare. Tätare och mer stadsmässig bebyggelse längs väg 288 i kombination med en utveckling av fler

fritidsverksamheter i närheten av gymnasiet och sportområdet kan skapa mervärden för hela kommunen. Ett bra resecentrum som på sikt kan kopplas ihop med tågtrafik skulle utnyttja och stärka ortens funktion som knutpunkt och viktig arbetsort.

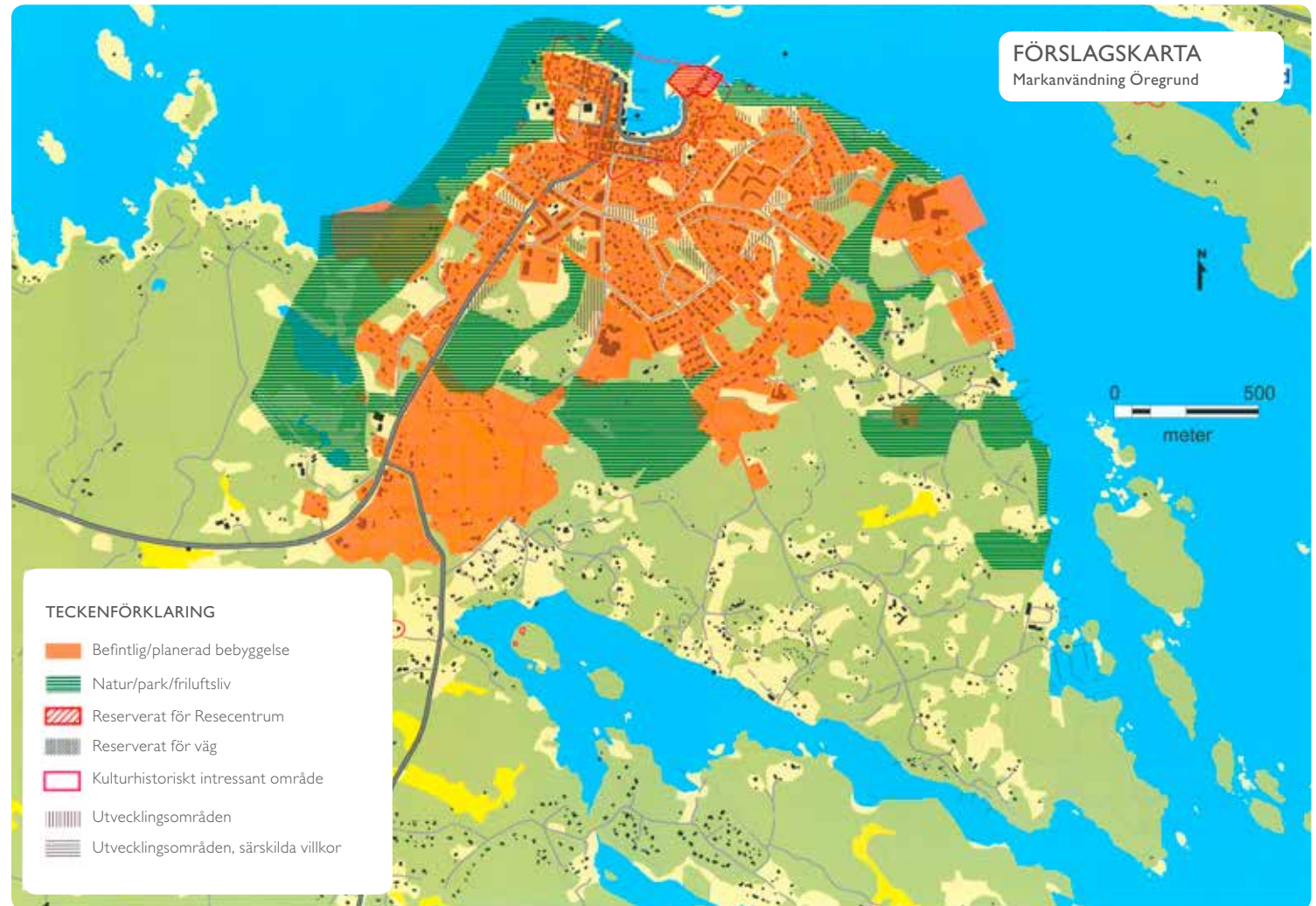
Öregrund erbjuder ett småskaligt tätortsboende med havs- och skärgårdskontakt. Rollen som serviceort för skärgården behöver stärkas.

Östhammar bör få möjlighet att växa och utvecklas för handel och administration. Detta stämmer väl med regionens syn på orten som lokal kärna.

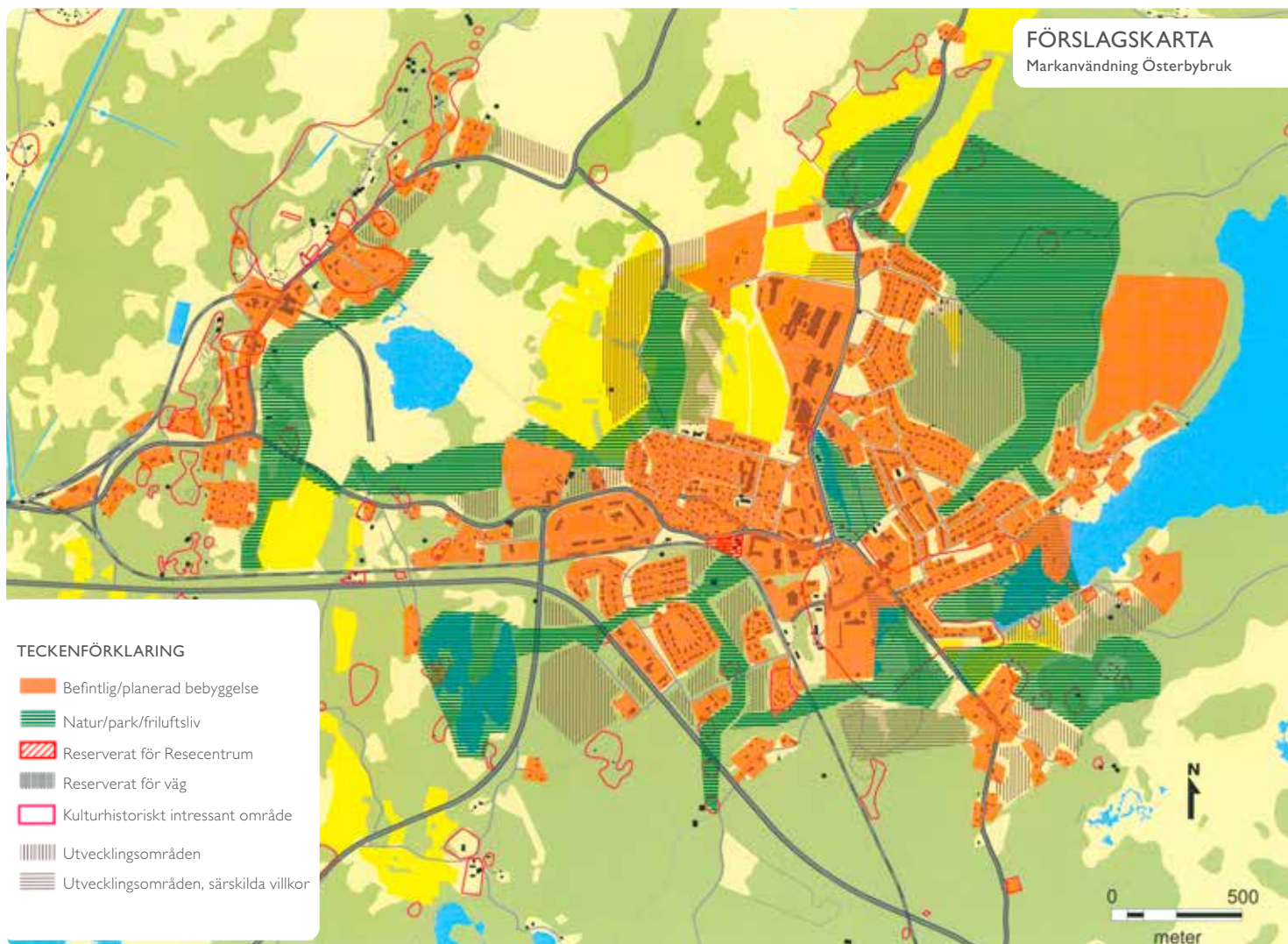
Utveckla stadsbyggnadskvaliteterna

Tätorterna har vuxit fram under olika historiska skeden. Det har inte alltid skett med framförhållning, eller med tydliga strategier för centrumutvecklingen. Vissa orter har flera olika handelscentrum trots att orten är relativt liten. I andra orter har centrum en utformning som inte skapar optimala förutsättningar för en levande handel. Det här är till nackdel för näringslivet.

Centrumområdena behöver utvecklas så att de blir tätare, kan erbjuda god service, och går att nå med kollektivtrafik eller via gång- och cykelvägar. Orterna behöver växa inåt och bli tätare, med en lagom blandning av grönområden, handel, bostäder, kontor och mötesplatser i de centrala delarna.

Viktiga utvecklingsområden för ny bebyggelse i Öregrund ligger i anslutning till befintlig bebyggelse. Strävan är att förtäta orten och bibehålla strandzonerna tillgängliga som park- och naturmark. Plats för ett resecentrum har reserverats vid färjeläget.

Det finns goda möjligheter att förtäta bebyggelsen i de centrala delarna av Österbybruk. Här ligger huvuddelen av de tänkta utvecklingsområdena.

Lucktomter och tomma ytor i centrala lägen kan utnyttjas bättre, exempelvis för att bygga flerbostadshus i mindre skala. Småskaligt flerbostadsbyggande kan också förverkligas i villaområden där det finns lämplig tillgång till obebyggda tomter. När nya bebyggelseområden öppnas är det viktigt att de utformas med god arkitektur som fångar upp ortens karaktär och historia. Det stärker ortens profil och stadsbyggnads-kvaliteter.

Även om det finns mycket grön mark finns få ordnade områden där närmaturen gjorts tillgänglig för alla, på lämpligt avstånd från bostaden. Viktigt är att värna om allmänhetens tillgång till orternas sjöfronter i attraktiva lägen. Sjötorget i Östhammar är ett exempel på hur parkmark och närmatur kan utvecklas och göras mer tillgänglig. Det behövs parkprogram för alla tätorter för att stärka och utveckla grönstruktu-rerna.

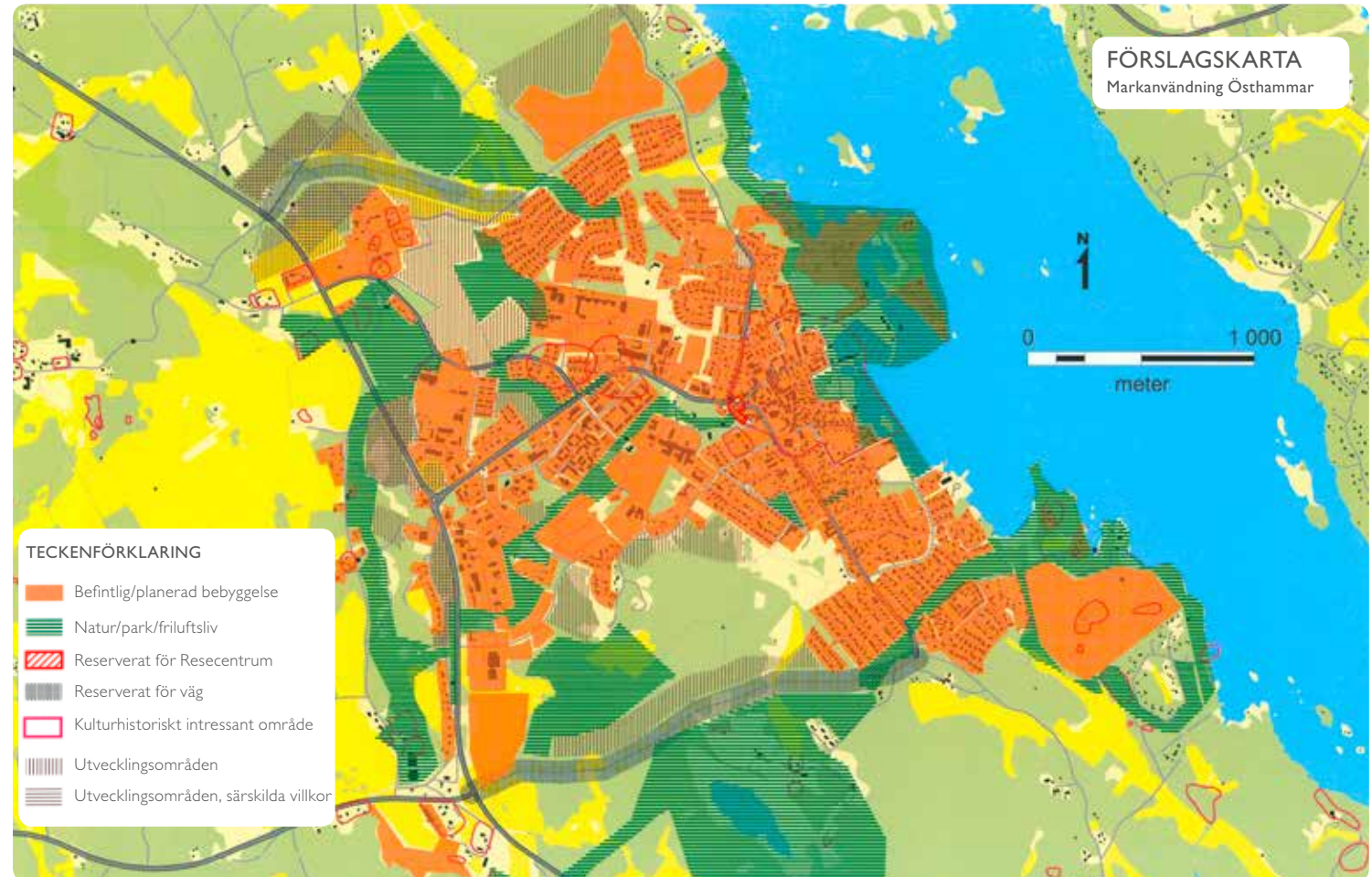
FORTSATT PLANERING

- Fördjupade översiktsplaner för samtliga serviceorter

Kommunens ställningstaganden och riktlinjer för tätortsutvecklingen finns i Del 2 Utvecklingskärnor.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING:

- Stärk serviceorternas roll i den lokala bygden
- Öka samarbetet mellan serviceorterna för utökad service
- Profitera orterna och utveckla attraktiviteten
- Utveckla stadsbyggnadskvaliteter och ta tillvara på orternas småskalighet och karaktär
- Komplettera inåt och avgränsa utåt i orterna
- Skapa attraktiva centrumområden med bred service och god kollektivtrafik
- Skapa en balanserad blandning av grönområden, mötesplatser och bebyggelse och utveckla ortens stadsbild
- Styr bebyggelseutvecklingen till knutpunkter, bebyggelsenoder och attraktiva centrumområden. Hitta attraktiva och lämpliga platser och skapa konkreta utvecklingsområden
- Bind samman viktiga målplatser med gång- och cykelnät
- Utveckla den sociala miljön med tillgängliga och attraktiva allmänna platser

Aktuella utvecklingsområden i Östhammar finns längs infartsvägen, men också som förtätningar i anslutning till befintlig villabebyggelse. Målsättningen är att bibehålla strandzonen tillgänglig som park- och naturmark.

Landsbygd

Målbild 2025: De mindre orterna har vuxit och fått ett bredare utbud av bostäder och verksamheter i liten skala. På vissa orter har hotellverksamhet och andra turistanläggningar utvecklats. De större byarna har förtätats och fler har valt landsbygdsboende. Fler har också valt att bosätta sig året runt i kust- och skärgårdsområdet eftersom det är lättare att ta sig utan bil till närmaste tätort.

Närmare en tredjedel av kommuninvånarna bor på landsbygden och omkring fyra procent i småorterna Forsmarks bruk, Film, Gräsö kyrktrakt, Hargs bruk, Ekeby, Hökhuvud, Valö, Söderboda, Morkarla och Lundsvedja.

Var bebyggelsen ligger har i stor utsträckning styrts av förutsättningarna för att bedriva jordbruk, både i nutid och i historisk tid. I det småkuperade landskapet ligger husen ofta i lite högre lägen. Som regel finns inga detaljplaner, med undantag för vissa fritidshusområden.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Även på landsbygden behövs en genomtänkt bebyggelseutveckling. För att hålla landsbygden levande måste det finnas utrymme för de areella näringarna att utvecklas. Samtidigt behövs noder med en tätare bebyggelsestruktur eftersom det förbättrar möjligheterna att utveckla kollektivtrafiken och tillhandahålla teknisk och kommunal service på landsbygden. Noderna med tätare bebyggelse kan skapas genom att befintlig bebyggelse kompletteras.

Men även på landsbygden är det viktigt att spara gröna kilar och stråk där människor och djur kan röra sig fritt. Nya energilösningar som vindbruk kräver också en långsiktig och genomtänkt planering, både med tanke på störningsrisker men också med tanke på elnät.

Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till landskapets och bebyggelsens historia. Värdefulla kulturmiljöer bidrar till bygdens attraktivitet och ska värnas och gärna också tydliggöras.

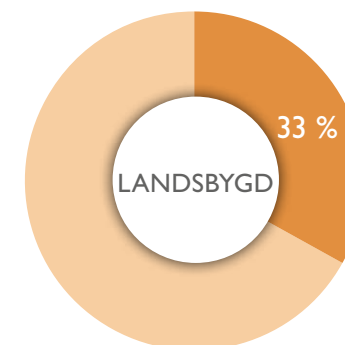
STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Utveckla befintliga bebyggelsegrupper på landsbygden
- Prioritera utveckling i bebyggelsegrupper längs de starka kollektivtrafikstråken
- Värna om gröna samband mellan bebyggelsegrupperna
- Ta hänsyn till de areella näringarna

LANDSBYGD

Andel invånare 2013

■ Kommunen	■ Landsbygd
21 352	7 094

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Vid etablering av nya lantbruk eller nya bostäder ska ett respektavstånd på 200 meter mellan bostäder och lantbruk eftersträvas.
- Hästhållning på hagar intill grannars bostäder ska undvikas.
- Följande respektavstånd rekommenderas för dricksvattentäcker:
 - 30 meter mellan beteshage och grävd brunn
 - 20 meter mellan beteshage och borrad brunn
 - en skyddszon med 7 meters radie mellan plöjd mark och dricksvattentäkt

Kustområdet

Kustområdet omfattar i princip området som ligger öster om väg 76, med bland annat Gräsö, Norrön, Söderön och Raggårön. Här finns en i stora delar välbevarad skärgårdsmiljö. I stort sett all odlingsbar mark har tidigare nyttjats, vilket satt sin prägel på landskapet. Det finns flera bevarade sjöbodplatser och även fiskehamnar som fortfarande används aktivt.

Fritidsbebyggelsen började etableras under 1940-talet, genom enstaka eller gruppvisa avstyckningar från jordbruksfastigheter. De följande två årtiondena byggdes flera större fritidshusområden med detaljplaner i kustområdet. Därefter har bebyggelsen i sådana områden framförallt kompletterats. Enligt 2012 års fastighetstaxering finns det totalt 4 770 fritidshus i kommunen, varav flertalet längs kusten.

En aktuell trend är att fritidshusen används under allt längre perioder av året, eller omvandlas till året-runt bostäder. Då uppstår ofta behov av att höja bostädernas standard, framförallt med VA-lösningar som fungerar och är bekväma både sommar- och vintertid.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Även kustens landsbygd behöver hållas levande. Människorna som bor och verkar här bidrar till att upprätthålla områdets höga natur- och kul-

turvärden. Ett viktigt mål för skärgårdsområdet är att uppnå ett varierat utbud av bostäder som möjliggör en ökning med minst 200 året-runt boende. Även här ska strävan vara att utveckla befintliga bebyggelsegrupper.

Den känsliga miljön och de begränsade grund-

vattentillgångarna skapar samtidigt ett behov av restriktioner för nya bostäder avsedda för fritidsboende. Omvandlingen till året-runt användning i fritidshusområdena måste också planeras i ett helhetsperspektiv med tanke på de begränsade vattenresurserna.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Byggnation får endast ske som komplettering till befintlig bebyggelsegrupp, det vill säga tillskott inom en bebyggelsegrupp där det ianspråktagna området som helhet inte ökar. Enstaka tillskott utanför etablerad bebyggelsegrupp är inte tillåtet.
- Bostäder som tillgodoser det rörliga friluftslivets behov får byggas inom områden som är speciellt lämpade för turism och friluftsliv om det finns särskilda skäl. Det kan exempelvis gälla vandrarhem, stugbyar, camping och motsvarande.
- Storleken på bostäder avsedda för fritidsanvändning bör begränsas till huvudbyggnad med en byggnadsarea på högst 80 kvadratmeter och komplementbyggnader vars sammanlagda byggnadsarea är högst 40 kvadratmeter.

I följande fall kan i allmänhet endast små förändringar godkännas:

- Tillgången på grundvatten är bristfällig och förutsättningarna för att ta hand om avloppsvatten är mindre goda.
- Större tillbyggnader med mera skulle förändra områdets bebyggelsekaraktär i negativ riktning.
- Området har små tomter och är redan tätt bebyggt.
- Området ligger långt från service och allmänna kommunikationer och är därför inte lämpligt för permanent bosättning.
- I områden som är särskilt känsliga med hänsyn till landskapsbilden eller natur- och kulturmiljövärden krävs särskilt varsamhet. Ibland bör inga tillbyggnader alls medges.

Foto: My Laurell

KOMMUNENS RIKTLINJER FÖR OMVANDLINGSOMRÅDEN

De här riktlinjerna gäller vid omvandling av befintlig fritidsbebyggelse till permanentbebyggelse:

- Planlagda områden bör kompletteras med bestämmelser om vatten och avlopp innan en standardhöjning medges.
- Omvandlingsområden i skärgården ska prioriteras för gemensamt eller kommunalt VA. Bygglov och miljönämnan för vattenuttag bör införas.
- Förtätning av befintliga fritidsområden med året-runt-standard kan ske om det finns goda förutsättningar för kommunalt VA (områden med beteckningen LT).
- Områden som har goda förutsättningar för ett året-runt boende och där en kommunal anslutning är möjlig kan utvecklas med året-runt standard. Planlagda områden i tätortsnära lägen ska utvecklas med kommunalt vatten och avlopp. I väntan på en kommunal anslutning kan tidsbegränsat tillstånd ges som övergångslösning. Områden med goda förutsättningar för året-runt boende, men där möjlighet till kommunal anslutning saknas, kan utvecklas med gemensam vattentäkt och källsorterat avlopp.
- I områden som inte har förutsättningar för ett året-runt boende när det gäller vattentillgångar och där kommunal vattenförsörjning inte går att ordna ska förtätning, utökad byggrätt eller högre VA-standard inte tillåtas. Detta bör även gälla i områden där hälsoriskerna är höga på grund av befintliga VA-lösningar.

FÖRORDNANDE OM STRANDSKYDD

**STRANDSKYDD
MILJÖBALKEN KAP 7, 13 §**

Strandskyddets syfte är att värna om allmänhetens tillgång till strandområdet och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtliv i anslutning till våra stränder. Kommunen är tillsynsmyndighet och ska se till så att strandskyddet följs.

I Östhammars kommun omfattas alla stränder vid hav, insjöar och längs Forsmarksån och Olandsån av ett generellt strandskydd. Där är det förbjudet att inom 100 meter från strandlinjen – utåt vatten och uppåt land – uppföra byggnader och anläggningar och att väsentligen förändra miljön för växter och djur. Detta gäller även för tomtmark inom strandskyddat område. Vissa kust- och sjöavschnitt omfattas av utökat strandskydd, på upp till 300 meter åt bägge håll från strandlinjen.

Det finns möjlighet att ansöka om dispens från strandskyddsreglerna, men särskilda skäl krävs. I vissa fall kan dispens ges av kommunen, men besluten ska alltid godkännas av länsstyrelsen. Dispensansökningar inom naturreservat behandlas alltid av länsstyrelsen.

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Nya bostäder ska vara minst 100 meter från vattnet.
- Nya byggnader, tillbyggnader eller anläggningar på strand- eller strandnära tomter ska inte placeras närmare vatten än närmsta befintliga byggnad eller anläggning.
- Nya bryggor tillåts endast om de är i anslutning till gemensamhetsanläggningar eller ersätter äldre bryggor. Detsamma gäller båthus och sjöbodar.
- Uthuggningar av träd på bostadsfastigheter inom strandskyddsområde är inte tillåtet om syftet är att skapa bättre sikt mot vattnet. Endast uthuggning av enstaka träd tillåts, om syftet är att förhindra olycksfall eller liknande.
- Nya verksamheter utanför planområden ska förläggas minst 100 meter från vattnet.
- Anläggningar som kan underlätta för allmänhetens friluftsliv tillåts inom strandskyddszon om hänsyn tas till naturmiljön.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Östhammars kommun har förhållandevis oexploaterade kuster och önskar att de så ska förbli. Det finns ett stort allmänt intresse av att kunna röra sig obehindrat vid stränderna. Kommunen är därför restriktiv med att bevilja dispens inom de områden som idag kan sägas vara oexploaterade, men även inom gröna ytor nära bebyggda områden. Intressen kan stå emot varandra, den som har havsnära tomt kan vilja anlägga en brygga för egen båt, medan allmänheten vill röra sig fritt.
- Strandskyddet ska ta hänsyn till den rika naturmiljön vid stränder likaväl som allmänhetens friluftsliv. När det gäller ett vanligt önskemål som att anlägga bryggor förespråkar kommunen, för naturmiljön och landskapsbildens skull, att gemensamhetsbryggor anläggs i stället för att var och en har sin egen brygga. Likaså förespråkar kommunen att nya byggnader ska smälta in i miljön. Det är speciellt viktigt att tänka på det eftersom kusten är så flack.

**LIS-OMRÅDEN,
MB 7 KAP, 18 §**

Östhammars kommun har valt att inte peka ut några LIS-områden, det vill säga områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS).

Riksintressena utesluter möjligheten att peka ut LIS-områden längs kusten. Lämpliga lägen längs insjöar och övriga vattendrag har inte identifierats.

NATIONELLA MÅL

God tillgänglighet
Riktlinjer för säkerhet, miljö
och hälsa.

VÄGAR

Riksvägar: Ingår i den nationella infrastrukturen. Underhålls av Trafikverket.

Länsvägar: Underhålls av Trafikverket.

Enskild väg: Ägs och underhålls av vägföreningar, vägsamfälligheter eller enskilda. Statsbidrag för vägunderhåll kan sökas. Gäller exempelvis vägar som fungerar som komplement till det allmänna vägnätet och har betydelse för genomfart, för näringslivet, för fastboende på landsbygden eller för det rörliga friluftslivet.

Kommunen äger och underhåller en del av tätorternas gator och vägar.

Trafik och kommunikationer

Målbild 2025: Väg 288, kommunens huvudstråk, har utvecklats till en snabb och säker kommunikationsled. Väg 292 är ett välutnyttjat godsstråk och det finns en uppställningsplats för farligt gods mellan Gimo och Harg. Standarden på vägarna från Alunda via Arlanda och Stockholm har förbättrats.

Hälften av all motoriserad persontrafik sker med kollektiva transporter. Kollektivtrafiken längs väg 288 har utvecklats och Forsmarks bruk är en viktig omstigningspunkt för kollektivtrafiken på väg 76 och väg 290. Väg 76 har utvecklats med bättre kollektiva kommunikationer mellan Norrtälje och Gävle.

Det finns kollektiva bussförbindelser mellan Alunda, Arlanda och Stockholmsområdet. Järnvägssträckningen mellan Hargshamn och Örbyhus trafikeras av lokala persontåg som erbjuder bekvämt resande mellan orterna längs sträckan, och möjligheter att resa vidare med tåg mot Stockholm och Gävle.

Tillgången till sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar inom tätorterna har förbättrats och det finns också några bilfria cykelstråk på landsbygden.

Vägar, järnvägar och kollektivtrafik

Huvuddelen av alla transporter till, från och inom Östhammars kommun går på landsväg. Väg 76, 288, 290 och 292 bär huvudflödena av trafiken, både person- och godstrafik. Väg 76 är en riksväg som via Östhammar förbinder Norrtälje med Gävle. Vägarna 288, 290 och 292 är så kallade primära länsvägar; 288 går från Uppsala till Östhammar, 290 från Uppsala till Forsmark medan 292 går mellan Söderfors, Tierp, Österbybruk och Harg. Alla dessa tre vägar kopplar till väg 76. Väg 292 ger en koppling från Hargshamn till E4 via väg 288.

Dessa och ett antal andra, mindre länsvägar formar den grundläggande vägtrafikstrukturen i kommunen. En del av tätorternas gator och vägar ägs och underhålls av kommunen. Även gång- och cykelvägar finns, framförallt i tätorterna, men inte i en omfattning som täcker behoven av sammanhängande, säkra och bilfria trafiklösningar.

Det finns ingen spårbunden persontrafik, däremot en järnvägssträckning mellan Örbyhus och Hargshamn där det går att köra godstrafik. Järnvägssträckningen är inte elektrifierad och

i vissa avsnitt i ett skick som begränsar hastigheten för de järnvägsburna godstransporterna. Järnvägen används för närvarande främst för att transportera malm från Dannemora gruvor till Hargshamn.

Upplands lokaltrafiks regionbussar svarar för huvuddelen av de kollektiva transporterna inom och till och från kommunen. Östhammar och Gimo är viktiga noder. Där kopplas kollektivtrafik på väg 288 samman med trafiken på väg 76 och 292. Österbybruk är en sekundär nod för kollektivtrafiken, där möts väg 292 och 290.

Österbybruk är den enda ort som ligger nära en befintlig tågförbindelse för persontrafik (Örbyhus). Stråket Hargshamn, Gimo och Österbybruk har potential att utveckla tågtrafik som komplement till busstrafiken längs väg 292, via Hargshamnbanan som passerar båda orterna.

Flest bussar och högst turtäthet finns på sträckan mellan Uppsala och Östhammar/Öregrund. Sträckan trafikeras också av expressbussar. Ytterligare bussar trafikerar sträckan Alunda-Uppsala.

Stråket längs väg 76 (Hargshamn, Östhammar, Forsmark) har stor betydelse för arbetspendling till Forsmark. Den trafikeras bland annat av

Trafik och kommunikation

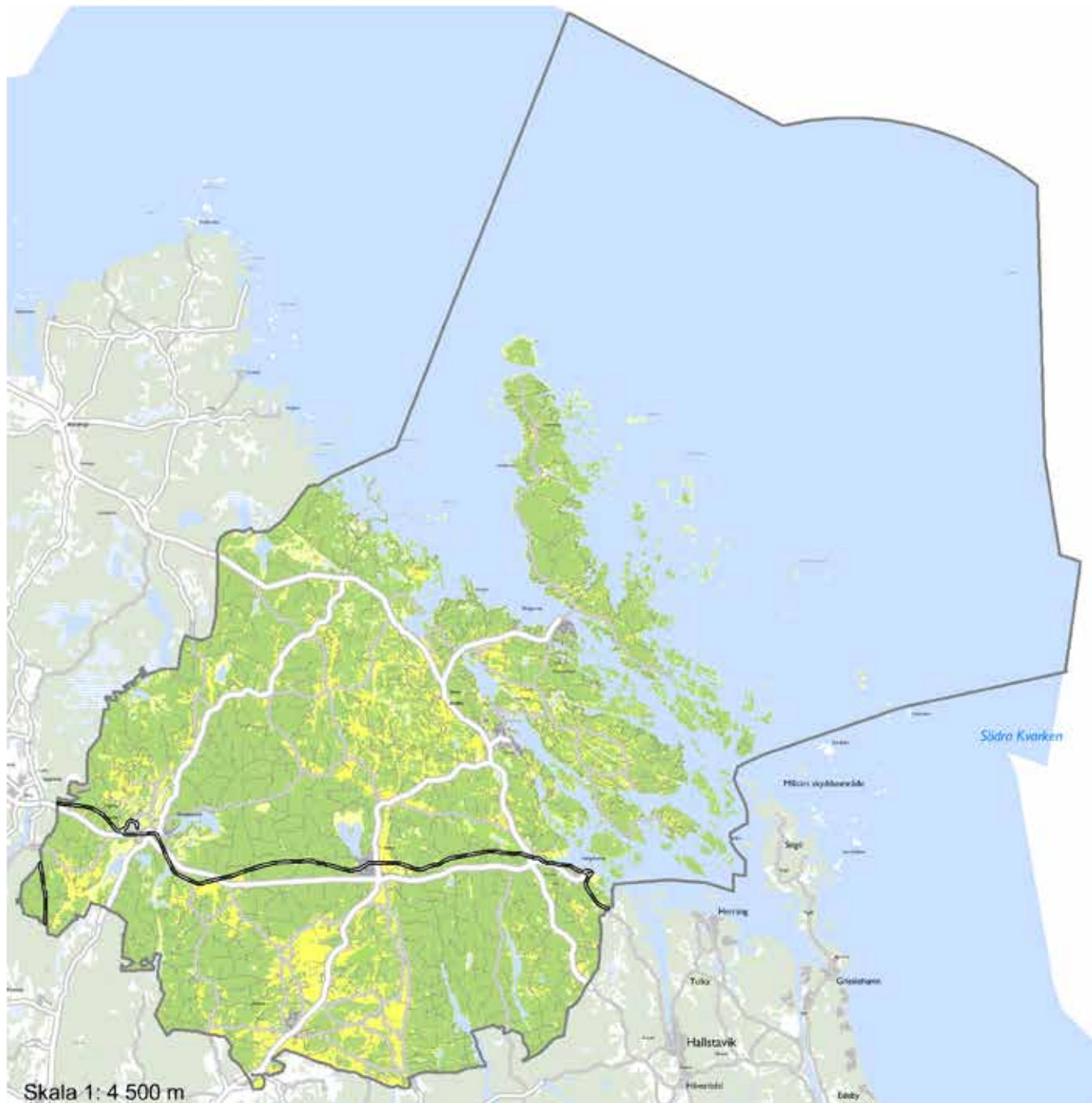
Tecken förklaring

— Riksvägar och primära länsvägar

— Övriga länsvägar

— Övriga mindre vägar

— Järnväg

Skala 1: 4 500 m

Foto: My Laurell

bussar som går till Hallstavik. Där finns möjlighet att ansluta till en SL-busslinje som går hela vägen till Stockholm.

I kustområdet runt Gräsö, Öregrund och Söderön finns anropsstyrd kollektivtrafik för ett antal busslinjer under sommarhalvåret (Östhammar-Långalma-Raggårön och Öregrund – södra Gräsö – norra Gräsö). Vintertid finns ordinarie skolbusssturer som alla kan använda.

Färjerederiet som är en del av Trafikverket ansvarar för färjetrafiken mellan Öregrund och Gräsö, den så kallade Gräsöleden. Även här är turtätheten hög året runt. År 2012 transporterades sammanlagt 308 501 personbilar, 22 853 lastbilar och 2 196 bussar på färjeleden.

Lokal båttrafik i mindre skala förekommer för att tillgodose skärgårdsbornas behov av skolskjutsar, hemtjänst, sjukresor, turisttrafik med mera. Bryggor avsedda för sådan trafik finns bland annat på Gräsö vid Äpskär, Örskärssund och färjeläget i Öregrund, på Ormön, Raggårön och Söderön (Sundsveden och Älvsnäs).

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Vägar lägger grunden för trafikförsörjningen i kommunen. Det är angeläget att dessa håller en god standard med avseende på framkomlighet, säkerhet och underhåll. Regeringens utlovade investeringar i ett effektivt och långsiktigt hållbart transportsystem kommer att spela stor

roll (Prop. 2012/13:25). Östhammars kommun kommer i samverkan med övriga regionala aktörer att arbeta mot detta mål i enlighet med framtagna program.

I den regionala utvecklingsplanen Uppländsk drivkraft 3.0 finns bland annat det gemensamma målet att antalet resande med kollektivtrafik ska fördubblas i länet till år 2020. Östhammar kommun kommer också fortsatt att ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla den regionala kollektivtrafiken via landstingets kollektivtrafikförvaltning.

Inom tätbebyggda områden behöver Östhammars kommun genomföra en översyn med målsättningen att skapa vägstrukturer som utgår från en planering i nät och stråk. Oskyddade trafikanter, inte minst skolbarn, behöver separerade gång- och cykelstråk som binder ihop ortens målpunkter. Saknas gång- och cykelstråk ökar bilanvändningen och behoven av skolskjutsar inom tätorten.

Hastighetsgränser i tätorterna behöver också ses över. Detta för att öka trafiksäkerheten och förbättra framkomligheten. I vissa orter ökar trafikflödena dramatiskt under framförallt sommaren. Här finns behov av att göra trafiknätsanalyser som underlag för en aktiv trafikplanering med ett långsiktigt perspektiv. Det behövs nya, kreativa lösningar som även hanterar behoven av parkeringsytor.

Behovet av cykelstråk på landsbygden behöver också ses över, inte minst stråk som förbinder landsbygden med viktiga noder för kollektivtrafiken.

Kollektivtrafik för arbetspendling med buss behöver utvecklas. Dels för in- och utpendling till andra städer i regionen, men också för det lokala resandet. Busstrafiken måste vara bekväm och tillgänglig. Därför behövs parallella system med snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar. Från Österbybruk är det viktigt med snabb transfer till Upptågsstationer i Skyttorp och Örbyhus för vidare resor till Uppsala/Stockholm eller Gävle.

Den spridda boendestrukturen i Östhammars kommun gör det svårt att täcka alla delar med turtät kollektivtrafik. Ett sätt att lösa problemet är att koppla ihop olika trafiklösningar genom att skapa resnoder som kan nås med bil, cykel eller till fots: i form av moderna resecentrum med viss service – ”tågstationer” – i alla serviceorter, kopplat till anropsstyrd trafik från landsbygdsområden med fler lite fler invånare, exempelvis Söderön, Valö, Ekeby och Gräsö. Dessa områden får funktion som trafiknoder för skärgården och omkringliggande bygder.

Avgångar för snabbussar, landsortsbussar och lokalbussar kan samordnas vid de olika resecentren. Samordningen kan också göra det lättare

att samutnyttas bussar för anropsstyrd trafik. Genom att utveckla ett nät av gång- och cykelstråk som även inkluderar tätortsnära landsbygd kan resecentrum lätt nås av fotgängare och cyklister. Tillgång till bra pendlarparkeringar gör det enkelt att byta från bil till buss vid resecentrum.

Stråket 292 kan på sikt utvecklas för lokal arbetspendling med tåg i öst-västlig riktning mellan Hargshamn och Örbyhus. Därför är det en fördel att lokalisera resecentrum i Österbybruk och Gimo centralt och i anslutning till järnvägen.

När ett nytt bostadsområde eller ny arbetsplats ska byggas ska möjligheterna till kollektivtrafikanslutning, med gång- och cykelvägar, pendlarparkeringar med mera, utredas.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Utveckla ett trafiknät för alla med gång- och cykelstråk som binder samman viktiga målpunkter i orterna
- Trafikplanera orterna för boende och turism
- Utveckla cykelstråk på landsbygden
- Utveckla kollektivtrafikstråk och koppla samman olika resalternativ
- Skapa noder och moderna resecentrum
- Integrera kollektivtrafiken i nya byggprojekt.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- I arbetet med nya detaljplaner i tätorterna ska ett stort fokus läggas på möjligheterna att skapa säkra och hållbara trafiklösningar. Det kan exempelvis innebära att
 - knyta an nya områden till befintliga,
 - hålla nere transportavstånden med hjälp av en tätare bebyggelse och måttliga tomtstorlekar,
 - identifiera kopplingar till befintliga busshållplatser och/eller behoven av nya så att tillgängligheten till kollektivtrafik blir god, och
 - skapa gång- och cykelvägar till busshållplatser och andra viktiga målpunkter.
- Om större vägar med höga trafikflöden behöver anläggas i anslutning till ett bostadsområde ska noggranna utredningar göras av effekter på miljö, hälsa och de boendes möjligheter att på ett säkert sätt passera vägen.
- Kommunens ansträngningar att skapa goda fysiska förutsättningar för kollektivt resande ska kombineras med ett attitydpåverkande arbete så att fler ska känna sig motiverade att välja kollektiva transporter.

FORTSATT PLANERING

- Trafiknätsanalys med utvecklingsplan för gång- och cykeltrafik, parkeringar och kollektivtrafik

FÖRORDNANDEN OM VÄGAR

VÄGLAGEN 47 §

I den svenska väglagen finns bestämmelser som reglerar allmänna vägars byggande, vägrätt, drift, säkerhet med mera.

För Östhammars kommun gäller att inom ett avstånd av 30 meter från vägområdet vid väg 76, 288, 290 och 292 får byggnader inte uppföras utan länsstyrelsens tillstånd (Beslut av länsstyrelsen 2008-04-30). Beslutet gäller inte inom områden med detaljplan eller för åtgärder som är bygglovspliktiga. I sådana fall samråder kommunen med Trafikverket.

För byggande av ny utfart till allmän väg krävs tillstånd från Trafikverket.

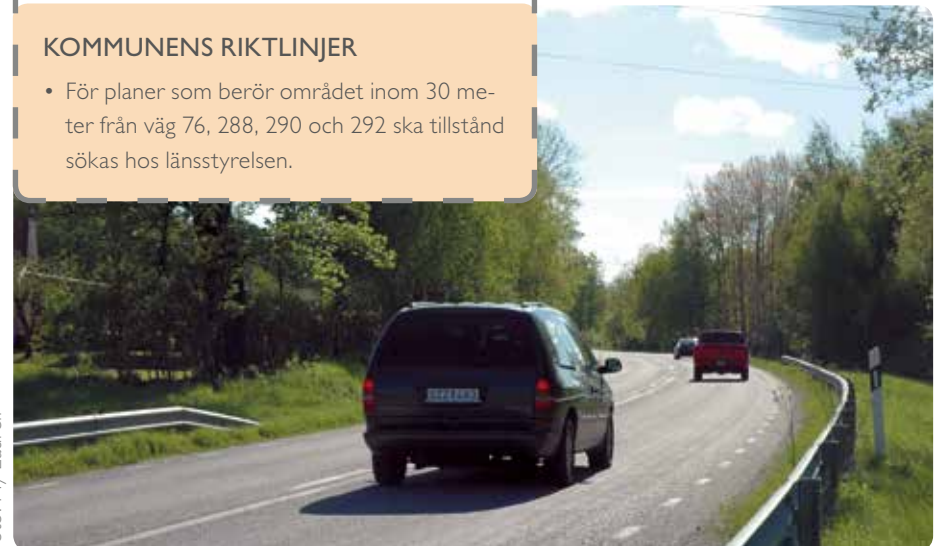
KOMMUNENS RIKTLINJER

- För planer som berör området inom 30 meter från väg 76, 288, 290 och 292 ska tillstånd sökas hos länsstyrelsen.

LÄS MER

- ☞ Länsplan för regional transportinfrastruktur 2014-2025
- Utvecklingsmöjligheter i Östhammars kommun 2005.

Foto: My Laurell

Sjötrafik och hamnar

En djuphamn, Hargs Hamn, finns i Hargshamn och den har under mycket lång tid använts för utskeppning av järnmalm. Perioden 1989 till 1995 hade hamnen färjetrafik till Nystad i Finland. Numera skeppas utöver järnmalm även biobränslen, stenkross och andra bulkprodukter via hamnen. Den har ett skyddat läge och goda isförhållanden.

Hargs Hamn är den största hamnen norr om Stockholm och söder om Gävle. Den har ett strategiskt viktigt läge i regionen och kan genom väg- och järnvägsförbindelser bidra till att föra över större volymer gods från landsväg till sjöfart och järnväg. Hamnen har en stor framtida potential och Hargs Hamn AB har idag färdiga tillstånd för att bygga ut hamnen och fördjupa farleden i inloppet till hamnen.

Från Hargshamn finns en fyrsatt farled som leder vidare ut till Ålands hav och den stora farleden för sjötransporter mellan Östersjön och Bottenviken. En mindre farled går inomskärs från Öregrundsgrepen och söderut mot Singö och Hallstavik. Den är också fyrbelyst och trafikerar regelbundet av mindre fraktfartyg. Under svåra isvintrar kan den yttre farleden förflyttas inomskärs och större fartyg passerar då i Öregrundsgrepen.

Öregrunds hamn hade fram till 1900-talet viss betydelse för godstransporter. Numera används hamnen i liten utsträckning för nyttotrafik men är av riksintresse för yrkesfiske. Här kan fiskebåtar landa fisk. Sjöfartsverket och Kustbevakningen utnyttjar hamnen under arbetsperioder i området. Övriga hamnar i Östhammars kommun utnyttjas främst av fritidsbåtar. Större småbåtshamnar finns i Öregrund (tre), Östhammar och Hargshamn.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Hamnen i Hargshamn utpekade som en strategiskt viktig anläggning i flera regionala dokument. Utvecklingsmöjligheterna är goda. Isförhållandena är gynnsamma och inseglingensrännan kort och lättnavigerad. Med en fördjupning av farleden kan större båtar angöra hamnen och godsverksamheten utvecklas ytterligare. Möjligheterna att köra gods på järnväg till och från hamnen längs Hargshamnsbanan är också betydelsefull. Banan kopplar via Örbyhus till stambanan.

Östhammars kommun har i arbetet med länstransportplanen påpekat vikten av att farleden in till Hargs hamn fördjupas. Miljödomeksten har redan godkänt en ansökan om att

fördjupa farleden, och en ansökan om medfinansiering har skickats till Trafikverket.

Öregrunds och Östhammars gästhamnar har potential för att locka ytterligare båtturister. Ett regionalt skärgårdssamarbete har startats. Gävle kommun är projektägare och totalt åtta kommuner från Östhammar i söder till Nordingrå i norr deltar i en gemensam ansökan om medel för en förstudie, från Regionförbundet Gävleborg.

Mossphotos.com | Tomas Olinger

Småbåtshamnen i Östhammar.

Foto: Östhammars kommun

Teknisk försörjning

Målbild 2025: System för en hållbar teknisk försörjning har utvecklats. All bebyggelse i tätort är ansluten till kommunalt vatten och avlopp. Ny, sammanhållen bebyggelse på landsbygden har utvecklats med gemensam vattenförsörjning. Möjligheterna till kretslopp och återvinning har stärkts och beroendet av fossila energislag minskat. En strategi för hur solenergi kan utvecklas i kommunen har tagits fram, liksom en studie över möjligheterna att använda närvärme för att försörja mindre områden med en gemensam lösning. Bredbandsnätet har byggts ut längs de prioriterade kommunikationsstråken.

Vatten och avlopp

En förutsättning för all bosättning är att det finns tillgång till rent vatten och att avlopp kan ordnas på ett säkert och ändamålsenligt sätt. Vatten och avlopp (VA) är en stor del av samhällsplaneringen.

Kommunala ledningsnät för vatten och avlopp finns i alla större tätorter och i Norrskedika, Hökhuvud, Hargshamn, Forsmark och Gräsö kyrkby. Huvuddelen av fastigheterna i dessa orter är anslutna till ledningsnäten. I Skoby och Harg finns det gemensamma avloppsnät, men ingen gemensam vattenförsörjning.

KOMMUNAL AVLOPPSRENING

Flera av de kommunala avloppsreningsverken byggdes under 1960 och 1970-talen och upprustning sker regelbundet och vid behov. De är sammanlagt dimensionerade för 20 600 personekvivalenter

Avloppsreningsverkens kapacitet 2013

	Kapacitet	Anslutna
Alunda	2 000 pe	927 pe
Gimo	6 000 pe	2 311 pe
Hargshamn	600 pe	280 pe
Öregrund	3 900 pe	3 055 pe
Österbybruk-Dannemora	3 400 pe	1 756 pe
Östhammar	4 700 pe	3 861 pe

Pe = personekvivalenter

valenter (pe). För alla tätorter finns möjlighet till ökad anslutning.

Recipenter för det renade avloppsvattnet är Östhammarsfjärden (Östhammar), Olandsån (Gimo), Foghammarsån (Alunda), Nerån-Filmsjön (Österby-Dannemora), Hargsviken (Hargshamn) och Öregrundsgrepen (Öregrund).

REGLER FÖR AVLOPP OCH DRICKSVATTEN

Enligt miljöbalken ska avloppsvatten tas om hand på sådant sätt att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer. Utsläpp av näringsämnen från avlopp är en betydande orsak till övergödning av sjöar, hav och vattendrag. Bristfällig hantering av avloppsvatten kan dessutom leda till spridning av smittämnen.

Kommunens ansvar för att ordna vatten och avlopp regleras i Lagen om allmänna vattentjänster (LAV), SFS 2006:412.

Anläggningslagen, SFS 1973:1149 innehåller regler för gemensamhetsanläggningar, medan regler för enskilda avlopp finns i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (FMH), SFS 1998:899.

Dricksvatten är ett viktigt livsmedel och den som producerar dricksvatten eller förser konsumenterna med dricksvatten via ett ledningsnät är ansvarig för att dricksvattnet uppfyller kraven i bland annat Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten.

LAGSTIFTNING

- Miljöbalken
- Lagen om allmänna vattentjänster
- Anläggningslagen
- Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

KÄLLSORTERING AV AVLOPPSVATTEN

Källsortering av avloppsvatten innebär att toalettavfall separeras från avloppsvatten som kommer från bad, disk och tvätt.

Toalettavfall innehåller stora mängder näring som lättare kan återcirkuleras från separerade system.

Exempel på lösningar är torrtoaletter av olika slag, men också vattentoaletter med urinseparering och/eller anslutning till en tank.

KOMMUNAL DRICKSVATTENFÖRSÖRJNING

De kommunala vattenledningsnäten försörjer 70 procent av kommunens invånare, och baseras i huvudsak på grundvatten. I Forsmark hämtas dricksvattnet från Bruksdammen, där ansvarar Forsmarks kraftgrupp för dricksvattenberedningen. De större grundvattenförekomsterna finns i kommunens grusåsar. Dessa är från öster räknat Börstilsåsen, Olandsåsen i stråket Skogshall-Stavby-Sidbygden samt Vattholmaåsen.

Tillgången till dricksvatten är måttlig i tätorterna Alunda, Öregrund och Österbybruk. Kapaciteten i täkterna räcker för nuvarande befolkningsunderlag. I Öregrundsområdet kan grundvattentillgångarna möjligen förstärkas genom konstgjord grundvattenbildning, men förutsättningarna är inte ordentligt utredda.

Vattentäkterna för Östhammars tätort ger tillräckliga vattenmängder, men det finns inga stora uttagsmarginaler. Det finns inte heller någon reservvattentäkt. Ökar folkmängden krävs fler vattentäkter.

För att skydda vattentäkter finns det vattenskyddsområden med restriktioner för vad som får göras. Fem av Östhammars kommuns elva vattentäkter har ett vattenskyddsområde (2014). I några fall behöver föreskrifterna för skyddsområdena uppdateras eftersom de inrättades före

år 1980. Skyddsområden med föreskrifter och vattendomar måste även upprättas för övriga kommunala vattentäkter, ett arbete som startat.

ENSKILD VATTEN- OCH AVLOPPSHANTERING

Ungefär 7 000 fastigheter inom kommunen har enskild vatten- och avloppshantering. Vattenförsörjningen sker som regel via borrade brunnar. Kvaliteten på, och utformning av avloppsanläggningarna varierar.

Inventering av befintliga enskilda avlopp pågår. I samband med inventeringen ställs krav på åtgärder för de avlopp som inte följer dagens krav. Inventeringsområden prioriteras utifrån närheten till känsliga vattenförekomster och där problem ur hälsoskyddssynpunkt uppkommit eller sannolikt kan uppkomma.

Bristfälliga avlopp kan sprida smitta till intilliggande dricksvattenbrunnar eller till vatten där människor vistas eller badar. Utsläpp av näringsämnen från avlopp är också en betydande orsak till övergödning av sjöar, hav och vattendrag.

DAGVATTENHANTERING

Huvuddelen av tätorternas dagvatten avleds idag via avloppsledningsnätet. Under perioder med hög avrinning (vid snösmältning eller i samband med stora nederbörds mängder) kan de

ökade vattenflödena försämra avloppsreningen. Blir vattenmängderna riktigt stora måste ibland avloppsvattnet bräddas förbi pumpstationer eller avloppsreningsverk. Östhammars kommun strävar för närvarande efter att skapa system för lokalt omhändertagande av dagvatten för att få en bättre flödeskontroll.

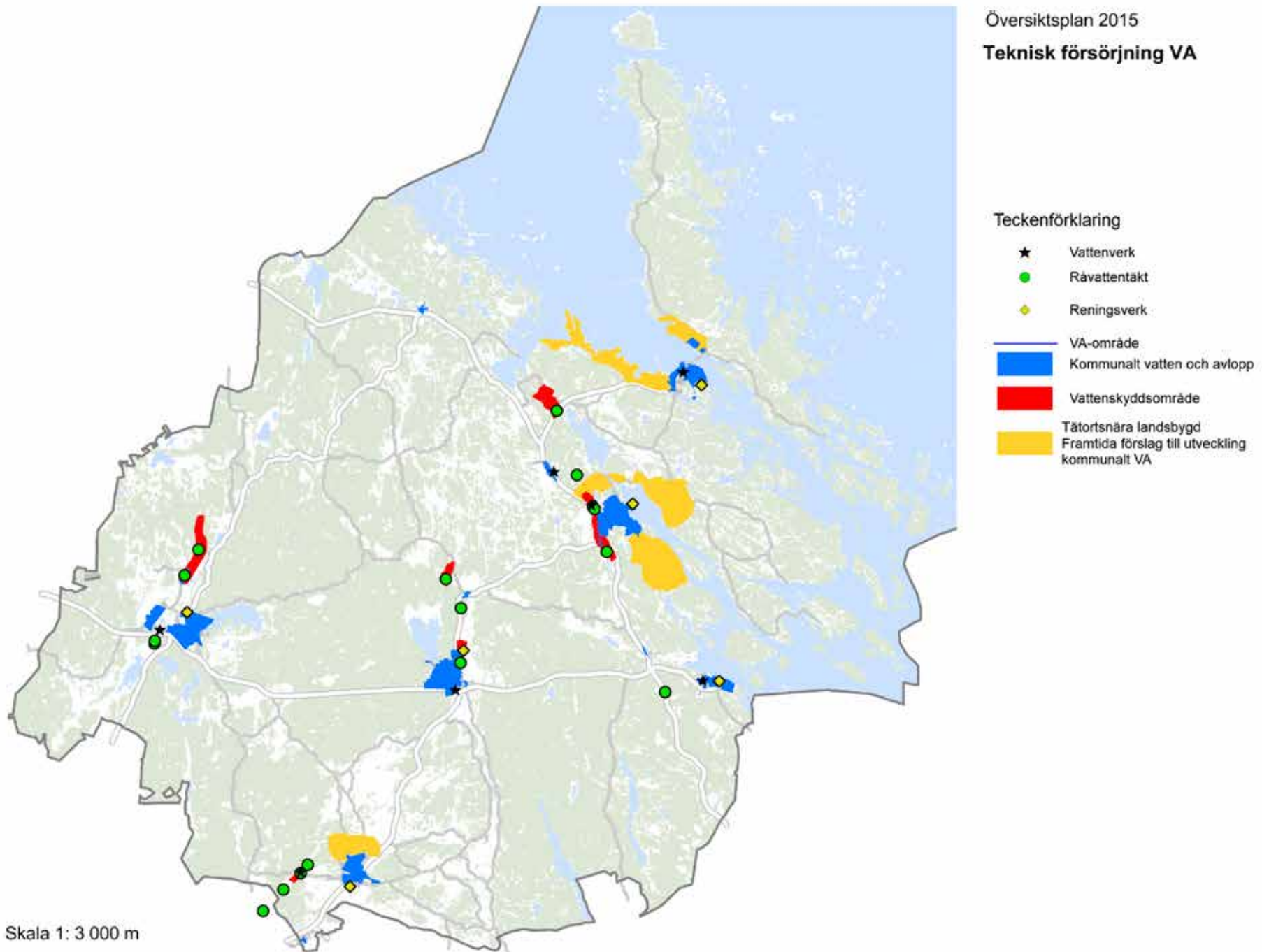
UTVECKLINGSSTRATEGIER

Bebyggelseutvecklingen måste anpassas efter möjligheterna att skapa en långsiktigt hållbar dricksvattenförsörjning och en säker hantering av avloppsvatten. Ny bebyggelse inom de kommunala verksamhetsområdena ska anslutas till kommunalt vatten och avlopp. Även i tätortsnära utvecklingsområden ska kommunalt vatten och avlopp prioriteras, särskilt i områden nära havet (se karta Framtida mark och vattenanvändning sidan 25). De områden som ligger runt Östhammarsfjärden-Granfjärden och Sandikaffjärden-Hargsviken ska ges extra prioritet. Fjärdarna är känsliga och har redan en hög näringsbelastning.

Hållbara och långsiktig VA-lösning måste utredas vid planläggning av områden som inte bedöms kunna anslutas till kommunalt verksamhetsområde. Hur vatten och avlopp ska lösas kan styras av planbestämmelser. Sammanhållen bebyggelse på landsbygden ska i första hand utvecklas med gemensamt vatten och avlopp.

Översiktsplan 2015
Teknisk försörjning VA

Teckenförklaring

III • TEKNISK FÖRSÖRJNING

LÄS MER

- ☞ Naturvårdsverkets allmänna råd om små avlopp
- ☞ Kommunens strategi för vatten och avlopp
- ☞ Avloppsguiden

En omvandling till året-runt användning pågår i flera fritidshusområden. Det kan på sikt skapa problem med vattenförsörjningen och tvinga fram en utbyggnad av kommunalt VA. Situationen bör i den utsträckning det går förebyggas, genom långsiktig vatten- och avloppsplanering.

Genom att prioritera källsorterat avlopp utanför det kommunala verksamhetsområdet ökar möjligheterna att återvinna näringsämnen. Eget omhändertagande ska ersätta latrinhämtning. Utsläpp till vattenrecipient ska styras bort från de mest belastade områdena i innerskärgården.

För att säkerställa en god vattenkvalitet ska gemensamma vattentäkter i enskild regi ha skyddsföreskrifter för vattentäkt. Inom planområden ska det finnas krav på att gemensamt vatten är skyddat av föreskrifter. Nuvarande och potentiella kommunala vattentäkter ska ha skyddsföreskrifter.

Områdesbestämmelser med bygglovsplikt för vattentäkt ska upprättas för kustområdet med tanke på de knappa vattentillgångarna. Föreskrifter om tillståndsplikt för vattentäkt ska även upprättas inom andra områden där brist på dricksvatten råder eller kan befaras uppkomma. På dessa platser ska även en dagvattenpolicy med inriktning mot lokal infiltration upprättas.

Kommunen ska sträva efter lokalt omhändertagande (LOD) av dagvatten med målet att uppnå en hållbar dagvattenhantering.

FORTSATT PLANERING

- Upprättande av vattenföreskrifter, vattenskyddsområden och vattendomar
- En vatten- och avloppsplan

STRATEGIER I SAMMANFATTNING:

- God vattenstatus och hållbar vattenförsörjning ska vara utgångspunkten för VA-lösningar
- Kretslopp och resurshushållning ska prioriteras
- Kommunala anslutningar ska utvecklas i tätortsnära lägen med högt bebyggelsetryck.
- Omvandlingsområden ska utvecklas med hänsyn till förutsättningarna för hållbar teknisk försörjning

Foto: My Laurell

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE VATTEN- OCH AVLOPPSHANTERING

- Inom detaljplanerade områden är det förbjudet att rena avloppsvatten från vattentoalett i en markbaserad avloppsanläggning (Lokala föreskrifter).
- Toaletter som ansluts till en sluten tank får ha en spolmängd på högst en liter per spolning.
- Källsorterat avlopp ska prioriteras i hela kommunen utanför kommunalt verksamhetsområde (VA-strategi).

KOMMUNENS RIKTLINJER VATTEN- OCH AVLOPPSHANTERING

- Om dricksvattenförsörjning ska ske genom lokalt uttag av grundvatten bör områden och/eller tomter vara tilltagna på sådant sätt att tillräcklig grundvattenbildning sker i området/på tomten.
- Tomtstorlekar bör anpassas för att möjliggöra tillräckliga skyddsavstånd mellan vattentäcker och avloppsanläggningar (enskilt vatten och avlopp).
- I områden med tätare bebyggelse kan det vara lämpligt med gemensamma anläggningar för såväl vatten som avlopp för att minska risken för smittspridning. Reningen är vanligtvis bättre i en större avloppsanläggning och det är lättare att skapa skyddsavstånd.

KOMMUNENS RIKTLINJER DAGVATTENHANTERING

- Dagvattnet ska omhändertas så nära källan som möjligt. Takdagvatten, vatten från gång- och cykelvägar och annat rent dagvatten bör avledas till angränsande naturområden, helst i många olika punkter, utan att blandas med förorenat dagvatten.
- Dag- och dräneringsvatten ska inte ledas till spillvattenledning där dagvattenledning finns.
- Dagvattensystemet ska utformas så att man undviker skadliga uppdämningar vid kraftiga regn.
- Vid nyexploatering ska dagvattenlösningar utformas så att minsta möjliga flöde passerar vidare till det befintliga dagvattennätet. Avrinningen från en tomt eller ett markområde bör inte öka efter exploatering. Följande riktlinjer kan ge vägledning:
 - Naturlig infiltration, fördröjning och avrinning ska tas tillvara och andelen hårdgjorda ytor minimeras. Grönområden eller gröna stråk ska om möjligt avsättas för öppen transport och infiltration. Byggnader placeras med fördel på höjdparter och grönytor i lågstråken.
 - Där hårdgjorda ytor krävs ska avrinningen så långt möjligt ske till anslutande grönytor.
 - Behovet av att avskilja föroreningar i dagvatten från vägar och parkeringsplatser ska beaktas och specifika riktlinjer och regler ska tas fram för särskilt känsliga områden, exempelvis vattenskyddsområden.
- Omålade förzinkade ytor och koppar är exempel på material som ska undvikas vid nybyggnation för att reducera tillförseln av tungmetaller till dagvattnet.

Dagvatten är smält- och regnvatten från vägar, tak etcetera.

Mostiphotos.com | Mikael Erhardsson

LAGSTIFTNING

- Förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.
- Förordning (2001:512) om deponering av avfall.

LÄS MER

- 👉 Renhållningsordning för Östhammars kommun (2012-01-01)

Avfall och återvinning

Det är kommunens ansvar att se till så att hushållsavfall och hushållens farliga avfall tas om hand på ett bra sätt. Östhammars kommun har en Renhållningsordning och avfallsplan som gäller från 2012-01-01. Arbete med en ny plan pågår (2015).

Brännbart hushållsavfall samlas upp och transporteras till Uppsala där det förbränns i en anläggning som levererar värme och elektricitet. Från och med 2015 är kommuninvånarna skyldiga att separera matavfall från övrigt avfall. Matavfallet transporteras till en rötningsanläggning i Uppsala för framställning av biogas. Förpackningar ska lämnas vid separata insamlingsställen enligt lagen om producentansvar. Det finns ett flertal återvinningsstationer i kommunen, både inom tätorterna, men också på flera småorter. Flera av stationerna finns i anslutning till parkeringsplatser och livsmedelsbutiker.

Icke förbränningsbart avfall och miljöfarligt avfall måste hushållen själva transportera till en återvinningscentral. Återvinningscentralerna är totalt fem stycken, de finns i Östhammar, Öregrund, Österbybruk, Alunda och Väddika. Avfallsanläggningen i Väddika tar även emot byggnads- och rivningsavfall, trädgårdsavfall, latrin och slam. Det finns hårdgjorda ytor och lakvattenbassänger för att hantera pressvatten

från deponerat avfall. Röttslam från kommunens avloppsreningsverk komposteras här och används på kommunens grönytor.

UTVECKLINGSTRATEGIER

En hållbar samhällsutveckling förutsätter att det finns goda möjligheter att sortera och separera olika avfallstyper. Östhammars kommun ska premiera insatser som bidrar till att öka andelen återvunnet hushållsavfall. Ett prioriterat område är att öka återförseeln av slam som inte innehåller skadliga föroreningar till produktiv mark. Det kan exempelvis gälla slam från källsorterade enskilda avlopp.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Vid planering av bostads- och industriområden ska åtgärder vidtas som underlättar för källsortering och återvinning. Även personer som saknar bil ska ha möjlighet att sortera och lämna grovsopor. Avstånd från bostad till återvinningsstation bör inte överstiga 100 meter. Närhet till återvinningscentraler är också en viktig faktor.

Återvinningsstationer finns i alla tätorter.

Foto: My Laurell

Energi

Tillgången till energi är basal för många samhällsfunktioner. Flera stora högspänningsledningar passerar genom Östhammars kommun, med Forsmark som en naturlig startpunkt. En av kopplingspunkterna för utbyte av el med utlandet utgår också från Forsmark. Projektering för en ny högspänningsledning i en sträckning från Forsmark till Sandviken pågår. Den planerade ledningen beräknas bli cirka 75 kilometer lång och kommer mestadels att gå över skogsmark.

Det lokala elnätet är välutbyggt och ett omfattande arbete pågår med att föra över luftledning till markledning för att göra elleveranserna mindre sårbara vid svåra väderförhållanden.

Merparten av kommunens bostäder och lokaler värms av enskilda värmeanläggningar. Vanliga energikällor är bibränslen och el, med ett mindre inslag av olja. En omfattande konvertering från olja till andra energislag har skett under senare år, bland annat till pannor för ved eller pellets och till olika typer av värmepumpar. År 2012 fanns totalt 1443 miljögodkända fastbränslepannor installerade i kommunen. Över 1 000 berg- och markvärmepumpar har installerats under tio år.

Värmepumpar av olika slag kräver el, men i betydligt mindre mängd än om el används som di-

rektverkande värmekälla. Installation av luft-luft-värmepumpar och braskaminer har skett i en del av bostäderna som värms med direktverkande el. Konvertering till andra energislag kräver installation av ett vattenburet värmesystem.

Den spridda bebyggelsen försvårar fjärrvärmesatsningar, men bibränsleeldade fjärrvärmeverk finns i Gimo och Österbybruk. Båda anläggningarna eldas med skogsflis. Om det blir riktigt kallt används olja som spetslast. Företaget Neova står för drift och fjärrvärmeleverans.

Större delen av fjärrvärmenäten i både Österbybruk och Gimo är byggda på 1980-talet. I Österbybruk finns totalt 3 kilometer fjärrvärmekulvertar och i Gimo 4,6 kilometer. Såväl företag som bostadsrättsföreningar och enskilda är anslutna till näten i båda orterna. Värmeverket i Österbybruk har överkapacitet, här finns goda möjligheter att ansluta fler fastigheter. Kapaciteten i Gimo är välutnyttjad, och möjligheterna att ansluta ytterligare fastigheter är begränsad till platser längs befintligt ledningsnät.

Flera kommunala fastigheter värms av mindre, bibränsleeldade anläggningar. Även landstinget har satsat på att ersätta fossila bränslen med förnybara energikällor. Östhammars sjukhus värms av en kombinerad bibränsle- och solanläggning.

NATIONELLA MÅL

Begränsad klimatpåverkan

Ökad andel förnybar energi

Effektivare energianvändning

Inga fossila bränslen för uppvärmning efter 2020

LÄS MER

👉 Vindbruksstrategi 2012

UTVECKLINGSSTRATEGIER

Ett hållbart energisystem har begränsad klimatpåverkan och innebär att energin måste komma från miljömässigt hållbara, förnybara energikällor som nyttjas på ett effektivt sätt. Detta ligger i linje med de nationella miljömålen och den nationella klimat- och energipolitiken och krävs för att nå en långsiktigt hållbar utveckling. Berotet av fossila energislag måste minska och energianvändningen effektiviseras.

Kommunen har definierat lokala miljömål som dels omfattar energihushållning inom den egna organisationen, och innehåller mål för att utfasning av fossila bränslen för uppvärmning av kommunägda fastigheter. Till 2016 är målsättningen att energianvändningen i kommunens lokaler ska minska med 20 procent jämfört med 2008, att all fossilbränsleanvändning ska vara utfasad, att den köpta energin för kommunens drift (exklusive transporter) som mest ska bestå av 25 procent icke förnybar energi och att utsläppen av växthusgaser från tjänsteresor med kommunens bilar ska minska med 20 procent.

Kommunen ska också verka för att öka kunskapen om och användningen av klimatsmart teknik bland invånare och företag. Exempel på klimatsmart teknik är elfordon, lågenergihus och solcellsanläggningar.

Uppvärmning av byggnader förbrukar stora mängder energi. Potentialen att effektivisera energianvändningen är stor. Eftersom bebyggelsen är för gles för fjärrvärme i större skala kan möjligheterna att använda närvärme för att försörja mindre områden med en gemensam lösning vara värd att utforska.

Så kallade passiv-hus är ett annat intressant exempel på lösning för att minska energibehoven för uppvärmning. Installation av bergvärmepumpar kan också bidra till att minska energianvändningen, men viss varsamhet krävs eftersom bergvärme kan påverka grundvattentillgångarna i känsliga områden.

Solenergi kan utvinnas från paneler på byggnader eller från markanläggningar. Behoven av hänsyn till bland annat kulturmiljöer och boende behöver identifieras i en strategi för hur solenergi kan utvecklas i kommunen.

Särskilda områden som lämpar sig för storskaligt vindbruk finns anvisade på plankartan. För kustområdet (öster om väg 76) är kommunens inställning att gruppstationer inte ska tillåtas, med tanke på de höga rekreativvärdena och den känsliga landskapsbilden. Det är inte lämpligt med havsbaserade anläggningar. Kommunens syn på vindbruk finns redovisad i en vindbruksstrategi.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Utveckla energisnåla lösningar
- Utveckla alternativa energikällor
- Minska transportarbetet

KOMMUNENS RIKTLINJER FÖR VINDBRUK

- Tätortsutveckling och bebyggelseutveckling inom sammanhållen bebyggelse ska prioriteras framför vindkraftsetablering.

Följande områden ska undantas från etablering av vindkraft:

- Naturområden som är orörda/ostörda och/eller har stor betydelse för friluftslivet.
- Naturområden med ett rikt fågelliv eller stor förekomst av fladdermöss.
- Kulturmiljöer med välbevarad bebyggelsestruktur eller en landskapsbild med ålderdomlig prägel.
- Kust- och havsområdet i sin helhet.

Digital infrastruktur

Hela kommunen täcks av ett nät för telefoni via kopparkabel, även om det kan finnas mindre, avlägset belägna områden som inte har tillgång till detta ledningsnät. Ledningarna är både mark och luftbundna, och kan användas av olika operatörer.

Utbyggnaden av det mobila telefont nätet har pågått sedan 1980-talet och det finns ett flertal telefonmaster i kommunen. Olika teleoperatörer svarar för byggnation och drift. Från kommunens sida finns en målsättning att få flera operatörer att dela på masterna.

Såväl kopparnätet som det mobila nätet kan användas för datakommunikation, men den riktigt snabba datatrafiken kräver fibernät. För närvarande pågår en rikstäckande utbyggnad av ett fibernät. Östhammars kommun började planera för ett lokalt fiberbaserat nät för datakommunikation under 1990-talets slut. Idag finns det möjlighet att ansluta till fibernätet i de fem serviceorterna och i Hargshamn. Alla nya tomtområden i de större tätorterna utrustas med fiberanslutning.

En grundutbyggnad av fibernät för landsbygden inleddes under 2014. Då drogs fiber till Gräsö kyrktrakt, Norrskedika, Forsmark, Valö, Film, Ekeby, Hökhuvud och Långalma. Målsättningen är att utbyggnaden ska fortsätta i samverkan

med byalag eller andra lokala intressegrupper. I dagsläget har cirka 25 procent av kommuninvånarna möjlighet till fiberuppkoppling. Östhammars kommun erbjuder också datatrafik via Stadsnätet med ADSL för dem som har tillgång till kopparnät. Stadsnätet har etablerat ADSL-utrustning i egna teknikbodar vid telestationerna.

UTVECKLINGSTRATEGIER

Kommunikationer handlar inte bara om resande. Den elektroniska infrastrukturen behöver utvecklas eftersom allt större mängder information utväxlas på detta sätt. En väl utbyggd elektronisk infrastruktur underlättar dessutom distansarbete, vilket kan reducera behovet av arbetspendling.

Mobilnätet har fått en allt större betydelse för både telefon- och datatrafik, och därmed för enskilda, företagare och den kommunala servicen. Men mobilnätet är för närvarande instabilt eftersom det är stora variationer i belastning mellan olika säsonger. Belastningen är särskilt hög på sommaren, då näten både används av kommunens fastboende och många fritidsboende och turister. Ett gott samarbete med nätägarna krävs för att åstadkomma utveckling och förbättringar.

Strategin för den framtida bredbandssatsningen är att fortsätta utbyggnaden av fibernätet genom

efterfrågan/beställningar i de befintliga fiberorterna, och att underlätta etablering/utbyggnad av fibernät på landsbygden. Engagemanget bland lokala föreningar och byalag kommer att vara en viktig faktor för var den fortsatta utbyggnaden av fibernätet kommer att ske på landsbygden.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa ett stabilt mobilnät
- Utveckla den digitala infrastrukturen

FORTSATT PLANERING:

- Bredbandsstrategi

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Bygga ut fiber via Stadsnätet till fler småorter i kommunen

NATIONELLA MÅL

Ingen övergödning
 Levande sjöar och vattendrag
 Grundvatten av god kvalitet
 Hav i balans och levande kust
 och skärgård
 Myllrande våtmarker

Vattenplanering

Målbild 2025: Kvaliteten på yt och grundvattnet har förbättrats med hjälp av en långsiktig strategi för verksamheter som påverkar kvaliteten i grundvatten, sjöar, vattendrag och kustvatten. Ett välfungerande samarbete har etablerats mellan kommun, brukare, markägare och verksamhetsutövare. Vattenförsörjningen prioriteras framför annat resursutnyttjande.

Östhammars kommun har en lång kuststräcka och flera mindre sjöar och vattendrag. Det finns sju huvudsakliga avrinningsområden. Större delen av kommunens yta avvattnas via vattendrag som så småningom når kusten. Undantaget är området runt Österby-Dannemora (inklusive Film och Morkarla) som via Vattholmaån och Fyrisån avvattnas mot Mälaren. Mark i Uppsala respektive Tierp och Norrtälje kommuner ingår i flera av avrinningsområdena i Östhammars kommun.

SJÖAR OCH VATTENDRAG

Sjöarna är som regel grunda och naturligt näringsrika. Alla sjöar är påverkade av sjösänkingsföretag, framförallt genomförda under 1800- och 1900-talen. Sänkningarna har en gödande effekt och påskyndar den naturliga igenväxningen. Det syns genom att sjöarna ofta har en riklig övervattensvegetation bestående av vass eller säv. I de grundaste sjöarna uppstår ofta syrebrist under vintern. Det kan leda till att

fisk och andra vattenlevande organismer dör.

I de rinnande vattendragen är det ovanligt med strömmande partier, en följd av att landskapet är ganska flackt, men också ett resultat av utdikning och av att de strömmande partier som funnits tagits i anspråk för att driva kvarnar och kraftverk. Detta gäller inte minst i bruksmiljöerna. Kvarnar och dammar blir vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur som lever i rinnande vatten.

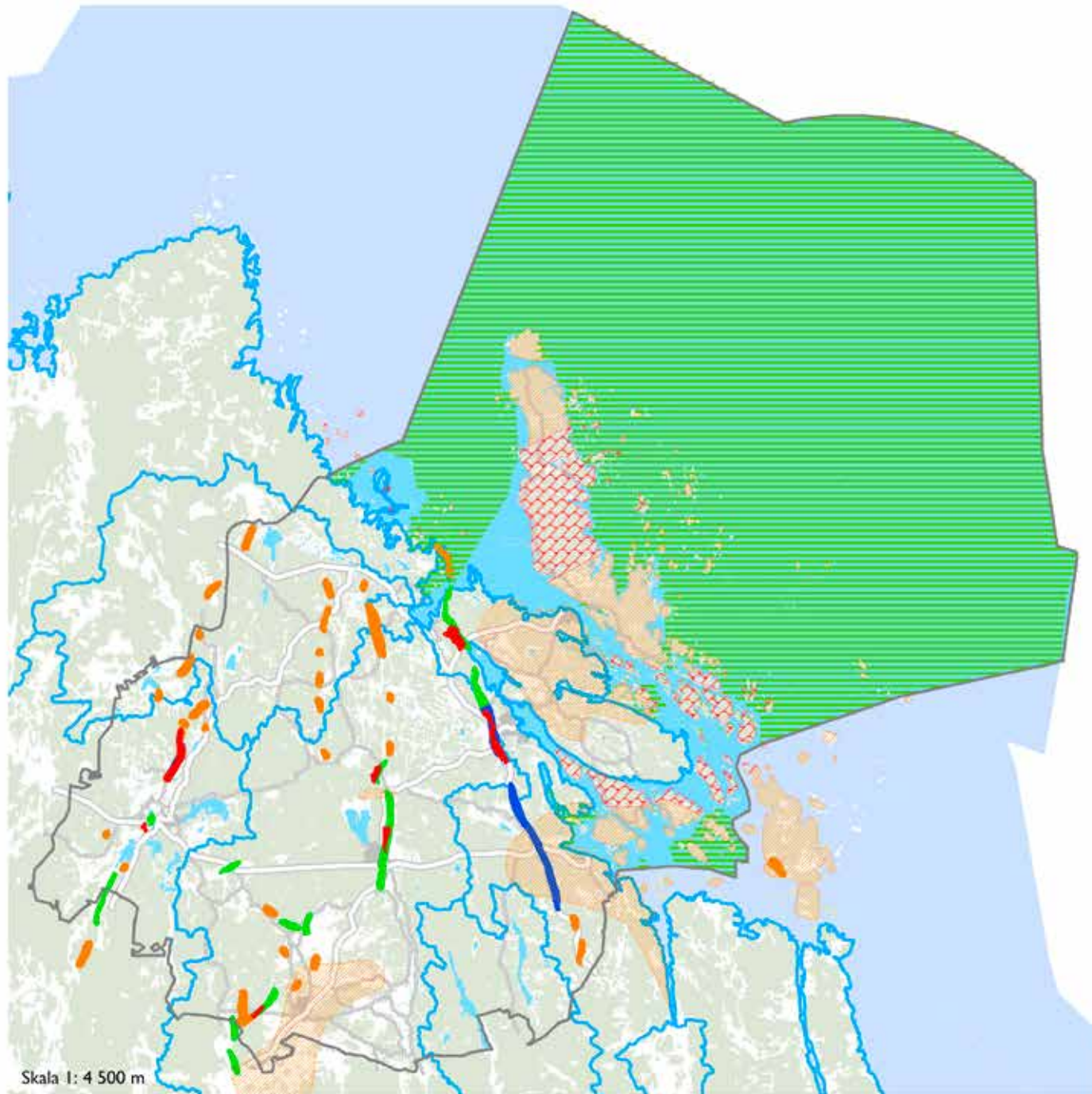
Drygt 70 procent av vattendragens längd är påverkade av rensningar, dikningar, uträtningar och i vissa fall av kulvertering. Effekten är att vattnet rinner av snabbare, sjöarna grundar upp och våtmarkernas utbredning minskar. Naturliga processer som fångar upp näringsämnen i vattnet får sämre möjlighet att verka, vilket innebär att större mängder näring följer med i ytvattenflödena mot havet. En snabbare avrinning påverkar också grundvattenbildningen på ett negativt sätt.

HAVSVATTEN

Havet längs kommunens kuster är en del av Östersjön, ett innanhav med ett stor tillrinningsområde. Vattenutbytet med Nordsjön är begränsat, vilket leder till att det salta vattnet späds ut. Salthalten är lägre än i egentliga havet och avtar mot norr.

Som regel trivs vattenlevande arter i sött eller salt vatten. Ett mindre antal kan fördrå det bräckta vatten som finns i Östersjön. Många av dessa arter lever på gränsen för vad de kan klara – av låg eller hög salthalt, beroende på om de är söt- eller saltvattenarter. Detta gör Östersjön till en känslig marin miljö.

Det begränsade vattenutbytet med Nordsjön är i sig en stressfaktor som ytterligare späds på genom att det finns ett stort antal föroreningskällor runt Östersjön, inte minst genom att många områden i de sydliga delarna av Östersjön är mycket tätbefolkade. Historiskt har tillförseln av näringsämnen men också miljögifter varit mycket stor. De södra delarna är kraftigt övergödda och under långa perioder saknas syre i bottenvattnet. Det har resulterat i bottendöd som sprider sig mot norr.

Teckenförklaring

- Landskap på vatten
- Kapacitet i berggrunden tämligen god
- Kapacitet i berggrunden mindre god
- Grundvatten i jordlager liten mängd
- Grundvatten i jordlager måttlig mängd
- Grundvatten i jordlager stor mängd
- Vattenskyddsområde
- Havsavrinningsområde

Skala 1: 4 500 m

Situationen i Östhammars kustområde är bättre än i de sydliga delarna av egentliga Östersjön. I vattnen längs Upplandskusten förekommer drygt ett 50-tal olika fiskarter, både salt- och sötvattensarter, exempelvis mört, löja, gärs, brax, björkna, sutare ruda och id. Här finns även skrubbskädda, piggvar, strömming och sik.

De yttre och öppnare områdena har en god vattenomsättning och förhållandevis låga näringsnivåer. Lokalt är förhållandena sämre, framförallt i innerfjärdar med låg vattenomsättning. Detta gäller exempelvis Östhammarsfjärden och Granfjärden, som utöver den naturliga bakgrundsbelastningen också belastats med näringsutsläpp från bebyggelse och areella näringar. Dessa innerfjärdar växer igen och det finns områden med döda bottenar.

Utvecklingen är ogynnsam eftersom innerfjärdarna och grunda vikar längs kusten har en stor betydelse som lek- och uppväxtområden för många fiskarter, exempelvis sik, gös, abborre och gädda. I flera av de grunda vikarna finns kransalger, viktiga som skydd för fiskrom och yngel. Området kring Kallriga erbjuder goda uppväxtbetingelser för sik och Östhammarsfjärden för gös, abborre och gädda.

GRUNDVATTEN

I den terrängtyp som är vanlig i kommunen ligger vattendelarna för grundvattnet på ungefär

samma plats som vattendelarna för ytvattnet. Störst grundvattentillgångar finns i anslutning till kommunens sandavlagringar, framförallt Börstilsåsen, men även Olandsåsen i stråket Skogshall-Stavby-Sidbygden och Vattholmaåsen.

Grundvattnets karaktär påverkas av berggrund och jordarter. Som regel är grundvattnet kalkrikt och på många ställen förekommer också halter av järn och mangan. Det innebär inte några höga hälsomässiga risker, men kan ge tekniska problem i vattenförsörjningssystemen. Två av grundvattenförekomsterna har bedömts ha otillfredsställande kemisk status.

Det finns också områden med salthaltigt grundvatten, lämningar från perioden då hela Uppland var täckt av hav. Risker att stöta på salt vatten är störst i kustnära områden och i djupa, borrhade brunnar. Om uttaget av grundvatten överstiger tillgången kan det i dessa områden leda till att saltvatten tränger in i brunnarna. Tillgången till grundvatten är sämst i kustområdena, liksom riskerna för saltvatteninträngning om grundvattenuttaget är större än tillgångarna.

UTVECKLINGSTRATEGIER

För att grundvattentillgångar ska räcka till och vara av god kvalitet krävs en förutseende planering. Det behövs en långsiktig strategi för vattenförsörjningen. Vattenförsörjningen ska prioriteras framför andra typer av resursutnyttjande

inom de mark- och vattenområden som påverkar dricksvattnet (se karta över avrinningsområden). Dagvatten ska så långt det är möjligt omhändertas lokalt (se VA)

En bättre vattenkvalitet skapas bäst genom samarbete mellan offentliga och privata krafter, eftersom alla brukare, markägare eller verksamhetsutövare påverkar vattenresurserna. Kunskapsområdet om hur vattnet flödar i landskapet har stor betydelse för riskbedömning och åtgärder.

En annan viktig vattenvårds- och planeringsaspekt är problemen med övergödning som skapats genom många års utsläpp av kväve och fosfor till sjöar, vattendrag och kustmiljöer. Övergödningen kan motverkas genom att avloppsvatten renas på ett tillfredsställande sätt, både i de kommunala avloppsreningsverken och i enskilda avloppsanläggningar. Gödningseffekterna kan också motverkas genom att våtmarker skapas, eftersom våtmarkerna binder en del av den växtnäring som finns i vattnet. Viktigt är också att se till så att lantbruksföretag har tillräcklig lagringskapacitet för sin gödselhantering.

FORTSATT PLANERING:

- En strategisk vattenvårdsplan
- En fördjupad översiktsplan för kustområdet

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Prioritera vattenförsörjning framför annat resursutnyttjande
- Utveckla former för ett lokalt omhändertagande av dagvatten
- Strategisk planering av verksamheter som påverkar vattenkvalitet i grundvatten, sjöar, vattendrag och kusten.

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDEN

- Vid plan- och bygglovsärenden i kommunen – och särskilt i områden med knappa vattenresurser – ska resurshushållningen av vatten vara vägledande i beslut.
- Alla befintliga kommunala vattentäkter med skyddsföreskrifter äldre än 1980 ska löpande uppdateras.
- Östhammars kommun ska följa arbetet i vattenråden för kommunens alla avrinningsområden.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Vid lokaliseringsprövning ska vattentillgången på platsen utredas.
- Vid planläggning ska särskilt klargöras om åtgärden berör grunda kustmiljöer; det vill säga för vattenvården särskilt känsliga miljöer.
- Vid plan- och bygglovsärenden i områden med begränsade vattentillgångar ska vattentillgångar kopplat till lämpligt antal fastigheter per hektar jämföras med den faktiska tätheten på bebyggelsen för att bedöma förutsättningarna för hållbar vattenförsörjning.
- Bygglovskrav eller miljöbalkstillstånd bör införas för vattentäkter inom känsliga områden.
- I jordbruksbygd ska det finnas en skyddszon kring dricksvattenbrunnar gentemot plöjd mark med en radie på minst sju meter. Beteshagar får inte läggas närmare en enskild dricksvattenbrunn än 30 meter om den är grävd eller 20 meter om den är borrarad.

FÖRORDNANDE OM VATTENSKYDDSSOMRÅDE

MILJÖBALKEN KAP 7, 21-22 §§

Att bilda vattenskyddsområden är ett verktyg för att skydda och bevara en vattentillgång som används, eller kan komma att användas för vattenförsörjning. Då ett vattenskyddsområde bildas tas samtidigt föreskrifter fram. Föreskrifterna är anpassade till det enskilda områdets behov och känslighet, och talar om vilka begränsningar som gäller inom området till skydd för grundvattnet. Exempel på sådana begränsningar kan vara att behållare med olja och kemikalier ska ha ett sådant skydd att innehållet inte rinner ut om behållaren skulle gå sönder. En annan begränsning kan vara att grävarbeten inte får vara så djupa att grundvattnet riske-

rar att försämrats. Det finns också begränsningar i användning av bekämpningsmedel och lagring av brandfarliga vätskor. Om det finns särskilda skäl kan man få dispens från skyddsföreskrifterna. Dispens söks i de flesta fall hos länsstyrelsen.

För kommunens vattentäkter i Österbybruk (Kyrkholmen, Film och Norråsen), Öregrund (Vicklinge), Östhammar (Börstil och Ed), Alunda (Kattmossen, Ladan och Fresta) och Gimo/ Roddarne finns skyddsområden. Inom skyddsområde finns föreskrifter som anger hur vissa anläggningar får utföras.

KOMMUNEN RIKTLINJER

- Utformning och placering av ny bebyggelse, tillbyggnader eller förändringar av befintlig bebyggelse som kan beröra ett vattenskyddsområde ska ta hänsyn till skyddsföreskrifterna för den berörda vattentakten.

AVRINNINGSSOMRÅDEN I ÖSTHAMMARS KOMMUN

54/55 Mellan Tämnrån och Forsmarksån

Skogsmark med mindre inslag av åker- och ängsmark och våtmark. Avrinningsområdet är långsträckt och omfattar bland annat Hällnåshalvön i Tierps kommun, men sträcker sig ned till Forsmarksån i Östhammars kommun. Endast en mindre del av området avvattnas mot kommunens kust, till Kallrigafjärden.

55 Forsmarksån

Detta sjörika avrinningsområde har sitt källområde i Florarna. Skogsmark med närmare 20 procent våtmark och en mindre andel åker- och ängsmark. Nästan alla sjöar har ingått i regleringssystemen för vattenkraft till Forsmark och Lövestabruk. Utsläpp från avloppsreningsverk sker vid Lövestabruk till Forsmarksån.

55/56 Mellan Forsmarksån och Olandsån

Ett mycket litet huvudavrinningsområde där skogsmarken dominerar. Cirka 20 procent av ytan är åker- och ängsmark. Det finns också våtmarksinslag.

56 Olandsån

Området är flackt och ån har få forsande partier. Två tredjedelar är skogsmark, resten åker- och ängsmark. Starkt påverkat av dikning. Stora arealer fuktäng eller slåtterkärr har omvandlats till åker. Vattnet är mycket näringsrikt. Olandsån är recipient för kommunala reningsverk i Knutby, Gimo och Alunda (via Kilbyån), samt för reningsverk vid Sandvik Coromant AB. Åns huvudfåra är unik eftersom den inte innehåller vandringshinder för fisk.

56/57 Mellan Olandsån och Skeboån

Skogsdominerat område med inslag av åker- och ängsmark, våtmarker och sjöar. Området avvattnas via Hargsån, smådiken, direkt ytvattenavrinning och grundvattenavrinning till kusten. Påverkat av dikning och sjösänkningar. Dämningar finns framförallt i Hargsån.

57 Skeboån

Övre delen av området, med sjöarna Vällen och Gisslaren, ligger i Östhammars kommun. Skogsdominerat med en viss andel åker- och ängsmark, samt våtmarker. Kolarmoraån bär huvudflödena från områdets delar inom Östhammars kommun till Skeboån, som har sitt utlopp vid Edeboviken, Hallstavik. Sjön Vällen är reglerad.

129 Fyrisån

Fyrisån har länets största avrinningsområde och två källområden. Det östra berör Östhammars kommun, med bland annat Lillbyasjön - Filmsjön, Rastsjön och Flymyråån. Ett omfattande och komplicerat dammsystem i Österbyområdet ingår i avrinningsområdet.

Det består till cirka 60 procent av skogsmark, 30 procent av åker- och ängsmark och en liten andel våtmark och sjöar. Flera av sjöarna är sänkta och/eller reglerade och ursprungliga våtmarker är omvandlade.

Fyrisån fungerar som vattentäkt, recipient och kommunikationsled och har sitt utlopp i Mälaren via Ekoln. Ån är via Vattholmaån recipient för Österbybruks kommunala reningsverk och reningsverk från industrin.

Foto: My Laurell

Näringslivsutveckling

Målbild 2025: Östhammars kommun har ett livskraftigt näringsliv som skapar arbetstillfällen både för boende i kommunen och i regionen. Fler företag har valt att etablera sig i kommunen. Arbetsmarknaden är diversifierad och nya tjänsteföretag finns i både tätorterna och på landsbygden.

Det privata näringslivet svarar för cirka 70 procent av sysselsättningen i Östhammars kommun. Totalt finns det cirka 2 500 företag i kommunen. Av dem är huvuddelen, omkring 1 900, enmansföretag. De stora och medelstora företagen är få. Energiproduktion, tillverkning och mineralutvinning är de dominerande branscherna.

Sandvik Coromant i Gimo och Forsmarks kraftgrupp i Forsmark är kommunens två största företag, de står för nästan 40 procent av sysselsättningen i privat sektor. Ett antal medelstora tillverkningsföretag, också de med stor betydelse för utveckling och sysselsättning (20 procent) finns i Hargshamn, Öregrund, Österbybruk och Östhammar.

De mindre företagen svarar för 40 procent av arbetstillfällena inom det privata näringslivet. Flera av dessa levererar varor och tjänster till de stora och medelstora företagen. De mindre företagen är också viktiga leverantörer av tjänster till kommuninvånarna; exempelvis inom handel, bygg och andra serviceområden.

Järnmalmen har historiskt sett varit en viktig naturresurs i kommunen och regionens största malmfyndighet finns vid Dannemora. Driften vid gruvan lades ner 1992, men återupptogs 2012.

ARELLA NÄRINGAR

De arella näringarna har fortfarande en förhållandevis stor betydelse i Östhammars kommun. Idag bedrivs ett mer storskaligt skogsbruk på större delen av skogsmarken. Skogar med god produktion finns framförallt i de inre delarna av kommunen. Exempel på stora skogsägare är Bergvik, Sveaskog och Hargs bruk.

Skogen ger även betydelsefulla inkomster för de jordbrukare som är verksamma i Östhammars kommun. Många lantbruksföretag kombinerar skogs- och jordbruk, en följd av naturförutsättningarna. I huvuddelen av kommunen ligger odlingsmarkerna som öar i skogslandskapet. Många lantbruksföretag äger både jordbruksmark och skogsmark.

Strukturomvandlingen inom jordbruket har

resultatet i att gårdarna blivit färre och större. Mindre och svårbrukad mark har lämnats att växa igen, men fortfarande finns en aktiv lantbrukarkår och många företag är inriktade på mjölk- och köttproduktion. De bästa odlingsförutsättningarna finns i Alundaområdet som ligger i övergången mellan Upplands slätt- och skogsbygd, men det finns lantbruksföretag spridda över hela kommunen. Inslaget av betesmark är påtagligt. Utöver skogsbruk klarar många lantbruksföretag sin överlevnad genom att erbjuda kompletterande tjänster, exempelvis snöröjning och landskapsvård. Det finns även ett spirande intresse för matturism i mindre skala.

Genom att hålla landskapet öppet bidrar jordbruket till att upprätthålla många av kommunens landskapsvärden; landskapsbilden såväl som viktiga natur- och kulturmiljövärden (se grönstruktur)

FISKE

Fisket har inte längre någon stor betydelse för näringsliv och sysselsättning i kommunen, även om hela kuststräckan ingår i ett område av riksintresse för yrkesfisket (se sidan 94). År 2014 fanns i Östhammars kommun 20 registrerade båtar för yrkesfiske och tio personer med yrkesfiskelicens. Yrkesfisket är småskaligt, kustnära

och främst inriktat på fiske efter strömming, sik, abborre, gös och gädda. Öregrund fungerar som huvudhamn för fisket och där finns också ett företag som arbetar med förädling av fisk och skaldjur. Fiskodling har tidigare bedrivits på flera platser, men dessa är inte längre i drift. Viss fisketurism är under utveckling.

TURISM

Utbudet av natur- och kulturaktiviteter i Östhammars kommun lockar många turister. Antalet gästnätter och dagbesök är över 900 000 per år. Flest kommer på sommaren och många kommer från närliggande landskap, framförallt Uppland, Stockholm, Gästrikland och Dalarna. De utländska besökarna kommer främst från Tyskland, Holland och Norge. Besöksnäringarna sysselsätter drygt 200 personer.

Forsmark lockar allra flest besökare, både när det gäller affärsturism och privatturism. Många besöker kärnkraftverket och slutförvaret för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR).

De uppländska bruken är viktiga besöksmål. Här finns välbevarade, historiskt intressanta miljöer och konferensanläggningar.

Kust- och skärgårdsområdet lockar också många besökare. Det finns anläggningar som erbjuder camping, enklare former av övernattningsmen och också anläggningar med hotellstandard. Det största antalet gästövernattningsnätter sker på cam-

pingplatserna. I anslutning till anläggningarna finns möjlighet att hyra båt, kajaker, fiskeutrustning och cyklar. En hel del besökare bor också hos släkt och vänner som har sommarstugor i området.

I skärgården finns många fina naturhamnar. Besökande som kommer med båt har dessutom tillgång till gästhamnar i Östhammar och Öregrund.

Exempel på årliga evenemang som lockar många är Musikveckan, Roslagsloppet och båtfestivalen, Badortsdagarna i Öregrund, Konstveckan på Gräsö, Eldfesten i Österbybruk, Knutmasso i Gimo, Ordfestivalen i Östhammar och guidade turer och teaterföreställningar i bruken.

UTVECKLINGSTRATEGIER

En positiv utveckling i företagen är positivt för Östhammars kommun eftersom det ger jobb i kommunen och ett bra utbud av kommersiell service och tjänster. Omvänt är en positiv utveckling i Östhammars kommun positivt för företagen. Kan kommunen erbjuda en god boendemiljö och locka till utveckling så ökar företagets kundunderlag och möjligheter att rekrytera arbetskraft med rätt kompetens. Det finns en vinst med detta och starka skäl för tät samverkan mellan kommun och näringsliv. Kommunens ambition är att efterfråga och ta hänsyn till näringslivets behov.

Målsättningen är att årligen få nya företag att flytta hit och att klättra på nationella rankingar för näringsliv och företagande. Det är således angeläget att kommunen kan erbjuda goda etableringsförutsättningar. Kommunen måste kunna erbjuda industrimark till både nya och befintliga företag, det måste finnas detaljplanlagd mark för handelsverksamhet, kontor, verkstäder och övrig industri. På landsbygden är det viktigt att bebyggelseutvecklingen sker med hänsyn till lantbruksföretagens behov. I tätorterna är det viktigt att anpassa centrumutvecklingen för att skapa bästa möjliga förutsättningar för en livskraftig handel.

Östhammars kommun har ett myndighetsuppdrag gentemot en del verksamhetsutövare. Det kan i vissa fall vara svårt att på egen hand tolka lagstiftning och andra regler. Företagen ska få stöd för att sätta sig in i och förstå vad olika bestämmelser och myndighetskrav innebär på ett praktiskt plan. Östhammars kommun strävar efter att ge ett gott och korrekt bemötande i all myndighetsutövning.

Marknadsföring är en viktig del i allt företagande. Eftersom Östhammars kommun är en liten marknad och många företag är små kan samverkan ge stora fördelar. Många företag samverkar i företagareföreningar och Östhammars kommun samarbete med dessa eller enskilda företag. Gemensamma, utåtriktade aktiviteter kan lyfta

NATIONELLA MÅL

Tillväxtpolitikens prioriterade mål

Utvecklingsmål för areella näringar, landsbygd och livsmedel

LÄS MER

- Tillväxtstrategi 2014
- Utvecklingen av näringslivet och kompetensbehovet i Östhammar

Foto: Visit Roslagen

Foto: Östhammars kommun

fram kommunala värden. Värdskap och uppsökande verksamhet kan få större genomslag än annonser.

Aktiviteter som lockar besökare och boende, exempelvis musikevenemang eller andra fritids- och kulturaktiviteter, kan förstärka den positiva bilden av kommunen och underlätta för företagens utveckling inom områden som turism, boende och handel. Nöjda kunder blir i sin tur ambassadörer för både kommunen och för de lokala företagen.

Samarbetet mellan företagen på kommunens olika orter behöver stärkas, och en vi-känsla skapas.

Visionen i den regionala utvecklingsstrategin för länet (Uppländsk drivkraft 3.0) är att Uppsala län ska bli Europas mest attraktiva kunskapsregion. Östhammars kommun kan och vill bidra, genom att utveckla det lokala företagsklimatet och delta i satsningar på att utveckla en god infrastruktur. Detta gäller inte bara gods- och persontransporter, utan även den digitala infrastrukturen.

FORTSATT PLANERING:

- En plan för besöksnäringen med strategi för utveckling av kulturturism

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Skapa planberedskap för ny verksamhet
- Skapa ett smörgåsbord av tomtmark för boende och handel
- Förbättra bemötandet mellan olika aktörer
- Skapa nätverk och gemenskap
- Ge stöd åt kompetensutveckling
- Ta hänsyn till de areella näringarna

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Östhammars kommun ska vara en kommun med ett gott företagsklimat.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Industrimark bör planeras i områden där det finns tillgång till en god infrastruktur, det vill säga el, vatten, avlopp, trafiklösningar och anslutningspunkter för digital kommunikation.
- Natur- och kulturmiljövärdena har stor betydelse för att locka turister och andra besökare till kommunen. Attraktionskraften kan öka om det lokala näringslivet i samverkan med kommunen utvecklar boende, service och aktiviteter som drar nytta av dessa värden.

Grönstruktur

Målbild 2025: Parkprogram som stärker och utveckla tätorternas grönstrukturer och en strategi för hur naturvårderna i kommunen ska förvaltas har tagits fram. Behoven av att skapa kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer har identifierats, liksom behoven av ytterligare skyddsåtgärder för natur, arter och biotoper.

Huvuddelen av marken i Östhammars kommun är obebyggd. Den obebyggda marken, det vill säga natur, grönområden, parker och andra utemiljöer, brukar i planeringssammanhang kallas för grönstruktur. I översiktsplanen tar kommunen ställning till hur grönstrukturen ska utvecklas.

Tätorternas grönstruktur

Grönstrukturen i de fem större tätorterna finns närmare beskriven med text och kartor i Del 2 Utvecklingskärnor.

Grönstrukturen har stor betydelse för orternas framtida utveckling och människors välbefinnande. Beskrivningarna av grönstrukturen i de fem tätorterna lyfter särskilt fram områden med sammansatta värden, det vill säga naturvärden, kulturella och sociala värden. Den närnatur som kan kombinera flera olika värden är särskilt betydelsefull. Det är också viktigt att det finns "korridorer" som människor kan nyttja för att

enkelt ta sig från bostaden till eller mellan olika grönområden inom tätorten.

Generellt sett finns det god tillgång till gröna områden i alla tätorter. Karaktären på dessa naturområden är präglad av naturförutsättningarna och av de olika orternas utvecklingshistoria.

Övrig grönstruktur

400 mil strandlinje, många grunda vikar och en relativt orörd skärgård ger kommunen en särskild karaktär som har stora värden för naturvärden, det rörliga friluftslivet och även för kulturmiljövården. Till det kan man lägga inlandets stora skogs- och myrområden, bruksbyggens ekbackar och dammsystem och ett småbruket och ålderdomligt odlingslandskap insprängt i skogs- bruks- och skärgårdsbygden och längs Olandsån.

Sammantaget har Östhammars kommun en rikedom av natur- och friluftsmiljöer. De lockar

många besökare, är hemvist för en rik uppsättning av vilda växter och djur och erbjuder kvaliteter som kan bidra till att locka nya invånare till kommunen. Här finns unika möjligheter att hitta ett boende i tätt samspel med intressanta natur- och kulturmiljöer.

Naturvärden

Hela skärgården och stora delarna av kusten är områden av riksintresse för naturvärden. Andra stora riksintresseområden finns vid Florarna, i våtmarksområdena längs Forsmarksån, och skogsområdena runt sjön Vällen. Sammanlagt finns i kommunen 18 områden utpekade som riksintressen för naturvärden. Det finns också 36 Natura-2000 områden, varav flera är delområden inom riksintressena. Dessa områden redovisas i text och karta på sidan 87-91.

Stora delar av riksintressena finns skyddade i naturreservat eller med andra förordnanden. De listas på sidan 74-77. Antalet naturreservat är för närvarande 34 stycken. Många är bildade både för att skydda naturvärden och värden för det rörliga friluftslivet. Det finns reservat över hela kommunen, men med viss övervikt mot kusten.

Skärgården och hela kustområdet har ett rikt få-

NATIONELLA MÅL

Miljömål

- God bebyggd miljö
 - Myllrande våtmarker
 - Levande skogar
 - Ett rikt odlingslandskap
 - Ett rikt växt- och djurliv
- Friluftspolitiska mål
- Tillgänglig natur
 - Skydd av friluftsvården

GRÖNSTRUKTUREN GÖR MILJÖN HÅLLBAR

Miljöbalken innehåller riktlinjer där syftet är att stärka värdefulla livsmiljöer som en del av en hållbar planering.

Stora, sammanhängande grönområden har en avgörande betydelse för biologisk mångfald, och för människors möjligheter till rekreation.

I anslutning till tätorter är även mindre grönytor betydelsefulla.

GRÖNSTRUKTUR

är den obebyggda marken, det vill säga natur, grönområden, parker och andra utemiljöer.

Den gröna strukturen har många funktioner: för den biologiska mångfalden, för att reglera vattenflöden och lokalklimat och för människors möjligheter till rekreation.

LÄS MER

- Naturtipset
- Naturreservat i kommunen
- Skyddad natur
- Jordbrukets pärlor

gelliv. Östhammars kommun har sannolikt flest häckningar av havsörn i länet, och ett stort antal örnar övervintrar i området. I samband med vår- och höststrecken passerar ett stort antal fåglar kommunen och det finns flera fina platser där flyttfåglar kan beskådas, till exempel Örskår och Kallriga.

Många naturreservat och förordnanden omfattar naturvärden som utpekas i naturvårdsprogrammet för Uppsala län från 1987. Värdefulla ängs- och hagmarker finns registrerade i den nationella databasen TUVÅ. I Östhammars kommun finns ett stort antal sådana områden, varav många ingår i befintliga eller blivande naturreservat, eller riksintressen för naturvård eller kulturvård. Miljöer som slåttrots eller betats under lång tid är mycket artrika. Åtminstone 600-700 kärlväxter av de totalt cirka 1 700 som hittas i Sverige kan förekomma i det småskaliga odlingslandskapet. Man kan också hitta många sällsynta svamparter och insekter i betespåverkade områden.

Olika restmiljöer i odlingslandskapet, till exempel stenmurar, åkerholmar, bryn och gamla träd är som regel också artrika miljöer och det finns en god förekomst av sådana i Östhammars kommun. Här trivs både insekter och fåglar. I jordbrukslandskapet skyddas dessa miljöer av det generella biotopskyddet (se sidan 76).

Runt bruken och större gårdar finns ofta gamla lövträd, inte sällan ekar som kan bli mycket gamla. De erbjuder en gynnsam miljö för många insekter, lavar, mossor, svampar, fladdermöss och fåglar och bidrar till artrikedomen i Östhammars kommun. Ett större sammanhängande eklandskap finns kring Österbybruk, och ingår i riksintresseområdet för kulturmiljövården kring Dannemora-Österbybruk.

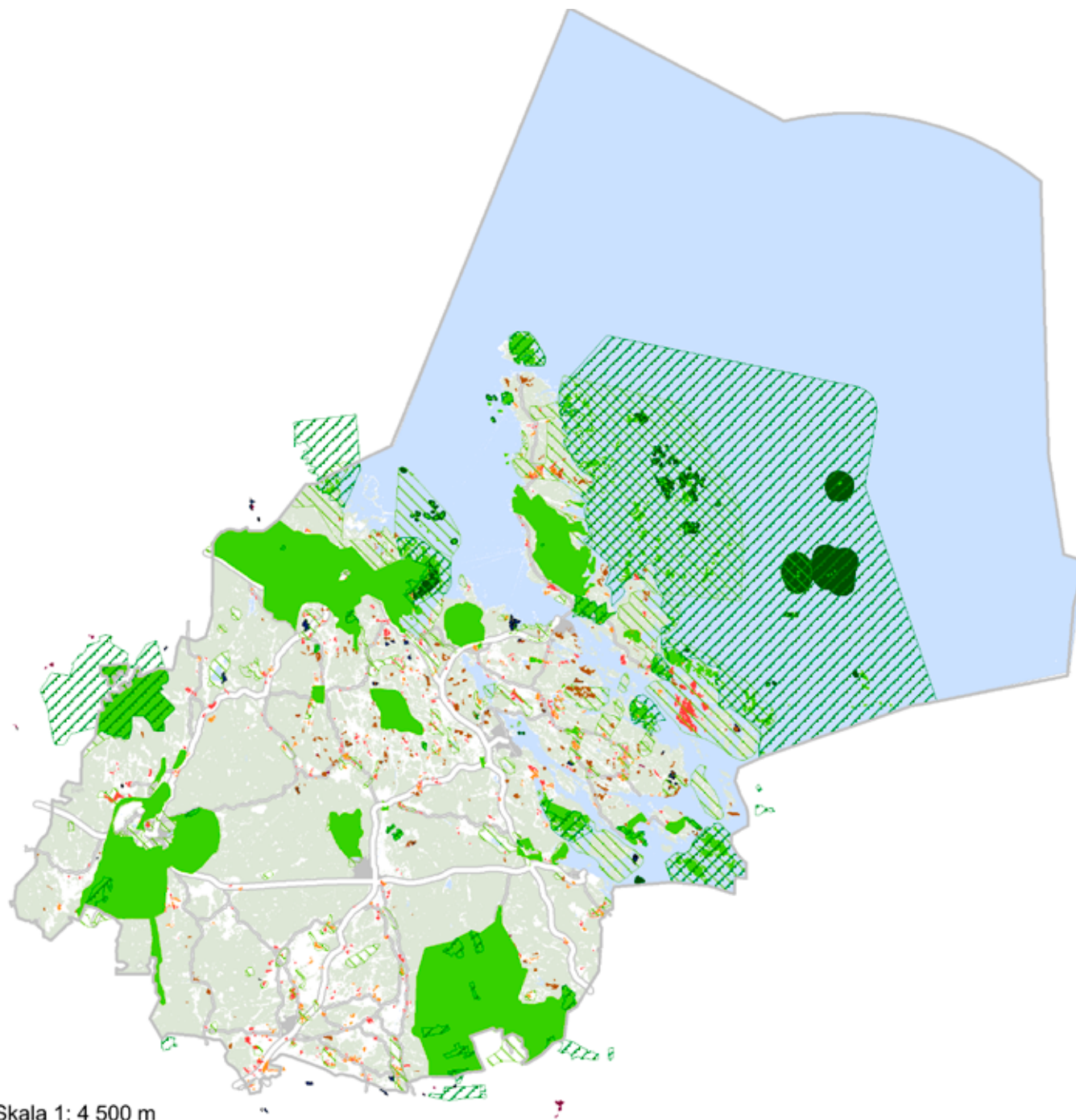
Särskilt artrika skogsområden finns på flera ställen i Östhammars kommun. I ett cirka en mil brett bälte längs kusten finns en speciell skogstyp, kalkbarrskogen, som är rik på örter och gräs. Här hittar man många ovanliga marksvampar, gräsarter och orkidéer. Troligt är att vegetationstypen gynnats av det omfattande skogsbetet som förekom fram till mitten av 1900-talet i kustområdets småbrutna landskap. Riksintresseområdet Forsmark-Kallriga innehåller skog av denna karaktär.

Skogarna i Östhammars kommun är generellt sett också rika på så kallade nyckelbiotoper, det vill säga miljöer i skogen som har goda livsbetingelser för hotade och rödlistade växt- och djurarter. Skogsbruket ska visa särskilt hänsyn i sådana områden. De nyckelbiotoper som hittats i Skogsstyrelsens inventeringar finns redovisade i databasen Skogens pärlor. Där redovisas även områden med biotopskydd och naturvårdsavtal.

Förekomsten av våtmarker i kommunen finns registrerade genom den svenska våtmarksinventeringen (VMI) som pågått sedan början av 1980-talet. Syftet med inventeringen har varit att ta fram ett planeringsunderlag som gör det möjligt att arbeta strategiskt med bevarandeinsatser. Våtmarkerna har stor betydelse för den biologiska mångfalden, 17 procent av Sveriges hotade arter förekommer i myrmarker eller längs sötvattenstränder. Våtmarkerna har också en viktig funktion för att jämna ut och rena naturliga vattenflöden. Vegetationen i våtmarkerna tar upp växtnäring. Genom att vattnet bromsas upp i våtmarken sedimenterar växtrester och annat material. Där sker också en naturlig avgång av kväve, så kallad denitrifikation.

Florarna och områdena längs Forsmarksån är exempel på stora våtmarksområden med höga naturvärden i Östhammars kommun. Dikning och vattensänkningar har annars i stor utsträckning reducerat våtmarksarealen i kommunen.

Grönstruktur

Teckenförklaring

- Naturreservat
- Naturvårdsprogram
- Nykelbiotoper
- Ängs- och betesmark
- Äng och hagmarksinventering
- Värdeområde natur och friluftsliv
- Djur- och växtskyddsområden
- Naturvårdsavtal
- Biotopskydd

Skala 1: 4 500 m

Rekreation och friluftsliv

Många av områdena som är avsatta till skydd för naturvärden har också stor betydelse för det rörliga friluftslivet. Det gäller i kustområdet men också i de stora skogsområdena runt sjön Vällen och Florarna. Här finns unika möjligheter till storslagna naturupplevelser i en förhållandevis ostörd miljö.

Upplandsstiftelsen har i samarbetet med länets kommuner skapat varumärket "smultronställe i naturen" för att peka ut fina utflyktsmål. I Östhammars kommun är Gräsö gård, Kallerö, Rävsten, Aspbo och östra Tvärnö exempel på godkända smultronställen.

Foto: Camilla Andersson

Upplandsstiftelsen bidrar på flera andra sätt till att utveckla möjligheter till rörligt friluftsliv. Rävstens stugby söder om Gräsö förvaltas av Upplandsstiftelsen och fungera som en fin utgångspunkt för friluftsliv i skärgården. Upplandsstiftelsen står också bakom Upplandsleden som löper genom Östhammars kommun.

Längs leden finns möjligheter till naturupplevelser i mer ordnade former. Det erbjuder även flera anlagda spår områden. Sju elljusspår för gång, löpning och skidåkning sköts av energiska föreningar på olika orter.

Skridskoslingor plogas också på ett antal platser vid goda isförhållanden, av föreningar eller näringsidkare. De är mycket populära både för skridskoåkning och promenader. Mer erfarna skrinkare har fantastiska möjligheter att utforska isarna och naturen på kommunens större insjöar, innerfjärdar eller, under gynnsamma betingelser, i ytterskärgården.

Möjligheterna till bad är många eftersom allmänheten har god tillgång till både kust- och sjöstränder. Därutöver finns ett antal anlagda friluftsbad. Flertalet sköts av föreningar i samarbete med kommunen. Det finns också en privatägd anläggning, Berkingebadet.

Flera småbåtshamnar och gästhamnar skapar möjligheter för ett aktivt båtliv. Hamnarna drivs av föreningar. Större småbåtshamnar finns i

Öregrund, Östhammar och Hargshamn. Flera fritidshusområden har också hamnanläggningar av betydande format. Ett antal öppna iläggingsramper finns också tillgängliga för småbåtsägare. Tömningstationer för toalettavfall från fritidsbåtar finns i Öregrund, Östhammar och Hargshamn.

Fiske är en populär fritidssysselsättning och det finns fiskemöjligheter både i kustområdet och i insjöarna. Det finns en generell rätt att fiska med handredskap, men också möjlighet att köpa fiskekort för nätfiske i vattenområden som förvaltas av fiskeföreningar.

I kommunen finns också två golfbanor, två motorsportanläggningar och ett flertal skjutbanor. Flera av skjutbanorna ligger på mindre lämpliga platser; nära bebyggelse, vid större vägar och vid vattenskyddsområden. Detta bäddar för konflikter mellan olika intressen. Rimliga krav på tystnad och säkerhet kan bli lidande. Bruket av blyammunition kan ge vattenpåverkan. Det finns därför anledning att framöver utreda skjutbaneplatser inom kommunen.

UTVECKLINGSTRATEGIER

Det finns många områden med höga naturvärden i Östhammars kommun. En del har ett lagstadgat skydd, och tydliga regler för skötsel och markanvändning. Men det finns behov av att utveckla en mer heltäckande strategi för hur

naturvärdena i kommunen ska förvaltas. En sådan strategi behöver ta ställning till behovet av att skapa kopplingar mellan gröna kilar för att få ändamålsenliga spridningskorridorer. Den behöver också tydliggöra om det finns behov av kommunala reservat eller särskilda skydds- och skötsel föreskrifter för viktiga arter och biotoper.

En stor del av kommunens attraktivitet ligger i närheten till kusten och skärgården. De cirka 400 milen strandlinje längs kusten och skärgårdens hundratal är en viktig resurs för både fastboende, fritidsboende och besökare, som boendemiljö och för fritidsmöjligheter. Här finns dessutom stora natur- och kulturmiljövärden. Därför krävs noggranna avvägningar mellan olika intressen när kustområdena ska tas i anspråk för olika ändamål. Den höga tillgängligheten har ett stort värde.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING:

- Bevara landskapsbilden
- Utveckla naturvård och kulturmiljövård med tydliga strategier

FORTSATT PLANERING

- En grönstrukturplan med naturvårds- och friluftspolitiska strategier

KOMMUNENS RIKTLINJER

- I kommunen ska det finnas en god tillgång till en rik och varierad natur. Grönstrukturen ska bestå av olika typer av områden med länkar däremellan. Det ska finnas kärnområden för aktivt bevarande, grönområden och grönstråk i övrigt, parker och närmatur, gröna länkar samt i övrigt värdefulla landskapsrum.
- Den biologiska mångfalden i kommunen ska bevaras och utvecklas. De beskrivna natur- och friluftsvärdena ska bevaras och tas hänsyn till.
- Vid planläggning eller andra åtgärder i eller i anslutning till områden som pekats ut som värdefulla i en samlad grönstruktur, ska kommunen och/eller exploatören undersöka hur åtgärden påverkar de beskrivna naturvärdena och friluftsvärdena. Vid påtaglig påverkan ska åtgärden tydligt konsekvensbeskrivas och möjliga alternativ undersökas.
- Eftersom våtmarkerna har en viktig roll för den biologiska mångfalden, men också för att reglera och rena naturliga vattenflöden, ska Östhammars kommun sträva efter att återskapa och restaurera våtmarker.
- Allmänhetens tillgång till friluftsområdena ska främjas. Åtgärder som kan försvåra områdets ändamålsenliga utnyttjande för turist- eller rekreationsanläggning ska ej medges.

KOMMUNENS RIKTLINJER FÖR SKJUTBANOR OCH ANDRA ANLÄGGNINGAR

- Nya anläggningar eller större förändringar av befintliga ska prövas i detaljplan.
- Anläggningarna (skjutbanor, golf, ridning med mera) ska utformas så att påverkan på mark och vatten minimeras.
- Vid bygglovsprövning av skjutbanor ska Naturvårdsverkets allmänna råd 1981:2 tillämpas.
- Alla skjutbanor som ligger nära tätbebyggelse och i vattenskyddsområden ska flyttas.
- Inriktningen är att skytteverksamheten ska samlokaliseras till lämpliga skjutbanor, exempelvis i Forsmark, Gimo och Harg. Prioriterade skjutbanor ska byggas ut och förses med skyddsområde där ny bostadsbebyggelse förbjuds.

NATURVÄRDEN SKYDDADE MED FÖRORDNANDEN

**NATURRESERVAT
MILJÖBALKEN KAP 7, 4-9 §§**

Ett naturreservat är ett värdefullt område som skyddas med stöd av miljöbalken. Skyddet kan ha flera syften, både att skydda naturmiljöer och att skydda friluftsvärden. Beslut om naturreservat innehåller föreskrifter och en skötselplan. Vilka föreskrifter som gäller varierar mellan olika reservat, bland annat beroende på områdets karaktär och vilka naturvärden man vill skydda. Skötselplanen beskriver hur området ska förvaltas för att tillgodose syftet med områdesskyddet. Naturreservat kan bildas av länsstyrelsen eller kommunen. Vem som helst kan äga marken i ett naturreservat, till exempel privatpersoner, bolag, staten, kommuner, stiftelser eller allmänningar.

Många av naturreservaten i kommunen är bildade både för skydd av naturvärden och för att de har värden för friluftslivet. Reservaten är spridda över hela kommunen, med en viss övervikt mot kusten. Alla naturreservat i kommunen är bildade av länsstyrelsen. De flesta sköts också av länsstyrelsen. Några av reservaten förvaltas av Upplandsstiftelsen och två av Östhammars kommun och Upplandsstiftelsen i samverkan (Aspbo och Gräsö gård). I Östhammars kommun finns 34 naturreservat.

Ytterligare ett naturreservat är på gång att bildas under 2015, Snöbottenkärret. Det ligger i närheten av sjön Vällen och är idag i stora delar också utsett som Natura 2000-område.

Naturreservat

Andersby ängsbackar - hälsning från förr

Aspbo - mer än bara bad

Bruksbystan - gamla slättermarker

Edskärret - en kalkrik värld

Ekbäcken - naturskog med glupar

Fagerön - blommande innerskärgård

Florarna - storslagen tystnad

Grillskäret - i vågornas värld

Grundsjön - myllrande myrmarker

Gräsö gård - mellan hav och äng

Gräsö östra skärgård - sol vind och vatten

Hargs tallpark - brukspatronens tallar

Havsvik - där vägen slutar och havet tar vid

Hövön-Alnön - genuin innerskärgård

Högbergsmossen - från kulturmark till vild skog

Högbådan - en dag vid havet

Idekvistmyren - krypande åldringar

Idön - skärgårdsbönders arv

Kallriga - i grunda vatten

Lyssnarberget - cinnoberbaggens hemvist

Länsö - rikkärr och fåglar

Mässmyrfallet - kolbotten och glupar

Norrboda Jomale - strandängar och skogsbyte

Skaten-Rångsen - inner- och ytterskärgård

Skräddarmossen - isräfflor och krumma tallar

Naturreservat, forts

Slättmyran - gammelskog i gränsland

Slätön-Medholma - strandhugg i skärgården

Svanhusskogen - stora skogar och kulturhistoria

Valkrör - bland baggar och bär

Vamsta - violgubbens marker

Vidöknen - lövrik skog och blockrik mark

Ånö - under tall och gran

Örskär - utpost mot havet

Östra Tvärnö - en roslagspärla

KOMMUNENS RIKTLINJER

- All verksamhet som sker inom ett naturreservat, oavsett det är i kommunens regi eller privat regi, kräver dispens från länsstyrelsen. För att få dispens för en åtgärd inom ett naturreservat krävs att det finns särskilda skäl, att intrånget kompenseras i eller utanför reservatet (om det är möjligt) och att åtgärden inte strider mot syftet med reservatsföreskrifterna.
- Vid egeninitierade ärenden eller planläggning som gäller en åtgärd i ett naturreservat, ska kommunen söka dispens från länsstyrelsen. Vid ärenden där en privat aktör vill göra något i ett naturreservat ska kommunen upplysa om att dispens från länsstyrelsen krävs.

NATURVÄRDEN SKYDDADE MED FÖRORDNANDEN

NATURMINNEN
MILJÖBALKEN KAP 7, 10 §

Naturminnen är en skyddsform som infördes i Sverige redan år 1909. Naturminnen utgörs ofta av enstaka objekt som gamla ekar, jätteträd eller flyttblock. Naturminnen bildas av länsstyrelsen eller kommunen och syftar till att skydda objektet eller området mot åtgärder som kan skada naturvärdet. Oftast gäller lagskyddet också området närmast runt omkring själva naturminnet. Idag beslutas mycket sällan om nya naturminnen.

För varje naturminne finns en beskrivning av dess naturvärden. I Östhammars kommun finns fem naturminnen och alla är träd (ekar och tallar) som är stora, märkliga eller förknippade med berättelser och sägner.

KOMMUNENS RIKTLINJER

Det är förbjudet att vidta åtgärder eller bedriva verksamheter som kan skada ett naturminne. Undantag och dispens får bara ges om åtgärden eller planläggningen inte skadar naturminnet. Dispens för åtgärder som påverkar ett naturminne söks hos länsstyrelsen.

Naturminnen

004 Kleveken, Olands häradsallmänning

012 Jättetall öster om Gisslaren

015 Ek vid Gisselby

023 Tall sydost om Forsmark

033 Länsmanseken

DJUR OCH VÄXTSKYDDSOMRÅDEN
MILJÖBALKEN KAP 7, 12 §

Om det behövs ett särskilt skydd för djur- eller växtarter inom ett område får länsstyrelsen eller en kommun besluta om särskilda föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området. Denna skyddsform används när syftet med skyddet är begränsat i tid och rum, till exempel för att skydda enstaka djur- eller växtarter under viss tid på året. Det vanligaste syftet är att skydda fåglar under deras häckningstid. I Östhammars kommun finns totalt 18 fågel- och sälskyddsområden.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Tillfälliga verksamheter inom djur- och växtskyddsområden under skyddstid kräver dispens från tillträdesförbudet. Dispens söks hos länsstyrelsen.

Mostphotos.com | Pietus

NATURVÄRDEN SKYDDADE MED FÖRORDNANDEN

BIOTOPSKYDDSOMRÅDEN OCH NATURVÅRDSAVTAL. MB KAP 7, 11 §

Små mark- och vattenområden med speciella och livsnödvändiga förutsättningar för växter och djur kan skyddas som biotopskyddsområde. Syftet är att bevara den biologiska mångfalden.

En del områden är generellt skyddade i hela landet, genom ett generellt biotopskydd enligt miljöbalkens bestämmelser. Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen kan också fatta beslut om biotopskydd. Skogsstyrelsen kan även teckna så kallade naturvårdsavtal med markägare för ett avgränsat markområde.

Generellt biotopskydd

Exempel på viktiga livsmiljöer som har ett generellt biotopskydd enligt miljöbalken är alléer samt småvatten, våtmarker, odlingsrösen, stenmurar, källor med våtmark och åkerholmar i anslutning till jordbruksmark. Det är förbjudet att ta bort eller skada dessa typer av biotoper. De ska skyddas, oavsett om det innehåller hotade arter eller inte. Ofta är dessa områden ganska små. Exempel på skadliga åtgärder är grävning, schaktning, markbearbetning, avverkning av träd i alléer, deponering av jordmassor/avfall eller gödsel och kulvertering av öppna diken.

Denna typ av områden finns inte redovisade på något kartmaterial. I Östhammars kommun kan det finnas hundratals områden. Det går att få ekonomisk kompensation för att sköta biotoper inom det generella biotopskyddet. Stödet söks via länsstyrelsen.

Inrättade biotopskyddsområden i jordbruksmark

Länsstyrelsen kan genom beslut inrätta biotopskydd för andra typer av områden eller livsmiljöer, exempelvis rik- och kalkkärr, naturliga ängar och naturbetesmarker, naturliga bäckfåror och ras eller bergbranter, under förutsättning att de ligger i anslutning till jordbruksmark. För närvarande finns inte några sådana inrättade biotopskyddsområden i Uppsala län.

Inrättade biotopskyddsområden i skogsmark

Skogsstyrelsen kan inrätta biotopskydd i skogsmark för biotoper som till exempel brandfält, lövbrännor, ravinskogar, kalkbarrskogar och äldre skogsbeten. Ett beslut om biotopskydd innebär att alla åtgärder i området som kan skada naturvärdena är förbjudna. Markägaren får ersättning när ett biotopskyddsområde inrättas. Ersättningen ska motsvara den minskning i marknadsvärde som beslutet innebär, med ett tillägg på 25 procent. Biotopskyddsområden är vanligen 2-10 hektar, men kan vara upp till cirka 20 hektar.

I Östhammars kommun finns ett stort antal inrättade biotopskyddsområden på skogsmark.

Naturvårdsavtal

Skogsvårdsstyrelsen eller länsstyrelsen kan också teckna så kallade naturvårdsavtal med markägare för att skydda värdefulla biotoper. I Östhammars kommun finns ett stort antal naturvårdsavtal på skogsmark. I dessa områden gäller de regler som avtalet innehåller.

Foto: My Laurell

Odlingsrösen i anslutning till åkermark skyddas av det generella biotopskyddet.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Vid planläggning ska exploatören undersöka om planområdet berör eller påverkar ett generellt eller utpekat biotopskydd. Planen ska överväga och beskriva hur intressena tas till vara. För att göra åtgärder i ett generellt biotopskyddat område eller ett biotopskydd bildat av länsstyrelsen krävs dispens från länsstyrelsen. Dispens för åtgärder i biotopskydd bildade av Skogsstyrelsen söks hos Skogsstyrelsen.
- Vid planläggning ska exploatören undersöka om området berör mark med naturvårdsavtal. De regler som finns i avtalet ska följas vid planläggningen.

LANDSKAPSBILDSSKYDD

NATURVÅRDSLAGEN

Vissa områden i kommunen omfattas av skydd för landskapsbilden enligt den tidigare naturvårdslagen (NVL). Skyddsformen finns inte i den nu gällande miljöbalken, men skyddsbestämmelserna gäller fortsatt i beslutade områden.

I Östhammars kommun finns åtta utpekade områden med skydd för landskapsbilden, varav fem områden kring kyrkor och tre områden vid vatten eller kring intressanta kulturmiljöer.

- Börstils kyrka
- Forsmarks kyrka
- Gräsö kyrka
- Hargs kyrka
- Valö kyrka
- Dannemorasjön
- Område vid Öregrund och Östhammar (norr och öster om Gräsö)
- Område vid Österby/Dannemora

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Utformning och placering av ny bebyggelse, tillbyggnader eller förändringar av befintlig bebyggelse ska ta hänsyn till de lokala förutsättningarna och värdena i miljö, landskapsbild och omkringliggande byggnader.

FÖRORDNANDEN FÖR SKYDD AV VÄXTER OCH DJUR

ARTSKYDDSFÖRORDNINGEN, MB KAP 7 OCH 8 MED FLERA LAGAR

Särskilt utpekade arter som ska skyddas (inklusive svenska fridlysta arter) behandlas i Aktskyddsförordningen. Den omfattar stora delar av bestämmelserna i EU:s fågeldirektiv och habitatdirektiv.

Svenska och internationellt hotade arter enligt kraven i EU:s habitatdirektiv finns listade i bilaga 1 till förordningen. Svenska arter som har fridlysts av Naturvårdsverket och länsstyrelserna finns listade i bilaga 2.

Förordning om fisket, förordningen om vattenbruket och fiskerinäringen, jaktförordningen och miljöbalkens kapitel 7 och 8 innehåller också regler till skydd av växter och djur.

Vid planering ska eventuell påverkan på skyddade arter utredas. Det är därför viktigt att redan i ett tidigt skede av planeringsprocessen klargöra förutsättningar och behov av åtgärder, det vill säga om exploateringen kan påverka livsmiljöer för skyddsvärda eller hotade arter. Negativ påverkan kan undvikas genom att befintliga naturvärden kartläggs. Befintliga naturvärden kan användas som positiva värden i ett projekt om värdena inte skadas.

Om livsmiljöer för skyddade arter berörs ska förutsättningarna för dispens utredas innan en eventuell exploatering. Länsstyrelsen får meddela dispens enligt artskyddsförordningen. Om förebyggande åtgärder kan vidtas så att arten även på lång sikt kommer att kunna leva gott i sin miljö kan ärendet

i stället hanteras som ett samråd enligt 12 kap 6 § miljöbalken. Även detta samråd görs med länsstyrelsen.

Det går att skydda mark och växtlighet med särskilda markbestämmelser, i detaljplaner, eller genom områdesbestämmelser. Bestämmelserna anger vad som gäller för mark- och vattenanvändningen på den aktuella platsen.

Finns det särskilda markbestämmelser måste den som vill göra förändringar på tomt eller allmän plats ansöka om marklov hos kommunen. Schaktning, avverkning eller plantering är exempel på åtgärder som ofta kräver marklov. Markbestämmelser är en form av varsamhetskrav som inte ger fastighetsägare rätt till ersättning.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Vid planläggning och större infrastrukturprojekt ska i ett tidigt skede utredas om, och i så fall hur, skyddade arter kan komma att påverkas.
- I första hand ska en plan eller annan åtgärd utformas så att skyddade arter inte berörs.
- Om växter eller djur som är artskyddade berörs av en plan krävs dispensansökan eller samråd med länsstyrelsen. Länsstyrelsen kan besluta om dispens om det inte finns någon annan lämplig lösning och bedömningen är att arten inte påverkas negativt.

Foto: Länsstyrelsen i Uppsala län

Gölgroda

Foto: Camilla Andersson

Mnemosynefjäril

Mostphotos | Mikael Breding

Guckusko

LÄS MER

- Jord och järn - kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun.

Kulturmiljöer

Målbild 2025: Kulturmiljöerna är en viktig bas i besöksnäringen och det finns en bra balans mellan bevarande och utveckling. Genom en kulturvärdesstrategi och ett bra samarbete mellan olika aktörer finns verktyg för att tydliggöra kulturmiljövärdena. Kulturmiljövärdena har ökat attraktionskraften i kommunen och ses som en viktig tillgång i regionen.

Den historiska utvecklingen i Östhammars kommun har lämnat avtryck i landskap, bebyggelsestrukturer och byggnader. Här finns många kulturmiljöer som bär vittnesmål från olika tider. Uppland är Sveriges yngsta landskap och Östhammars kommun den del av länet som senaste höjde sig ur havet efter den senaste istiden. De högst belägna områdena kom först ur vattnet och det är här de äldsta bosättningarna är belägna. Gravrösen från yngre bronsålder och yngre järnålder finns i de mer höglänta delarna av Ekeby och Hökhuvuds socknar norr och öster om sjön Vällen.

I takt med landhöjningen har människorna sedan successivt koloniserat nya delar. Vattenlederna var viktiga transportleder i förhistorisk tid och därför finns många, något senare fornlämningar längs Olandsån. Alunda är en av landets rikaste fornlämningsbygder, med mer än 5 000 kända fornlämningar. Huvuddelen ligger inom cirka 140 gravfält från järnåldern.

Vid övergången från jägarsamhälle till jord-

brukssamhälle lades grunden för den landskapsstruktur vi kan se än idag. Kustbygden, framförallt området öster om väg 76, men i delar också partier in mot Valö och Hökhuvud, har sin speciella karaktär. Den är präglad av landskapets former: ett kuperat sprickdalslandskap med hållmarker där små åkrar med morän ligger insprängda. Jordbruket har alltid varit småskaligt och inriktat på boskapsskötsel. Kustens öar och skär har under lång tid använts för slätter eller som sommarbete för djuren.

Fiske och sjöfart var viktiga komplementära näringar. Det finns många karaktäristiska spår av både jordbruk och fiske i form av sjöbodrar, ängslador, stenmurar, åkerholmar, odlingsrösen, trögärdesgårdar och hamlade träd i kustområdet. Många av skogarna bär tydliga spår av skogsbete.

Öregrund och Östhammar är båda gamla kuststäder, anlagda redan på medeltiden och sedan präglade av handel, fiske, sjöfart och så småningom även av tidig badortsturism.

Bruksbygderna som omfattar vallonbruken med Gimo, Österbybruk, Forsmark och i viss mån även Harg har en annan karaktär. Tillgången till brytvärda malmer har haft stor betydelse. Denna bygd har i stor utsträckning präglats av gruv- och järnhanterings framväxt. Malmen i Dannemora började troligen brytas mycket tidigt, men det finns också flera andra malmfyndigheter i kommunen. I Vigelsbo startades gruvdrift i slutet av 1600-talet och i mitten av 1800-talet öppnades flera dagbrott i Norrskedika.

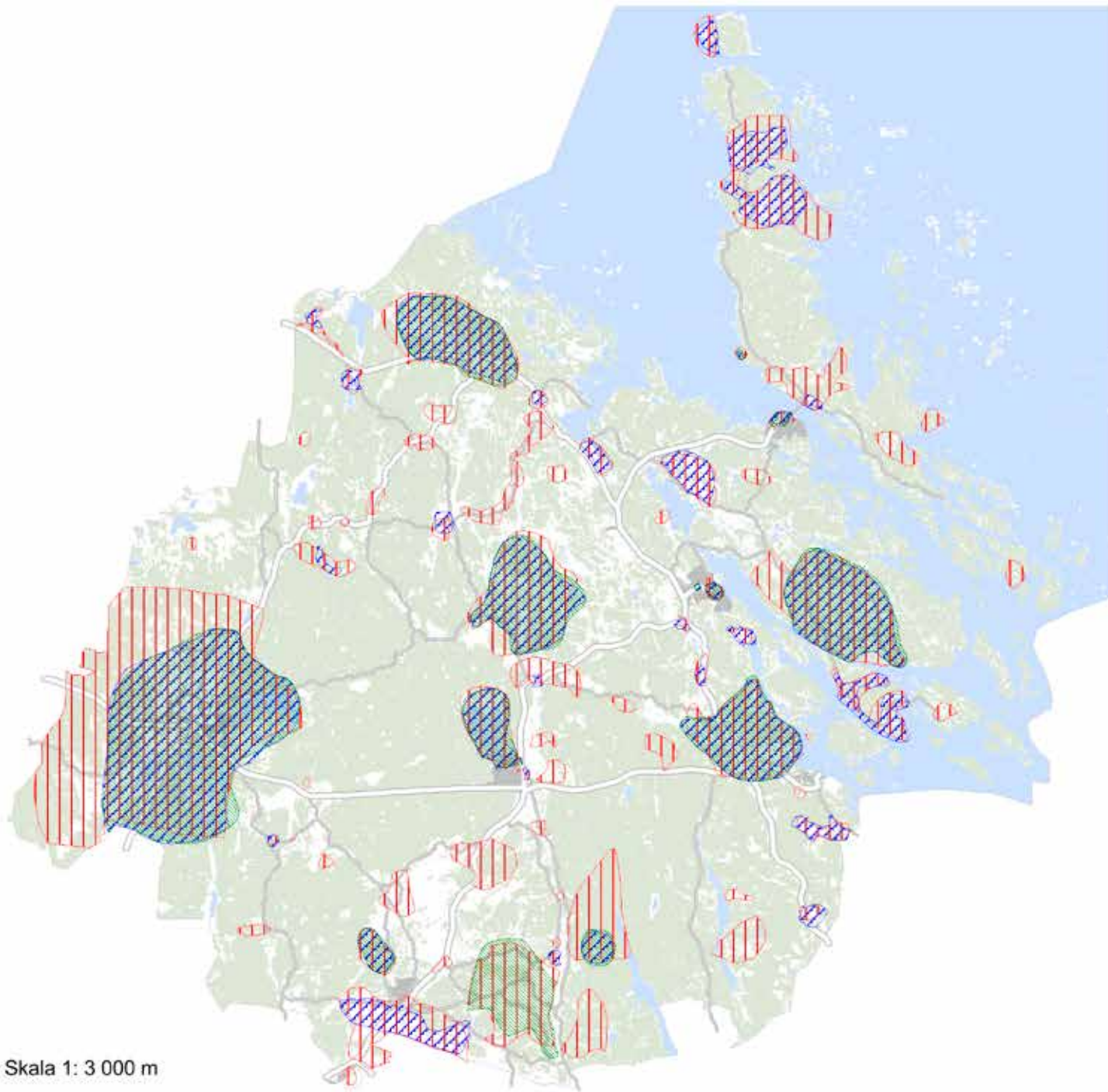
Järnbruken började att anläggas på 1600 och 1700-talet. De största var Österbybruk, Gimo, Forsmark och Hargs bruk. Miljöerna i bruken är fortfarande välbevarade och av stort kulturhistoriskt värde. Omfattande regleringsföretag med dammanläggningar har genomförts i anslutning till bruken för att ta till vara vattenkraften. Det har också funnits flera mindre hyttor under dessa bruk, några exempel är Bennebol och Vällnora. I skogarna kring bruken finns gamla kolbottnar som vittnar om det intensiva arbetet med att få fram kol till masugnar, hyttor och smedjor. Ett livaktigt, småskaligt jordbruk har också lämnat spår i bruksbygderna.

Den bästa odlingsmarken finns i Alunda som också varit en viktig knutpunkt för handel.

Kulturmiljövård

Teckenförklaring

- Riksintresse kulturmiljövård
- Regional kulturmiljövård
- Kommunal kulturmiljövård

Skala 1: 3 000 m

KULTURVÄRDEN SKYDDADE MED FÖRORDNANDEN

Inom kommunen finns ett antal förordnanden enligt lagen om kulturminnen. Samtliga kyrkobyggnader och kyrkogårdar är skyddade enligt denna lag.

Följande byggnader och bebyggelsemiljöer är byggnadsminnen som skyddas av kulturmiljölagen:

- Forsmarks bruk, flera byggnader
- Österby bruk, flera byggnader
- Dannemora; Triewalds maskinhus, Nordschaktlaven, Norra maskin samt Gruvlaven, sovrings- och anrikningsverket, gruvstugan och transportbandet vid gruvan
- Gimo bruk, flera byggnader och miljön kring Bruksgatan
- Blåbandshuset i Söderby
- Granbo i Norrskedika

Utöver dessa finns två statliga byggnadsminnen: Djurstens fyrplats och Örskärs fyrplats, de är skyddade enligt förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen med mera.

Även fornlämningar skyddas av kulturmiljölagen. Skyddade fornlämningar är registrerade i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister, men skyddet gäller även då nya, oregistrerade fornminnen påträffas.

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Utformning och placering av ny bebyggelse, tillbyggnader eller förändringar av befintlig bebyggelse ska ta hänsyn till miljöer skyddade enligt lagen om kulturminnen.

Bygden kännetecknas av ett småskaligt, kuperat och stenbundet landskap i övergången mellan slätt och skogsbygd. Området är rikt på fornlämningar och gravfält med högar och stensättningar intill nästan varje by. Alunda är den socken i Sverige där gravfälten ligger tätast.

Elva områden i Östhammars kommun är av riksintresse för kulturmiljövården. De ska enligt miljöbalken i största möjliga utsträckning skyddas mot åtgärder som kan förstöra värdena (se sidan 92-93). Regler för tillämpning finns i plan- och bygglagen.

Följande områden är riksintressen: de större brukena, tvillingstäderna Östhammar och Öregrund, det skärgårdspräglade och välbevarade odlingslandskapet på Söderön, Djurstens fyrplats, flera olika områden i anslutning till Hökhusvuds kyrka, samt Alunda, Ekeby, Lundsbol och Hyttbol där det finns många fornlämningar och också många spår av ett tidigt jordbruk, exempelvis fossila åkrar och byar med en välbevarad bystruktur.

I Uppsala läns kulturminnesvårdsprogram Bygd att värda är 33 områden i Östhammars kommun utpekade som områden av regionalt intresse. 71 områden och 125 enstaka objekt utpekade som intressanta för den lokala kulturmiljövården i skriften Jord och järn, kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun.

Fornminnen, kyrkor och kyrkomiljöer och byggnadsminnen skyddas av kulturmiljölagen. Alla registrerade fornlämningar finns i Riksantikvarieämbetets fornminnesregister, men bestämmelser om fornlämningar gäller även när tidigare, inte kända fornlämningar påträffas.

UTVECKLINGSTRATEGIER

Kommunens historia och många kulturmiljöer skapar viktiga värden som uppskattas av många människor. De bidrar till att göra kommunen attraktiv. Med verksamheter som samspelar med miljön kan kulturmiljöernas attraktionskraft stärkas ytterligare. De kan också lyftas fram genom att kunskaperna om bygdernas utveckling förmedlas. Utmaningen är att identifiera, ta tillvara och utveckla dessa värden. Genom att peka ut kulturmiljöerna i kommunens översiktsplan tydliggörs var hänsynsregler bör tillämpas.

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Utveckla kulturmiljövården med tydliga strategier

FORTSATT PLANERING:

- En kulturmiljövårdsplan med gestaltningsprogram för tätorterna

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Östhammars kommun verkar för att bevara och utveckla värdefulla kulturmiljöer.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Bebyggelseutvecklingen ska utgå från och förhålla sig till landskapets och bebyggelsens historia. Kulturmiljöerna bidrar till bygdens attraktivitet och ska värnas och tydliggöras.
- Vid planläggning ska en bedömning göras om kulturmiljövärden påverkas på ett avgörande sätt. Särskild hänsyn ska tas till byggnadsminnen vid nyexploatering.
- En restriktiv hållning bör tillämpas för ny bebyggelser i historiska miljöerna. Utformningen av nya byggnader i gamla miljöer kräver särskild hänsyn. Ibland kan det vara nödvändigt att göra "kopior" av befintliga byggnader för att uppnå ett bra resultat. Bebyggelseförändringar bör anpassas till det enskilda fallet så att inga stora värden förloras.
- Kulturmiljöer med välbevarad bebyggelsestruktur eller en landskapsbild med ålderdomlig prägel ska undantas från etablering av vindbruk. Ett respektavstånd på fem kilometer från en vindbruksanläggning till värdefulla kulturmiljöer bör tillämpas.
- Kulturmiljöernas attraktionskraft kan förstärkas om det lokala näringslivet i samverkan med kommunen utvecklar boende, service och aktiviteter som drar nytta av dessa värden

Särskilda riktlinjer för skydd och vård av tätorternas kulturmiljöer redovisas i Del 2 Utvecklingskärnor.

Tuskö täppa är en kulturhistoriskt intressant miljö.

NATIONELLA MÅL FÖR

Folkhälsa
Jämställdhet
Funktionshinder
Integration

SOCIALA KRAV

Enligt plan- och bygglagens kapitel 1, 1 §, ska planeringen av mark och vatten främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden.

Miljöbalken portalparagraf innehåller också krav på socialt långsiktig och god hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön.

Enligt socialtjänstlagen ska socialnämnden medverka i samhällsplaneringen när gäller utformningen av bostadsområden, offentliga lokaler, kommunikationer med mera.

Social utveckling

Målbild 2025: Det är tryggt att bo i Östhammars kommun. Kommuninvånarna har tillgång till utbildning och omsorg på lika villkor och av god kvalitet. Ett basutbud av samhällsservice, lättillgänglig närnatur och enklare idrottsanläggningar finns på alla tätorter. Det sammantagna serviceutbudet är tillgängligt med hjälp av väl utbyggda kollektivtrafikförbindelser mellan olika orter. Tillgången till fritidsaktiviteter och ett rikt kulturutbud som ger stimulans och social tillhörighet är god tack vare ett gott samarbete mellan kommunen, näringslivet och ett aktivt föreningsliv.

En god social utveckling i kommunen förutsätter att människor känner sig trygga och har likställda möjligheter att delta i samhällslivet. Det är viktigt att den fysiska tillgängligheten är god, även för personer med funktionsnedsättningar.

Exempel på trygghetsskapande faktorer är att det finns tillgång till samhällsservice av god kvalitet, i form av vård, omsorg och utbildning. Lika viktigt är samhällsklimatet, det vill säga att människor behandlar varandra med respekt och upplever att de har möjlighet att påverka samhällsutvecklingen.

Östhammars kommun har en väl utbyggd samhällsservice. På alla serviceorter finns tillgång till särskilda boenden, barnomsorg och grundskolor. Oavsett boendeort har alla kommuninvånare också möjlighet att få stöd i sitt eget hem via hemtjänst och/eller hemsjukvård. En viktig

utgångspunkt för kommunens stödinsatser är att bemötandet ska vara respektfullt. Stöd och omsorgsverksamheten ska utgå från individens behov. Även undervisningen ska ske på ett individanpassat sätt.

Både barnomsorg och skola arbetar med attitydfrågor och har olika system för att förebygga och motverka mobbning. Attitydfrågor diskuteras också regelbundet på alla kommunens arbetsplatser. Östhammars kommun är finsk förvaltningskommun vilket innebär att den finsktalande befolkningen har rätt att använda finska i kontakterna med kommunen. Kommunen ska erbjuda förskoleverksamhet och äldreomsorg på finska till dem som har sådana önskemål.

Tydlig information om viktiga beslutsprocesser, och etablerade kanaler för den som vill ställa frågor till politiker eller lämna förslag och synpunkter, är exempel på åtgärder som syftar till

att stärka människors möjligheter att få inflytande och påverka den lokala utvecklingen. Andra initiativ är möjligheterna för invånarna att bilda lokala utvecklingsgrupper eller delta i/nominera representanter till kommunens handikapp- och pensionärsråd.

Av stor betydelse för folkhälsan är att det i Östhammars kommun finns särskilt goda förutsättningar för aktiviteter i naturen. Här finns lättillgänglig natur, men också storslagen natur som erbjuder möjligheter till jakt, fiske, båtliv, vandring, skidåkning, skridskoåkning, fågelskådning och bad.

Det finns också ett rikt utbud av fritidsaktiviteter. Föreningslivet spelar en viktig roll för utbudet inom både fritids- och kulturområdet. En stor del av kommunens kultur- och fritidsinsatser kanaliseras till olika föreningsaktiviteter. Många av de samlingslokaler och sport- och fritidsanläggningarna som finns i kommunen drivs av föreningar, med kommunalt stöd. Biblioteken som finns i alla serviceorter fungerar också som viktiga mötesplatser för kultur och folkbildning.

Den fysiska planeringen och kommunens arbete med miljöfrågor har betydelse både för invånarnas trygghet och folkhälsan. Strävan är att skapa

sunda och säkra inomhus- och utomhusmiljöer. Viktiga redskap är kommunens egna miljömål, samhällets lagstadgade krav på tillgänglighet och kommunens egen tillgänglighetspolicy.

UTVECKLINGSSTRATEGIER

En god livskvalitet bidrar till en god folkhälsa. Genom att reducera miljöstörningarna, erbjuda ett tryggt boende, god barn- och äldreomsorg, utbildning av god kvalitet och fritidsaktiviteter som ger stimulans och social tillhörighet kan kommunen bidra till att skapa förutsättningar för ett gott liv.

En trygg boendemiljö skapas genom att den fysiska planeringen slår vakt om värdefulla miljöer, särskilt beaktar behoven av säkra trafiklösningar och minimerar olika miljö- och hälsorisker. En förutseende planering bidrar till att skapa god tillgång till platser i barnomsorg, skola och äldreboenden. Eftersom personer som är 85 år och äldre kommer att öka kraftigt under den närmaste tioårsperioden finns det behov av att utöka tillgången till särskilda boenden.

Alla barn och ungdomar i grundskoleåldern har skolplikt som också innebär rätt till utbildning. Ett viktigt kommunalt uppdrag är att utveckla skolverksamhet och skolmiljöer på ett sätt som passar alla individer. Skolmiljöerna ska vara sunda, tillgängliga och stimulerande och arbetet ska bedrivas utifrån viktiga samhälleliga mål

Foto: Östhammars kommun

för jämställdhet och integration. Tillgången till gymnasie- och vuxenutbildning har hög prioritet för att stimulera unga människor till fortsatta studier, en viktig framtidsfaktor.

Föreningslivet har en central roll i arbetet med att skapa en meningsfull fritid. Medborgarnas intressen och engagemang formar vilka aktiviteter och verksamheter som finns tillgängliga för olika åldersgrupper. Genom samverkan och dialog med föreningslivet kan kommunala resurser

Foto: Camilla Andersson

Foto: Östhammars kommun

för kultur- och fritidsaktiviteter kanaliseras på ett sätt som ger bästa möjliga utbyte för alla parter. En tillgänglig biblioteksverksamhet skapar förutsättningar för att tillgodose invånarnas behov av bildning, eget skapande och kreativa möten.

Kommunen kan genom sin planering också bidra till att skapa förutsättningar för både föreningsdrivna och individuella aktiviteter genom att prioritera rätt anläggning till rätt

Foto: Östhammars kommun

LÄS MER

- Tillväxtstrategi (2014)
- Policy för tillgänglighet (2009)
- Strategi för jämställdhetsintegration C-län 2014-2016

LÄS MER

- ☞ Kartläggning av särskilda boenden i Östhammar – nuläge och framtida behov

Foto: Östhammars kommun

Badortsdagarna firas i Öregrund.

plats. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt behoven av extra satsningar för att ge människor med begränsade ekonomiska resurser eller funktionsnedsättning möjlighet att komma ut i naturen. Lättillgänglig närnatur och enklare idrottsanläggningar, till exempel gräsplaner och promenadstråk, ska finnas på alla större tätorter.

Specialanläggningar kan inte finnas överallt, men ska kunna nås från alla orter med kollektivtrafik. I Gimo finns förutsättningar för att utveckla ett större sport- och fritidsområde i anslutning till gymnasiet och befintliga sportanläggningar. Gimo är med sitt läge mitt i kommunen lätt att nå med buss.

Kultur- och fritidsaktiviteter är tillväxtfaktorer. Genom att erbjuda ett rikt utbud av kultur och upplevelser ökar möjligheterna att locka nya invånare, investeringar och företag. De kulturella aktiviteterna kan bidra till att marknadsföra kommunen. Kulturen blir en dörröppnare.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Tillgänglighetsfrågor ska beaktas i kommunens arbete med planer och vid handläggning av bygglov
- De särskilda behov barn, äldre och personer med funktionsnedsättningar har av en säker och stimulerande miljö ska beaktas vid handläggning av planer, med särskilt fokus på behoven av lekplatser, en trafiksäker miljö, säkra gång- och cykelvägar och närhet till grönområden
- Vid upprättande av planer ska allmänhetens tillgång till friluftsområden främjas, och då särskilt tillgången till tätortsnära grönområden

STRATEGIER I SAMMANFATTNING

- Utveckla tillgången till fritidsaktiviteter
- Stötta föreningsaktiviteter för olika åldersgrupper
- Öka tillgängligheten för människor med olika former av funktionsnedsättningar och begränsade ekonomiska resurser
- Den fysiska planeringen ska genomsyras av ett barnperspektiv
- Ett jämställdhetsperspektiv ska främjas
- Betydelsen av kultur och fritid som tillväxtfaktorer ska tas tillvara

FORTSATT PLANERING:

- Fritidspolitisk strategi
- Lokal jämställdhetsstrategi
- Mångfalds- och arbetskraftsstrategi

Från nyckelharpsstämman

Foto: Visit Roslagen

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

Flera av kommunfullmäktiges prioriterade mål för 2015–2018 har stor betydelse för den sociala utvecklingen:

- Östhammars kommun ska vara en kommun som ger barn och unga goda förutsättningar att möta framtidens utmaningar.
- Östhammars kommun ska vara en kommun med stöd- och omsorgsverksamhet som utgår från individens behov och värdighet.
- Östhammars kommun ska vara en kommun med gott bemötande och hög tillgänglighet.
- Östhammars kommun ska vara en kommun där invånarna upplever ökade förutsättningar för delaktighet.
- Östhammars kommun ska vara en attraktiv kommun där befolkningen trivs och kontinuerligt ökar.
- Den finskspråkiga minoritetens möjligheter att bevara sitt språk och få inflytande säkerställs genom åtagandena som följer av kommunens roll som finsk förvaltningskommun.

IV Hänsyn till riksintressen och övriga allmänna intressen

Den kommunala planeringen ska bidra till en god hushållning med olika resurser och ta hänsyn till både allmänna och enskilda intressen. Exempel på allmänna intressen som ska värnas är människors hälsa och miljön. Områden som har betydelse för hela landet, så kallade riksintressen är också av allmänt intresse. Det här avsnittet beskriver närmare Östhammars kommuns syn på hur olika allmänna intressen och riksintressen ska tas tillvara.

Riksintressen

Miljöbalken pekar ut vissa områden eller funktioner i den fysiska miljön som betydelsefulla för hela landet. Detta kallas riksintressen. Vill man bygga eller utveckla verksamheter och aktiviteter i riksintresseområden måste det man vill göra gå att kombinera med de riksintressanta värdena. Om flera olika riksintressen överlappar varandra ska det intresse som bäst främjar en långsiktig hushållning ges företräde. Totalförsvaret har alltid företräde.

Riksintressen som berör Östhammars kommun kan delas in i tre typer: riksintressen för vissa ändamål, riksintressen för vissa geografiska områden, samt Natura 2000-områden. Riksintressen för vissa ändamål är i Östhammars

kommun områden för naturvård, kulturmiljövård, mineralfyndighet, fiskenäring, vindbruk, energiproduktion och totalförvar.

Det finns även riksintressen som inte har givits en tydlig geografisk avgränsning. Det gäller större opåverkade områden, ekologiskt särskilt känsliga områden samt bruksvärd jordbruksmark och skogsmark av betydelse för skogsnäring. Kommunen ska i sin översiktsplan särskilt peka ut och avgränsa sådana områden.

Följande riksintressen finns i Östhammars kommun:

- Riksintresse högexploaterad kust
- Riksintressen naturvård
- Riksintressen kulturmiljövård
- Riksintressen anläggningar
- Riksintressen fiskenäring
- Riksintressen mineralfyndigheter
- Riksintressen totalförvar
- Riksintressen skogsmark
- Riksintresse stora, ostörda och opåverkade mark- och vattenområden
- Riksintresse ekologiskt särskilt känsliga mark- och vattenområden

En avgränsning av riksintressena redovisas i kartor och beskrivs nedan tillsammans med kommunens syn på hur de ska skyddas.

Riksintresse högexploaterad kust

Hela kustområdet i Östhammars kommun ingår i ett geografiskt riksintresseområde som sträcker sig från Arkösund i den södra delen av Stockholms skärgård och upp till Forsmark och Örskär. Riksintresset gäller de naturvärden, kulturmiljövärden och värden för friluftslivet som finns längs denna kuststräcka.

Inom området gäller, förutom att natur- och kulturvärden inte påtagligt får skadas, också särskilda regler för fritidsbebyggelse och vissa typer av industrianläggningar som omfattas av regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken.

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Riksintresse Högexploaterad kust har genom beslut i kommunfullmäktige tolkats som området öster om väg 76 när det gäller handläggning av ärenden om bygglov och detaljplan. Inom kustområdet får byggnation för fritidsändamål endast ske i form av kompletteringar till befintlig bebyggelse.
- Ståndpunkten inkräktar inte på den markanvändning som pågår idag och ska inte heller innebära några hinder för skärgårdsutveckling och etablering av allmänna anläggningar för turism och friluftsliv. Den ska inte heller hindra en utbyggnad av tätorterna.
- Inom kustområdet får industriella anläggningar som anges i miljöbalkens kap 17 inte byggas om det inte redan finns motsvarande anläggningar. Forsmark kärnkraftverk omfattas av reglerna, men inte vindkraft.

KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE RIKTLINJER

- Vid all planläggning ska en bedömning göras om ett riksintresse påverkas betydande
- Planläggning, tillståndsgivning eller andra åtgärder som på ett betydande sätt påverkar miljön i ett riksintresse ska konsekvensbeskrivas i ett helhetsperspektiv, med avseende på områdets beskrivna värden och karaktär.

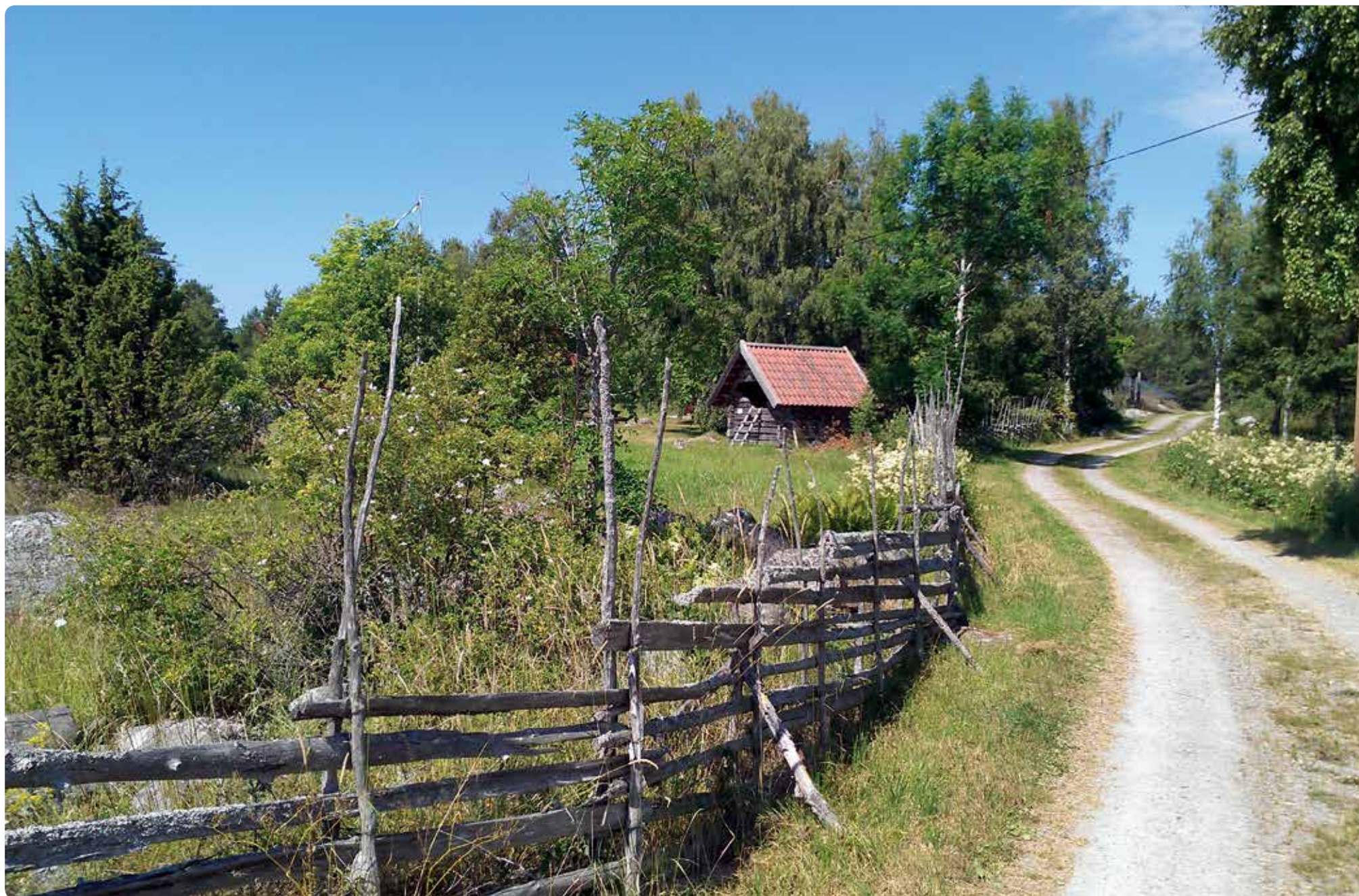

Foto: Camilla Andersson

På Gräsö finns ett ålderdomligt jordbrukslandskap med många välbevarade landskapselement, som till exempel denna gårdsgård.

Ekologiskt särskilt känsliga mark och vattenområden

Ekologiskt känsliga områden ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt påverka områdenas karaktär. Områden pekas inte ut av staten men kommunen kan ange områden där detta ska tillämpas enligt miljöbalken 3 kap.

En sammanställning av ekologiskt särskilt känsliga områden i länet gjordes av länsstyrelsen år 1994. Flera områden finns redovisade för Östhammars kommun. En del har någon form av områdesskydd, medan andra saknar skydd för åtgärder som kan skada känsliga ekosystem.

Exempel på mark och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt i Östhammars kommun är de grunda havsvikarna. De har stor betydelse för den biologiska mångfalden och för fisken i Östersjön. Många av Östersjöns fiskarter har sina lek- och yngelområden i grunda vikar.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Länsstyrelsen sammanställning (1994) över ekologiskt särskilt känsliga områden ger utgångspunkter för allt lokaliserings- och planeringsarbete i kommunen.
- I de fall ekologiskt känsliga områden berörs ska en konsekvensbedömning ske med avseende på hur området kan påverkas.

Riksintressen naturvård

Riksintressen för naturvård (inklusive Natura 2000) regleras enligt miljöbalkens kapitel 3 och 4 och av EU:s Fågeldirektiv samt Art- och habitatdirektiv. Syftet är att skydda områdena mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön.

Avgränsningen av riksintressena är gjord med utgångspunkt från på vetenskaplig och dokumenterad kunskap om områdenas naturvärden, exempelvis en viss naturtyp, en art eller en landskapstyp. Ofta finns flera olika värden representerade i dessa som regel större, sammanhängande landskapspartier.

Syftet med Natura 2000-områdena är att värna om naturtyper och livsmiljöer (så kallade habitat) för de arter som EU-länderna har kommit överens är av gemensamt intresse för alla länder inom EU. Sverige måste se till att de naturtyper, växter och djur som finns i de utpekade områdena fortsätter ha en så kallad gynnsam

bevarandestatus. Det innebär i stort sett att "äng ska förbli äng", att "naturskog ska fortsätta vara naturskog" och att de arter som finns där ska fortsätta leva i livskraftiga bestånd.

För alla Natura-2000 områden finns en bevarandeplan. Planen beskriver områdena, med sär-

skild tyngdpunkt på de utvalda naturtyperna och arterna, samt ett långsiktigt mål för området och tänkbara hot mot målet. För att säkerställa att naturvärdena ska vara kvar skyddas många Natura 2000-områden genom att staten bildar naturreservat eller skriver avtal med markägare.

I Östhammars kommun finns det 18 områden som särskilt utpekats som riksintresse för naturvård. Många av de 36 Natura 2000-områdena ingår som delområden.

FORSMARKSÅN

Tillsammans med Florarna ett av de största myrområdena i Syd- och mellansverige. Naturskogsartade partier med rik flora och fauna samt stora rekreativa värden. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **BRUKSDAMMEN**, ett område med en mosaik av gammal och lövrik skog, sjö och myrar runt Bruksdammen och Svarvarån.

FLORARNA

Ett stort vildmarksbetonat skogs- och myrområde som har mycket höga värden för naturvård och friluftsliv genom sin storlek, orördhet och allmänna prägel av vildmark, samt en rik och varierad flora och fauna. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **FLORARNA**.

Kustarun

Gullviva

Humleblomster

Det är Uppsala läns största Natura 2000-område i skogslandskapet. Här finns många skyddsvärda växter och djur.

FORSMARK – KALLRIGAFJÄRDEN (TVÅ DELOMRÅDEN).

Ett område med både urskog och ett betespräglad odlingslandskap av skärgårdstyp. Delar av området är av stort botaniskt och ornitologiskt värde och utgör som helhet en viktig häcknings- och rastlokal för fågel. Här finns även intressanta limniska och kvartärgeologiskt element.

Inom riksintresset ligger fyra Natura 2000-områden: **SKATEN-RÅNGSEN**. Ett område med ett stort antal huvudsakligen skogbevuxna öar som sträcker sig ut i ytterskärgården. **KALLRIGA**. Variationsrika skogs- odlings- och marina miljöer med rik flora och kalkpåverkade våtmarker och kärr. En viktig sträckfågellokal. **STORSKÄRET**. Betesmarker som hävdats under långa tider med rik flora och rik fjärilsfauna. **FORSMARKS BRUK**. Ett skärgårdsområde med rikt fågelliv under häcknings säsong och flyttperioder.

GRÄSÖ-SINGÖOMRÅDET

Ett skärgårdsområde med övergångsformer mellan brackvattenarter och helt marina arter som också är ett viktigt lek- och reproduktionsområden för många fiskarter. Den relativa orördheten ger området betydelse som referensområde. Gräsölandet är ett jord- och skogsbrukslandskap

med många karaktäristiska och välbevarade landskapselement.

Inom riksintresseområdet ligger tolv Natura 2000-områden: **ÖRSKÅR**. En ö med många olika miljöer och ett rikt växt- och djurliv. Här finns gölgröda. Stora mängder sjö-, rov- och småfågel passerar under höst- och vårflyttningarna. **GRILLSKÄRET**. En barrskogsdominerad, småkuperad hällmarksö. **HÖGBÅDAN**. Småkuperade hällmarksöar med mycket barrskog, men också svackor med lundvegetation och öppna strandängar.

VÄSTERBÅDAN, LÅGAGRUNDET. Öar med rik häckfågelförekomst och ett mycket viktigt rast- och ruggningsområde. Området är också viktigt för gråsälén. Samlingar på 300 individer är inte ovanligt. **HÅLLET, BLÅBÅDAN**. Öarna med rik fågelförekomst. Utöver häckande fåglar är området också viktigt för fåglar som rastar under flyttningen eller ligger och ruggar.

ÖSTER-MÖRTARÖ. Ett småbrutet, levande och ålderdomligt jordbrukslandskap med betade havsstrandängar och gott om hamlade träd.

GRÄSÖ GÅRD. Ett småbrutet landskap med omväxlande skogs-, betes- och åkermark med långvarig hävd, kalkrik jordmån och rik flora. **ERIKSDAL – LÖNNHOLMEN**. Ett mycket välbevarat och för skärgården representativt kulturlandskap med rik kärlväxtflora och många hota-

de arter av svampar och fjärilar. **SUNDSÄNG**. Ett mycket välbevarat och för skärgården representativt kulturlandskap med rik flora. **IDÖN**. Ett ostört skärgårdslandskap med gamla skogar som delvis är kulturpåverkade. Stora delar betas än idag: hällmarkstallskog, lövängar och havsstrandängar. **RÄVSTEN**. Ett mycket välbevarat och för skärgården representativt kulturlandskap med rik flora och rik fauna, bland annat många sällsynta fjärilar. **HOVÖN**. Öar med örtrik, betespåverkad skog och ett småbrutet jordbrukslandskap.

ASSJÖSJÖN

Limnologiskt och botaniskt värdefull sjö av stort vetenskapligt intresse.

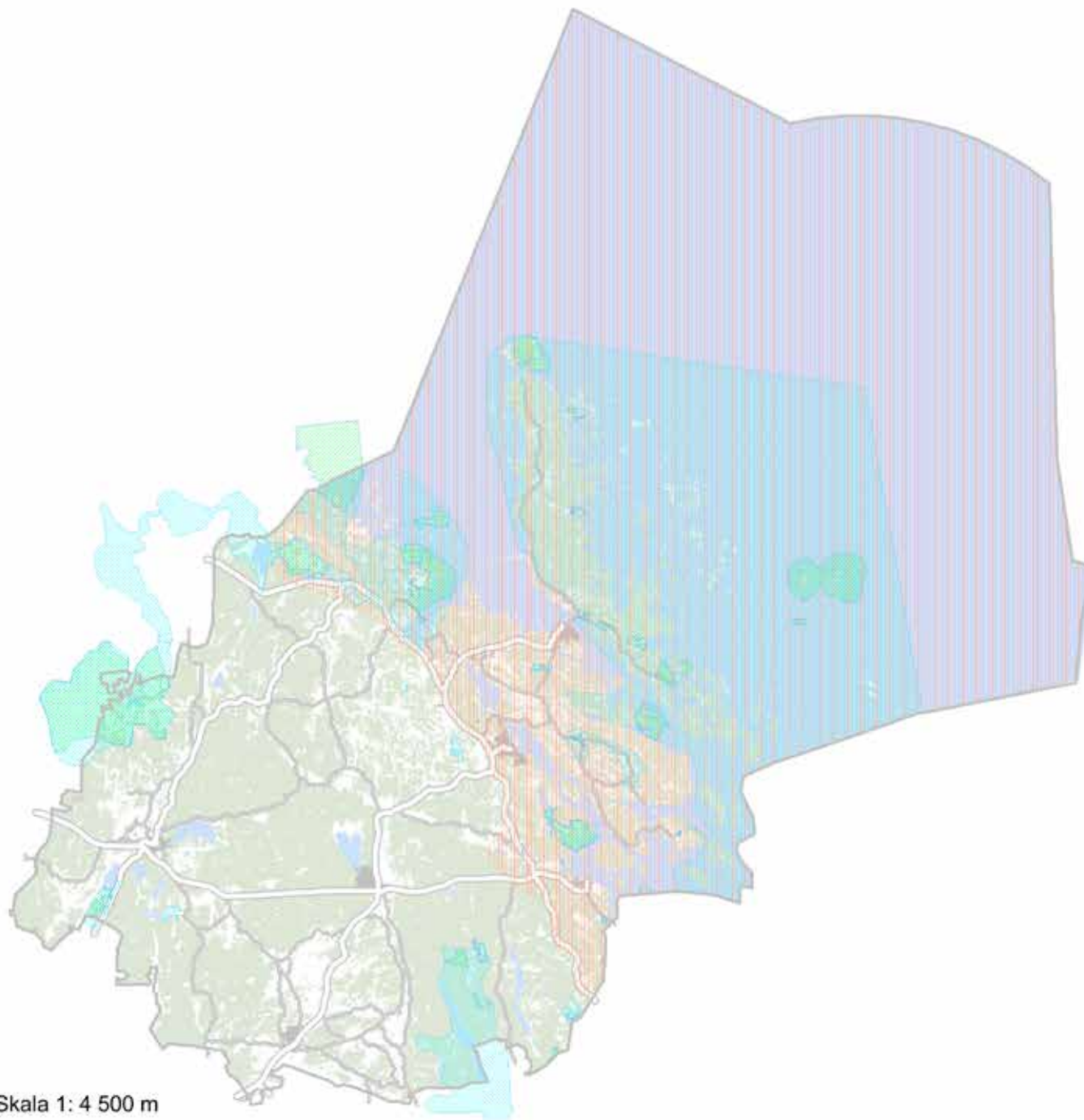
FAGERÖN – SANDIKAFJÄRDEN

Ett lågexploaterat område med stora vetenskapliga och ekologiska värden. Här finns en mångfald av naturtyper, en tilltalande landskapsbild och en rik flora och fauna. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **FAGERÖN** som innefattar anslutande havsfjärdar med öar.

ANDERSBY ÄNGSBACKAR

Ett av Upplands största sammanhängande skogs- och hagmarksområde med ett stort inslag av ädla lövträd och aktiv betesdrift. Här finns en rik fauna med cirka 500 fjärilsarter och flera hotade fågelarter. Inom riksintresset ligger Na-

Riksintressen

Teckenförklaring riksintressen

- Natura 2000-område
- Högexploaterad kust
- Naturvård

tura 2000-området, **ANDERSBY ÄNGSBACKAR**. Dannemorasjön som är en fin fågelsjö ingår.

GRUNDSJÖN – ÄPPELSJÖN

Området har en mångformig natur med stort inslag av våta marker och rik fauna och flora. Myrkomplex av betydelse för hela regionen. Inom riksintresset ligger ett Natura 2000-område, **GRUNDSJÖN** med många våtmarks- och vegetationstyper. Ett tillhåll för många fågelarter, exempelvis tjäder.

VÄLLENOMRÅDET

Ett mycket variationsrikt landskap som också har höga värden för friluftslivet. Här finns naturskogspartier, orörda myrmarker och sumpskogar. Inslaget av ädellövträd är påfallande stort, liksom förekomsten av hotade växter och fåglar. Inom riksintresset ligger fem Natura 2000-områden: **MÄSSMYRFALLET**. Äldre, lövrik barrblandskog på blockrik mark med små örtrika svackor, glupar och sumpskogar. I området har mer än 50 signalarter (arter som indikerar miljöer med höga naturvärden) påträffats, varav ett stort antal är rödlistade.

MÅSJÖN. Ett strandnära skogsparti med örtrik undervegetation och för Sverige ovanliga gräs och örter. I området finns också en rik molluskfauna. **SKRÄDDARMOSSEN**. Ett variationsrikt, huvudsakligen orört våtmarksområde med en mosaik av sumpskog, skogskärr och öppna så

kallade topogena kärr. Fågellivet i området är rikt med trana, orre, pärluggla, slaguggla, skogsduva, tretåig hackspett och spillkråka.

EKBÄCKEN – JÄMNBROMOSSEN. Ett område med en mosaik av medelålders till äldre, lövrik barrblandskog. Marken är bitvis blockrik. I området finns sumpskogskärr och flera tidvis vattenfyllda sänkor, så kallade glupar. **SNÖBOTENKÄRRET**. Ett område med lövrika bland- och sumpskogar och en rik insektsfauna. Över 40 rödlistade skalbaggsarter har hittats här, bland dem cinnoberbaggen, Upplands landskapsinsekt.

LILLA ASPÖ

Naturbetesmark med art- och individrika växtsamhällen som gynnas av kontinuerligt bete.

ÖRVIKEN

En havsstrandäng med stark sötvattenspåverkan och mycket speciell artsammansättning.

HYTTAN

Representativ naturbetesmark med art- och individrika växtsamhällen som gynnas av beteshävd.

EDSKÄRRET

Ett kärr med ett antal kalkhaltiga källflöden i anslutning till en rullstensås och en mycket rik flora. Kring källflödena och kärret finns också

skogar med många orkidéer och andra växter och djur som är beroende av höga kalkhalter, bland annat flera ovanliga snäckarter. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **EDSKÄRRET**.

HALVBYGDA

Ett småbrutet odlingslandskap som fortfarande hävdas vilket ger en artrik flora.

LÅNGALMATRAKTEN

Ett för kustnära miljöer välbevarat och representativt jordbrukslandskap med många traditionella landskapselement, artrika växtsamhällen och sällsynta svamparter. Inom riksintresset ligger Natura 2000-området **LÅNGALMA**. En välbevarad bymiljö där hagmarkerna har höga biologiska värden med förekomst av ett flertal sällsynta ängssvampar och stabila förekomster av fjärilsarter som är på tillbakagång i övriga Sverige

KAVARÖ – BYSTADEN

Ett representativt, småbrutet jordbrukslandskap med hölador, gårdesgårdar och odlingsrösen. I naturbetesmarkerna finns artrika växtsamhällen med hävdgynnade arter. Inom riksintresset ligger ett Natura 2000-område, **KAVARÖ**. Ett område med kärlväxt- fjärils- och svamparter typiska för betes- och slätterpräglade marker med lång kontinuitet.

SVINNÖ

Ett betespräglat hagmarksområde med ädel-lövriska partier, enebackar och öppna gläntor i barrskog. Området har en mycket rik flora med stort inslag av kalkkrävande och hävdgynnade arter.

VALKRÖR

Ett i stora delar hydrologiskt opåverkat område med många sällsynta växter, bland annat i ett odikat alkärr omgivet av en luckig örtgranskog. Inom riksintresseområdet ligger Natura 2000-området **VALKRÖR**. Ett varierat område där skogen bär spår av slätter och betesdrift.

ÖVRIGA NATURA 2000-OMRÅDEN

Utöver de områden som ligger inom riksintresse för naturvård, finns ytterligare sex Natura 2000-områden i kommunen. De ligger alla inom riksintresse för högexploaterad kust. **HARGS TALLPARK**. Ett område med grov, talldominerad barrskog på Börstilsåsen. **RAGGARÖN**. Ett småbrutet skärgårdslandskap med rik flora och fauna, bland annat många rödlistade fjärilsarter. **SJÄLGRYNNORNA**. Öar med rik fågelförekomst. Utöver häckande fåglar är området också viktigt för fåglar som rastar under flyttningen eller ligger och ruggar i området. **SJÖHAGEN**. En stor beteshage med betade strandängar vid Hargsviken. Den långa kontinuiteten i betesdriften har skapat en rik förekomst av växter och smådjur. Här häckar många vadarfåglar. **SUND**. Ett område med variationsrika öppna till halvöppna naturbetesmarker med hög artrikedom. **VERKARNA**. Ett variationsrikt kulturlandskap i aktiv hävd, med beteshagar, skogsbeten och hamlade träd. Här finns den rödlistade arten hällebräcka, och också många andra betesgynnade arter.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Vid planläggning ska en bedömning göras om ett riksintresse för naturvård eller ett Natura 2000-område kan påverkas betydande. För Natura 2000-områden gäller detta även om planläggningen i sig sker utanför området, men kan ge påverkan på arter eller livsmiljöer.
- Syftet med skyddet enligt miljöbalken är att bevara områdena för framtiden. Planläggning, tillståndsgivning eller andra åtgärder som på ett betydande sätt påverkar miljön i ett riksintresse ska konsekvensbeskrivas i ett helhetsperspektiv för området, med avseende på både beskrivna värden och karaktär. Planläggning, tillståndsgivning eller andra åtgärder som på ett betydande sätt påverkar miljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd enligt miljöbalken. Det är länsstyrelsen som prövar om en åtgärd har betydande påverkan. Åtgärder kan tillåtas om områdets naturvärden även i fortsättning har en gynnsam bevarandestatus. Åtgärder i eller utanför ett Natura 2000-område som kan riskera att medföra betydande negativa konsekvenser för miljön i området tillåts inte.
- All typ av verksamhet som sker inom ett Natura 2000-område, oavsett det är i kommunens regi eller privat regi, ska konsekvensbedömas. Verksamhetsutövaren ska själv bedöma om det finns risk för att projektet kan skada naturmiljön inom området. När man bedömer om åtgärden är tillståndspliktig bör man använda sig av bevarandeplanen som berättar vilka naturtyper eller arter som skyddas i området. Länsstyrelsen ge ytterligare råd och information.
- Ett Natura 2000-område kan också vara skyddat genom andra områdesskydd, till exempel ett naturreservat. Då kan man behöva söka tillstånd eller dispens även för dessa skydd. Dispens inom naturreservat söks från länsstyrelsen. När verksamheten kräver andra tillstånd som prövas av en annan myndighet, prövas också Natura 2000-aspekterna av denna myndighet. Under vissa förutsättningar prövas tillståndet av regeringen.

Foto: My Laurell

Riksintresse kulturmiljövård

Riksintressen för kulturmiljövårderna är ett urval av miljöer som ska representera hela landets 10 000-åriga historia, från stenålder till nutid. Områdena ska i största möjliga utsträckning skyddas mot åtgärder som kan förstöra värdena. Områden som är av riksintresse för kulturmiljövårderna regleras i miljöbalken. Regler för tillämpning finns i plan- och bygglagen.

Totalt redovisas elva områden av riksintresse för kulturmiljövårderna, se även karta på sidan 79.

Foto: Östhammars kommun

Forsmarks bruk

FORSMARK

Bruksmiljön från 1700- och 1800-talen är arkitekturhistoriskt intressant och mycket påkostad med en enhetlig bebyggelse av vallonbrukskarakter och en unik engelsk parkanläggning. I brukets omland finns också flera gårdar och torp som tillhört bruket och norr om Bruksdammen ett område med intressanta fornlämningar, Bystan

DJURSTEN

Fyren uppfördes 1838–1839. Till fyrplatsen hör också ett fyrvaktarboställe som är byggt omkring 1860 och tillbyggt på 1920-talet, en fyrmästarebostad som är uppförd senare under 1900-talet samt ett antal mindre ekonomibyggnader.

ÖREGRUND

Området omfattar Öregrunds stadskärna. Här finns en välbevarad rutnätsplan med småskalig träbebyggelse i huvudsak från 1800-talet. Kyrkan byggdes i slutet av 1400-talet.

BYGDEN NORR OM HÖKHUVUDS KYRKA

I bygden norr om Hökhuvuds kyrka finns ett flertal byar med en sedan medeltiden bevarad bebyggelsestruktur och med många välbevarade

byggnader från 1700- och 1800-talen. Gravfält finns intill de flesta byarna. Det finns även rester från gruvbrytning.

ÖSTHAMMAR

Området omfattar de centrala delarna av Östhammar, samt ett område kring Gammelbygatan där staden Östhammar ursprungligen låg. Flera 1500-talsgränder och kvarter finns kvar i ursprunglig sträckning. Kyrkan är från 1600-talet och rådhuset från 1730-talet. I samband med badlivets uppblomstring i slutet av 1800-talet tillkom bland annat societetshus, badhus och villor med stora trädgårdar. Huvudparten av den småskaliga träbebyggelsen tillkom under 1800-talet. Den äldsta stadsplanen är från 1878 och har rätvinkliga kvarter.

SÖDERÖN

Det skärgårdspräglade odlingslandskapet på Söderön är välbevarat. Byarna har en välbevarad äldre bebyggelsestruktur och vid flera av dem finns gravfält som visar på bebyggelsekontinuitet från yngre järnålder. Sjöbodplatserna Långalma gistvall och Tuskö täppa med sina gamla timrade sjöbodar vittnar om fiskets historiska betydelse.

DANNEMORA - ÖSTERBYBRUK

Dannemora gruvor och Österby bruk är centrala minnesmärken från århundraden av bergshantering och järnframställning. Till bruksmiljön hör omfattande fördämningssystem för kraftförsörjning och i den omgivande bygden finns talrika lämningar efter äldre järnframställning. I området finns också ett stort antal välbevarade torp och arrendegårdar och enstaka byggnader av mycket hög ålder. I området ingår Dannemora och Films kyrkor, den förstnämnda är en av Upplands mest orörda senmedeltida kyrkor.

GIMO BRUK

Gimo bruk är en arkitekturhistoriskt mycket värdefull bruksmiljö. Bruket återspeglar arkitekten Jean Eric Rehns generalplan från 1760-talet. Herrgården, som är ett av Rehns mest betydande verk, har kvar sin ursprungliga karaktär. Gimo har också en mycket välbevarad och representativ bebyggelse från 1900-talets början. Gimo damm är en förutsättning för brukets uppbyggnad och ingår därför naturligt i riksintresset.

HARGS BRUK

Harg är en av Upplands mest välbevarade och kompletta bruksmiljöer. Bebyggelsestrukturen från 1700-talets början är välbevarad. Här finns många teknikhistoriskt värdefulla byggnader samt representativ och välbevarad bostadsbe-

byggelse från 1700-talet och framåt. Järnboden utmed gamla vägen mot Hargshamn bör särskilt nämnas.

VÄSBY-KÄLLBERGA-HAMMARBY SKOG

Området innehåller boplatslämningar, fossil åker, tätt liggande gravfält och ensamliggande gravar. Här finns också spår av tidigt åkerbruk i form av röjningsrösen som tillkommit vid uppodlingen. I områdets norra del ligger en kulturhistoriskt värdefull gård, "Backas" (Väsby 8:5) med välbevarade byggnader från 1800-talets senare del.

EKEBY

Det speciella med området är dess många gravar från äldre och yngre järnåldern samt inslag av bronsåldersrösen. Det finns också betydande inslag av fossil åker. Lämningarna vittnar om de bosättningar som fanns på den tid då en havsvik sträckte sig in i landet från norr. Många av byarna har en bevarad bebyggelsestruktur från 1700-talet och flera byggnader, främst från 1800-talet, är av stort kulturhistoriskt värde.

LUNDSBOL OCH HYTTBOL

Området, som idag i huvudsak är skogbevuxet, låg under bronsåldern i ett skärgårdslandskap som var bebott av jordbrukare. Spår av odling finns vid dåtiden strandlinje (ungefär dagens 25-metersnivå). Lämningarna efter bronsåldern

och järnåldern består av gravfält, ensamliggande gravar, boplatslämningar, fossil åkermark och röjningsrösen. Området kring Lundsbols och Hyttbols gårdar återkoloniserades sannolikt först under medeltiden.

Foto: Visit Roslagen

Järnboden vid Hargsviken.

LÄS MER

👉 Områden av riksintresse för fisket. Finfo 2006:1

Foto: Östhammars kommun
Storrymningen i Dannemora.

Riksintressen friluftsliv

Idag finns 215 riksintresseområden utpekade för friluftsliv i Sverige. Inga utpekade områden finns för närvarande i kommunen, men Naturvårdsverket har i en översyn av riksintressen för friluftslivet föreslagit två nya riksintressen som berör Östhammars kommun. Områdena har tagits fram i samråd med länsstyrelsen. De aktuella områdena är Florarna och Finnsjön som ligger i Tierps och Östhammars kommuner samt Öregrund-Gräsö skärgård i Östhammars kommun.

Områden som är av riksintresse ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada deras värden eller möjligheterna att använda områdena för avsett ändamål.

Riksintressen anläggningar

I miljöbalkens anges att anläggningar för industriell produktion, energiproduktion, energidistribution, kommunikationer, vattenförsörjning och/eller avfallshantering av riksintresse så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av sådana anläggningar.

Sådana riksintressen i Östhammars kommun finns vid Forsmarks kärnkraftverk, längs järnvägen mellan Örbyhus och Hargshamn, kring

hamnen i Hargshamn, i ett område kring väg 288 och 292 vid Gimo, samt i några områden som betraktas som lämpliga för vindbruk.

I området vid Forsmarks kärnkraftverk prövas för närvarande ett slutförvar för använt kärnbränsle av myndigheterna.

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDEN

- Med undantag för vindbruk ska anläggningsintressena så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av dessa anläggningar.

Riksintressen fiskenäring

Riksintresset för yrkesfisket ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan försvåra för de som är yrkesfiskare. Det samlade värdet av fisket inom de riksintressanta områdena är 20 gånger högre per arealenhet än i övriga vatten.

Hela kuststräckan i Östhammars kommun är utpekad som ett riksintresseområde för yrkesfisket, som en del av riksintresseområdet Bottenviken. Inga insjöområden ingår.

Fisket i Bottenviken karaktäriseras av ett småskaligt kustfiske efter strömming, sik, lax,

abborre, gös och gädda. År 2014 fanns i Östhammars kommun 20 registrerade båtar för yrkesfiske och tio personer med yrkesfiskarlicens. Yrkesfiskarna behöver tillgång till hamnar för att landa sin fisk. I Östhammars kommun är Öregrund den viktigaste fiskehamnen och den har också utpekats som ett riksintresse för yrkesfisket.

Riksintressen mineralfyndigheter

I enlighet med miljöbalken ska mark med värdefulla ämnen eller material så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra utvinningen av dessa

Östhammars kommun är rikt på mineralförande berg. Utöver Dannemora finns malmtillgångar i Ramhällsfältet, Vigelsbofältet, Rörbergfältet, Björstafältet, Norrskedikafältet och Norrbyfältet. Därutöver finns en mängd små malmförekomster spridda över de västra och norra delarna av kommunen. Dannemora gruvor är det enda utpekade riksintresset. Det är framförallt linserna med järnmalm som föranleder intresset, även om det i Dannemora också finns andra mineral.

DANNEMORA GRUVOMRÅDE

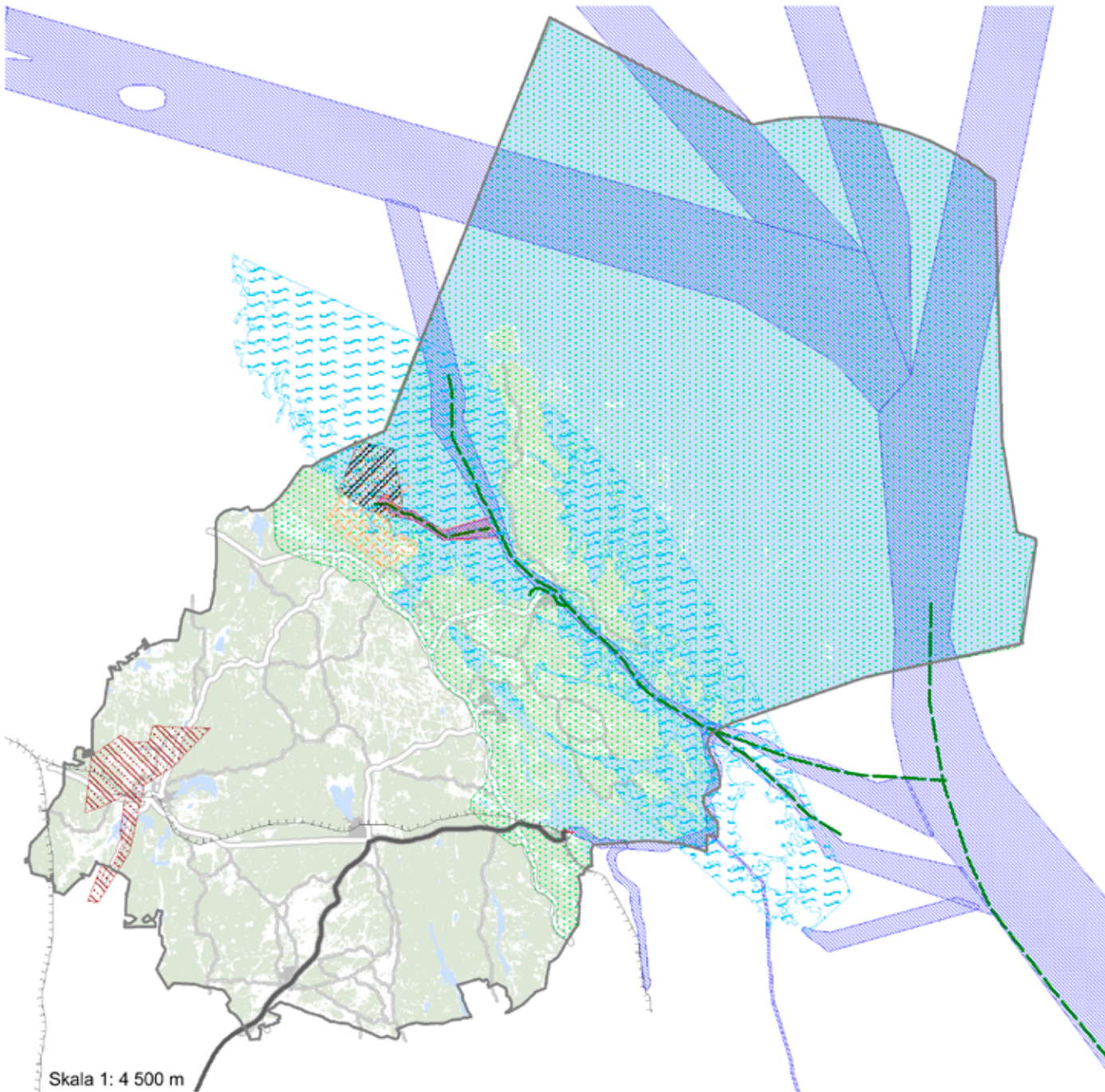
I Dannemora finns malm med väldokumenterade och goda halter av järn. Inom området före-

Översiktsplan 2015

Riksintressen

Teckenförklaring

- Värdefulla ämnen mineral
- Vindbruk
- Hamn
- Farled
- Slutförvaring
- Yrkesfiske
- Högexploaterad kust
- Vagnät
- Sjöfartslinje
- Järnväg

Skala 1: 4 500 m

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDEN

- Område för totalförsvaret ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av dessa områden/anläggningar.
- Totalförsvarets intressen ges alltid företräde vid konflikt med annat riksintresse.

KOMMUNENS REKOMMENDATIONER

- Samråd med Försvarsmakten ska ske i tidigt skede när det gäller plan- och bygglovsärenden som rör objekt högre än 20 meter utanför tätort och högre än 50 meter inom tätort.

kommer även sulfidfyndigheter. SGU bedömer att området har en god potential för framtida gruvdrift. Området är viktigt ur materialförsörjningssynpunkt både för Sverige och i ett internationellt perspektiv.

Inom kommunen finns begränsade tillgångar på naturgrus. Inga områden är utpekade som riksintresse. Det finns tillgång till bergarter som kan krossas och användas som fyllnadsmaterial, men inga är utpekade som riksintresse.

Riksintresse totalförsvaret

Totalförsvaret omfattar både det militära och det civila försvaret. Områden som är av riksintresse för totalförsvaret väljs ut av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller av Försvarsmakten. Det kan exempelvis röra sig om flygplatser, radio- och TV-kommunikation samt övnings- och skjutfält.

Enligt miljöbalkens kapitel 3, 9 § ska område för totalförsvaret så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller nyttjandet av dessa områden/anläggningar. Totalförsvarets intressen ges alltid företräde vid konflikt med annat riksintresse.

Vissa riksintressen för totalförsvaret får inte vi-

sas på karta. I Östhammars kommun finns inga öppet redovisade riksintressen.

Riksintresset kan framför allt påverkas när höga byggnadsobjekt uppförs, exempelvis master och vindkraftverk. Därför bör Försvarsmakten kontaktas tidigt i sådana plan- och bygglovsärenden. Hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 meter utanför tätort och högre än 50 meter inom tätort. Länsstyrelsen bevakar statens/Försvarsmaktens intressen inom dessa samrådsområden vid eventuella vatten- och markanvändningskonflikter.

Stora, ostörda och opåverkade mark- och vattenområden

Större opåverkade områden ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan påverka områdenas karaktär. Områden pekas inte ut av staten men kommunen kan ange områden där detta ska tillämpas enligt miljöbalkens kapitel 3.

Flororna, området kring Vällens och ytterskärgården är exempel på stora mark och vattenområden i Östhammars kommun som inte alls, eller i ringa utsträckning är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp. Målsättningen

är att dessa områden, så långt det är möjligt, ska bevaras intakta. Stora delar av dessa områden har redan någon form av områdesskydd.

Opåverkade områden kan i den kommunala planeringen även utpekade som tysta områden. Naturvårdsverket tillhandahåller vägledning. Florarna har av Tierps kommun pekats ut som ett tyst område. Norrtälje och Uppsala kommuner har pekats ut områden i anslutning till Vällens.

Jordbruks- och skogsmark av riksintresse

Jord- och skogsbruket har stor nationell betydelse, men förutsättningar för dessa areella näringar varierar i landet. Kommunen ska i sin översiktsplanering peka ut vilka jord- och skogsområden som bedöms vara av riksintresse. Jord- och skogsbruksmark av riksintresse ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan försvåra ett rationellt brukande.

Enligt miljöbalkens 3 kapitel, 4 § får brukningsvärd jordbruksmark bara tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och behoven inte kan tillgodoses på ett annat, från allmän synpunkt tillfredsställande sätt. Skogsbruket ska vara inriktat på att uthålligt ge god

avkastning från skogen, men ska också värna om den biologiska mångfalden och ta hänsyn till andra allmänna intressen (Skogsvårdslagen).

JORDBRUKSMARK

Jordbruksmarken i Östhammars kommun är uppbruten i mindre enheter. Vissa områden har hög bördighet, men strukturen i sig försvårar ett rationellt jordbruk. Den ur nationell synvinkel viktigaste åkermarken finns på andra håll i Sverige. Ur naturvårdssynpunkt och med tanke på den biologiska mångfalden har jordbruksmarken ändå en stor betydelse för kommunen och för dem som är aktiva brukare.

SKOGSMARK

70 procent av landytan i Östhammars kommun är skogsklädd. I delar, framförallt mot kusten där jordtäcket ofta är tunt, är produktionen inte så hög och inslaget av impediment stort. Men det finns också mycket högproduktiv skog i kommunen och den är av riksintresse. Den ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Högproduktiv skogsmark ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som kan försvåra ett rationellt skogsbruk.

Foto: My Laurell

NATIONELLA MÅL

Frisk luft
Bara naturlig förurening
Giftfri miljö
Säker strålmiljö

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Alla verksamhetsutövare ska vid planläggning, byggande eller andra åtgärder utreda om miljö kvalitetsnormerna kan påverkas negativt av åtgärden. Kommunen och länsstyrelsen ska agera vägledande i sådana fall.
- Östhammars kommun ska vid tillsyn, tillståndsprövning och planering se till att de miljö kvalitetsnormer som finns uppfylls enligt miljöbalkens kapitel 5.

Miljö, hälsa och säkerhet

Planeringen ska främja goda miljöförhållanden, anpassas till klimatförändringar och leda till minskad klimatpåverkan. Detta avsnitt redovisar särskilt hur Östhammars kommun arbetar med för planeringen väsentliga miljöfrågor.

Miljö kvalitetsnormer

Miljö kvalitetsnormer finns införda i miljöbalken och är föreskrifter om lägsta godtagbara kvalitet för mark, vatten, luft eller miljön i övrigt inom ett geografiskt område. Normerna reglerar den miljö kvalitet som ska finnas eller uppnås och inte vad som är tillåtet att släppa ut. Miljö kvalitetsnormer som meddelats med stöd av miljöbalken är också allmänna intressen enligt plan- och bygglagen och ska följas. Det finns normer för utomhusluft, vattenkvalitet, fisk- och mussel- vatten samt för omgivningsbuller.

En miljö kvalitetsnorm är inte direkt bindande för enskilda. Det är myndigheter och kommuner som ska se till att miljö kvalitetsnormerna uppfylls, bland annat vid tillståndsprövning och tillsyn, planering och planläggning. I vissa fall kan åtgärdsprogram upprättas för att en miljö kvalitetsnorm ska kunna uppfyllas.

VATTEN

Miljö kvalitetsnormerna för vatten gäller både grundvatten, kustvatten och sötvatten (sjöar och vattendrag) och grundar sig på EU:s ramdirektiv för vatten som antogs år 2000. Syftet med direktivet är att bevara och förbättra vattenmiljön. Det övergripande målet är att alla vatten ska uppnå god vattenstatus till år 2021, eller senast till år 2027. Begreppet "god vattenstatus" är ett försök att sammanfatta målen att nå god ekologisk och kemisk kvalitet, och för grundvatten även tillräcklig kvantitet. Konkret finns vissa beslutade halter och mätnivåer som vattnet i Östhammars kommun ska nå till år 2021.

Åtgärdsprogram

Östhammars kommun tillhör Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt. Vattenmyndigheten har år 2009 fastställt miljö kvalitetsnormer och åtgärdsprogram för hela distriktet. Ett vattenområde påverkas av markanvändningen i hela avrinningsområdet, och därför har man avgränsat åtgärdsprogrammen i så kallade vattenförekomster, där åtgärderna gäller markanvändningen inom specifika avrinningsområden.

De största utmaningarna för att nå miljö kvalitetsnormerna i vattenförekomster inom Östhammars kommun är att minska utsläpp av fosfor och kväve, och att åtgärda vandringshinder för fisk. Miljögifter är ett övergripande problem för alla vatten i Sverige, både genom de diffusa utsläppen, men också genom punktkällor, exempelvis områden som förorenats av gamla industrier.

Myndigheter och kommuner är enligt miljöbalkens 5 kapitel skyldiga att inom sina ansvarsområden vidta de åtgärder som behövs enligt fastställda åtgärdsprogram. För att vattnets kvalitet ska bli tillräckligt bra vatten krävs också att alla som påverkar vattnet agerar i enlighet med myndigheters och kommuners planer och program.

Nya åtgärdsprogram är på väg. Vattenmyndigheten genomförde under 2014 och 2015 samråd om förslag till nya program. Skillnaden är att dessa tydligare pekar ut viktiga åtaganden och åtgärder som behövs för att miljö kvalitetsnormerna ska kunna nås i varje vattenförekomst. I förslaget till nytt program berörs Östhammars kommun av sex områden med detaljera-

de åtgärdsprogram: Forsmarksån, Olandsån, Fyrisån, Östhammarsfjärden och Hargsviken, Öregrundsgrepen och Upplands yttre skärgård. När de nya åtgärdsprogrammen har fastställts av Vattenmyndigheten till år 2016 ska planeringen ta hänsyn till beskrivna miljöproblem och åtgärder för varje redovisat vattenområde.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Miljökvalitetsnormerna och Åtgärdsprogrammet för vatten ska vara styrande för planering, tillståndsgivning och tillsyn av frågor som rör vattenanvändning.

LUFT

Med luftpåverkan menas utsläpp av ämnen eller partiklar som påverkar luftkvaliteten negativt. Sveriges miljökvalitetsnormer för luft är satta med utgångspunkt från ett EG-direktiv för utomhusluft. Normerna gäller såväl korttids- som långtidsexponering och innefattar för tillfället 13 olika farliga ämnen. Svårast att klara är normerna för partiklar och kvävedioxid som till stor del orsakas av trafiken. Vid starkt trafikerade gator är halterna i luften ofta nära gränsvärdena. På

Foto: My Laurell

Upplands yttre skärgård, där bland annat Understens fyrplats ligger, kommer att omfattas av Vattenmyndighetens förslag till nya, detaljerade åtgärdsprogram.

landsbygden kan halterna av marknära ozon ibland också vara för höga. Marknära ozon bildas när solljuset möter bilavgaser.

Östhammars kommun är medlem i Stockholms och Uppsala läns luftvårdsförbund. Dit rapporteras större punktkällor för utsläpp, exempelvis

LÄS MER

- ☞ Luftvårdsförbundet
- ☞ Naturvårdsverket - om buller
- ☞ Folkhälsomyndighetens råd om buller

från Sandvik Coromant i Gimo, hamnen i Hargshamn och Österby gjuteri. Länsstyrelsen i Uppsala ansvarar för rapportering kring Forsmarks kärnkraftverk.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Inga miljöstörande industrier i närheten av bostäder och omvänt.
- Inga nya bostadsområden nära verksamheter som kan avge förorenad luft eller som kan sprida dofter.

BULLER

Även de svenska miljökvalitetsnormerna för buller grundar sig på beslut inom EU. Normen uttrycks snarare som en målsättning än i form av tydliga riktvärden. Utgångspunkten är att omgivningsbuller inte ska medföra skadliga effekter på människors hälsa. Den öppna formuleringen hänger samman med att olika människor har olika uppfattningen om vilka ljud och ljudnivåer som är störande. Vad som upplevs som störande är också beroende av vilken tid på dygnet ljudstörningen förekommer. Det finns rekommenderade gränsvärden för olika typer av miljöer och tidpunkter.

Buller kan orsaka ohälsa i form av bland annat hörselproblem, röstproblem och stress som

tillfälligt kan ge högt blodtryck. Det finns även studier som visar att långvarig exponering för flyg- och trafikbuller kan öka risken för hjärt- och kärlsjukdomar.

I Östhammars kommun förekommer buller främst från skjutbanor, motocrossbana, vägtrafik och tidvis från nöjesarrangemang. Det finns inga mätningar utförda och därför är det okänt om det finns platser där rekommenderade gränsvärden överskrids.

Enstaka bostadshus på landsbygden som ligger nära vägar med mycket trafik kan påverkas av vägtrafikbuller.

Tågtrafiken mellan Österbybruk och Hargshamn orsakar en del buller i samband med malmtransporterna från Dannemora gruva. Nära järnvägen kan även vibrationer förekomma. Själva gruvverksamheten genererar också buller. Generellt sett har buller från industrier annars en tämligen begränsad omfattning i kommunen.

Även vindkraftverk kan generera störande buller.

Åtgärder

Östhammars kommun har ingen åtgärdsplan för buller. Olika riktlinjer för lokaliseringsprövning och planläggning tar hänsyn till riskerna för bullerstörning.

Allmänna riktlinjer för placering av olika former av störande anläggningar finns i skriften Bättre plats för arbete och verksamheten vid industrier med mera.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Inga miljöstörande industrier i närheten av bostäder och omvänt.
- Inga nya bostadsområden nära verksamheter som kan bullra.

Miljö- och hälsorisker

MILJÖFARLIG VERKSAMHET

Definitionen av miljöfarlig verksamhet finns i miljöbalkens kapitel 9, 1 §. I princip innefattar begreppet en verksamhet eller åtgärd som medför utsläpp till mark, luft eller vattenmiljöer, eller på annat sätt utgör en risk för miljön eller människors hälsa – exempelvis genom buller, skakningar och strålning.

I många fall krävs tillstånd eller anmälan innan en miljöfarlig verksamhet får påbörjas eller förändras. Verksamheterna delas in i olika klasser. A- och B-verksamheter kräver tillstånd och prövas av miljödomstolen respektive länsstyrelsen. Anmälan till kommunens miljönämnd krävs för C-verksamheter samt för vissa ändringar av A- och B-verksamheter. U-verksamheter är mindre miljöfarliga verksamheter som varken kräver tillstånd eller anmälan.

Östhammars kommun har tillsynsansvar för framförallt B- och C-verksamheter inom kommunen. Främst rör det sig om täkter, reningsverk och mellanstora industrier. Kommunen har också ett tillsynsansvar för så kallade U-verksamheter, exempelvis bensinstationer. Det viktigaste i kommunens arbete med miljöfarlig verksamhet är att hålla uppdaterade register över de företag som bedriver verksamheterna och att bedriva regelbunden tillsyn.

Länsstyrelsen ansvarar för tillsynen vid Sandvik Coromant i Gimo, Österby gjuteri och Dannemora Mineral AB som bedriver gruvverksamhet i Dannemora. För tillsyn av Forsmarks kärnkraftverk ansvarar länsstyrelsen och Naturvårdsverket.

FÖRORENADE OMRÅDEN

Större eller mindre områden kan innehålla föroreningar i en sådan mängd att det kan hota människors hälsa eller miljö. Föroreningarna kommer ofta från verksamheter, antingen nedlagda eller pågående. Det kan också finnas områden med naturligt höga bakgrundshalter av metaller.

I planeringssammanhang är det viktigt att känna till om och i så fall var det finns förorenade områden. Samtliga länsstyrelser i Sverige arbetar på uppdrag av Naturvårdsverket med att identifiera och inventera platser som kan vara förorenade till följd av pågående eller tidigare miljöfarliga verksamheter. Inventeringen används för att prioritera vilka områden som bör undersökas vidare. Högs prioritet ges till områden med högst riskklassning.

Det finns relativt många förorenade områden i Östhammars kommun, inte minst i anslutning till bruks- och gruvsamhällena. Föroreningarna består på dessa platser främst av tungmetaller. Av de tio områden som fått högst prioritet av

länsstyrelsen ligger tre i Östhammars kommun: Dannemora gruvområde, Österbyverken och Östhammarssågen. Gruvområdet innehåller metallföreningar, bland annat arsenik. I området runt Österbyverken finns metallföreningar, både i mark och vatten. Även kvicksilver finns bland påvisade metaller. Marken kring före detta Östhammarssågen är förorenad av dioxin.

Gamla deponeringsplatser för hushållsavfall finns i Östhammar norr om Edskolan och på Cirkusplatsen nere vid hamnen. Detaljerade markundersökningar har gjorts i det sistnämnda området för att undersöka om det är lämpligt att exploatera marken för bostadsändamål.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Tillsynsarbetet ska inriktas på att förebygga mark- och vattenföroreningar från miljöstörande verksamheter.
- Kända misstankar om historiska markföroreningar ska följas upp med detaljerade markundersökningar i samband med planering och nyexploatering.
- Bakgrunds nivåer av metaller ska undersökas vid all nyetablering av bostäder.
- Etablering av verksamheter som har stora utsläpp av metaller bör som regel inte tillåtas i områden med höga bakgrunds nivåer.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- All nybyggnation i Östhammars kommun ska vara radonsäker.
- Det är obligatoriskt med radonmätning i nybyggda hus. Det kan vara lämpligt att även mäta markradon innan byggandet påbörjas.

FARLIGT GODS

är ett samlingsbegrepp för ämnen och föremål som på grund av sina kemiska eller fysikaliska egenskaper kan orsaka skador på liv, hälsa, miljö eller egendom vid transport. Riskerna för omgivningen uppstår framförallt vid haverier eller olyckor i samband med transporterna.

Godset klassificeras utifrån sina farliga egenskaper. Det finns noggranna regler kring hur det ska förpackas, märkas, hanteras och fraktas.

RADONRISKER

Radon är en ädelgas som avger joniserande strålning. Strålningen kan orsaka lungcancer vid långvarig exponering. Gasen kan komma från mark, vatten och byggnadsmaterial och risk för radonförekomst finns i stora delar av Sverige.

Markburen radongas kan tränga upp genom sprickor i berggrunden och ta sig in i byggnader genom otätheter i grund eller källare. Vattenburen radongas kan förekomma i brunnar som borrats i radonförande berggrund. Gasen hamnar i inomhusluften i samband med att vattnet tappas upp. Så kallad blåbetong är exempel på ett byggnadsmaterial som kan avge radongas. Blåbetong användes framförallt mellan åren 1920 till 1980.

I Östhammars kommun har risken för markradon kartlagts översiktligt genom flygradiometriska mätningar. Mätningarna ger vissa indikationer på att det kan finnas riskområden i kommunen, men underlagen är inte tillräckligt detaljerade för att kunna användas som underlag för beslut i enskilda plan- eller byggärenden.

Vid planläggning bör särskilda mätningar göras inom aktuellt område. I övrigt rekommenderas att byggnader konstrueras på ett sådant sätt att eventuella radongaser förhindras att tränga in. När en bostadsbyggnad eller annan byggnad där människor vistas mer än tillfälligt är fär-

digställd ska radonmätning alltid ske. Livsmedelsverkets dricksvattenföreskrifter innehåller gränsvärden för radon i dricksvatten. I Socialstyrelsens allmänna råd finns även riktvärden och rekommendationer rörande radon.

ELEKTROMAGNETISKA FÄLT OCH RADIOFREKVENT STRÅLNING

Utöver joniserande strålning finns flera andra strålningstyper som eventuellt kan ha en hälsopåverkan. Aktuella strålningstyper är elektromagnetiska fält och radiofrekvent strålning. Elektromagnetiska fält finns runt all elektrisk utrustning som är påslagen. Radiofrekvent strålning uppstår runt och mellan all utrustning som kommunicerar med hjälp av radiovågor, exempelvis sändare och mottagare för mobiltelefon, tv eller radio.

Hälsoriskerna med strålning av dessa slag är oklara. Det finns en oro för att dessa typer av strålning kan orsaka cancer eller andra sjukdomar. Det finns ännu ingen forskning som säkerställt de långsiktiga riskerna, däremot forskningsresultat som indikerar att det kan finnas skäl till försiktighet. Myndigheterna förespråkar därför att försiktighetsprincipen ska tillämpas.

Strålsäkerhetsmyndigheten har utfärdat allmänna råd som innehåller riktvärden för högsta rekommenderade strålningsnivå i olika sammanhang. Dessa bygger på riktlinjer från

EU och ska vara vägledande vid tillämpning av strålskyddslagens 6 §. Faktiska gränsvärden finns för högfrekventa elektromagnetiska fält i arbetslivet. Dessa bygger på EU-direktiv 2004/40/EC.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Ingen bebyggelse eller byggnad där människor vistas en stor del av dygnet ska tillåtas inom 100 meter från högspänningsledning, anläggningar för telefoni eller annan sändare som kan avge radiofrekvent strålning.
- Ett värde under 0,1 microtesla ska klaras vid närmsta bostad från en strålningskälla.

TRANSPORT AV FARLIGT GODS

Dagligen transporteras stora mängder farligt gods genom Sverige, mellan och över många kommungränser. Länsstyrelserna fattar i samråd med andra myndigheter beslut om vilka vägar som lämpar sig för sådana transporter. Större vägar, som i huvudsak används för genomfartstrafik, pekas ut som primära transportleder. Sekundära transportleder är främst avsedda för lokala transporter till och från leverantörer eller mottagare av farligt gods.

I Östhammars kommun är vägarna 76, 288 och 292 är rekommenderade primära vägar för transport av farligt gods. Men farligt gods passerar även kommunen med sjötrafik och på järnväg.

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Följa regionala förslag på riktlinjer för samhällsplanering som ger ett gemensamt agerande för att minska behovet att genomföra riskanalyser i enskilda planärenden.

KOMMUNENS RIKTLINJER

- En zon om 25 meter bör lämnas byggnadsfri närmast transportled för farligt gods (väg 76, 288 och 292, samt Hargshamnbanan).
- Sammanhållen bostadsbebyggelse, personintensiv verksamhet och verksamheter med människor som är i behov av hjälp att förflytta sig ska inte lokaliseras närmare transportlederna för farligt gods än 75 meter från väggkant och 50 meter från järnvägsspår.
- Där bebyggelse är lokaliserad längs transportleder är det viktigt att det finns lämpliga varningssystem.

KLIMATANPASSNING

Klimatförändringarna beräknas för Sveriges del kunna leda till högre temperaturer, mer nederbörd och fler extrema väderhändelser. Alla ansträngningar för att motverka klimatförändringarna behövs, och Östhammars kommuns arbete redovisas på sidan 57-58. Trots det krävs en beredskap för att möta ett förändrat klimat.

I Östhammars kommun är det troligt att det framförallt är vintertemperaturerna som blir högre. Även om årsnederbörden ökar, riskerar somrarna att bli torrare. Det kan komma att påverka yt- och grundvattenflödena på flera sätt och därmed vattenförsörjningen inom kommunen.

Sommartorka kan orsaka problem för dricksvattenförsörjningen i områden med begränsade dricksvattentillgångar. Den kan också resultera i en ökad konkurrens om vattentillgångarna, eftersom det kan finnas ett ökat behov av konstbevattning i jordbruket.

Mer nederbörd ökar riskerna för att bebyggelse i låglänta delar ska drabbas av översvämning. Översvämningar kan också öka riskerna för spridning av smittor och föroreningar från avlopps- och djuranläggningar.

Riskerna för att bebyggelsen ska översvämmas bedöms som måttliga i Östhammars kommun.

Historiskt har Östhammars kommun inte varit särskilt hårt drabbat av översvämningar, det framgår av utredningen Översvämningar i Norra Östersjöns vattendistrikt. Den enda o-nämnda händelse är 1966 då stora delar av Gimo drabbades av kraftiga översvämningar. Gimo ligger inom Olandsåns avrinningsområde.

Det omfattande dammsystemet kring Österbybruk kan också komma att påverkas av extrema vattenflöden, framförallt vid ett eftersatt dammunderhåll.

Kustnära bebyggelse hotas framförallt av översvämning i samband med extrema högvattenförhållanden i kombination med blåst. När stormen Per drog över Sverige i januari 2007 uppmättes en havsvattennivå som låg 1,5 meter över normalvattenstånd vid Forsmarks kärnkraftverk.

Även om de globala havsnivåerna höjs till följd av klimatförändringarna kommer det att dröja innan det får påtagliga effekter i Östhammars kommun. Det är troligt att pågående landhöjning (cirka fyra millimeter per år) kompenserar för en havsnivåhöjning, åtminstone i ett 100-årsperspektiv.

Bedömningen när det gäller ökade risker för erosion är att det finns få erosionskänsliga områden i Östhammars kommun.

LÄS MER

- www.radonguiden.se
- Radonboken - Boverkets radonguide
- Magnetfät och hälsorisker

KOMMUNENS RIKTLINJER

- Den måttliga påverkan som 100-årsflöden bedöms ge ska vara den lägsta nivå där bostäder eller andra etableringar får förläggas
- Vid planering av nybyggnation i låglänta och kustnära lerområden bör en geoteknisk undersökning genomföras.
- Ingen bebyggelse bör tillåtas mindre än två meter över medelvattennivån

NATIONELLA MÅL

Minska risken för och konsekvenser av allvarliga händelser.

Trygga hälsa och personlig säkerhet.

Hindra eller begränsa skador på egendom och miljö.

Samhällsskydd och beredskap

Kommunen ska verka för att kommuninvånare, anställda och andra som berörs av kommunens verksamheter får en trygg och säker miljö. Detta sker bland annat genom krisberedskap, riskidentifiering, och med hjälp av räddningstjänsten.

KRISBEREDSKAP

Östhammars kommun ska kunna upprätthålla sina verksamheter och skydda dem mot störningar inom sitt geografiska område. Vid en kris ska kommunen se till att samordningen fungerar mellan inblandade aktörer på lokal, regional respektive central nivå.

Händelser som kan påverka samhällets funktionsförmåga så att medborgarnas liv och hälsa riskeras eller äventyra stora miljömässiga och ekonomiska värden kan komma plötsligt. Det är därför av stor vikt att det finns kunskap och rutiner för hur kommen ska agera då en störning inträffar.

I alla kommunala verksamheter ska det vid behov eller vid förändringar utföras en riskidentifiering på samtliga arbetsställen. Säkerhetsbrister och risker inom verksamheten ska kartläggas. Kartläggningen används sedan för att prioritera och planera åtgärder. Riskidentifieringen lägger också grunden för ett systematiskt säkerhetsarbete.

Säkerhetsfrågor ska beaktas i all planering och samhällsutveckling. Målet ska vara att skapa miljöer som motverkar otrygghet. Alla miljöer där barn vistas ska vara utformade så att de bidrar till social trygghet.

RÄDDNINGSTJÄNST

Östhammar kommun ingår i ett regionalt brandförsvaret och har en räddningsnämnd gemensam med Tierp och Uppsala kommuner. Uppsala kommun är värdkommun. Riskanalyser och handlingsprogram som berör kommunernas beredskap för räddningsinsatser och förebyggande brandskydd, inklusive brandskyddskontroll och rengöring av eldstäder, tas fram av den gemensamma räddningsnämnden. Handlingsprogrammet antas av respektive kommunfullmäktige.

Brandförsvarets insattid (den tid som krävs från larm tills en insatsenhet kan vara på plats) varierar för olika delar av kommunen enligt handlingsprogrammet. Större delen av kommunen har en insattid på 10 respektive 20 minuter, men för norra delarna av Gräsö, skärgården söder om Öregrund samt öarna utanför är den högre än 20 minuter.

KOMMUNENS STÄLLNINGSTAGANDE

- Vid nybyggnation i områden där brandförsvarets insattider är mer än 20 minuter ställs särskilda krav på byggnader och byggnadsanvändning för att öka brandsäkerheten.
- Tillgången till vatten för brandsläckning måste alltid beaktas vid exploatering där kommunalt vatten inte finns tillgängligt.

GRUVHÅL

Inom kommunen finns ett stort antal vattenfyllda gruvhål. Länsstyrelsen har till uppgift att göra en riskbedömning och tillsammans med polismyndigheten besluta om det av säkerhetsskäl finns behov av att sätta upp stängsel runt kända gruvhål.

KÄRNTEKNISKA ANLÄGGNINGAR

I Forsmark finns en kärnteknisk anläggning med tre kärnkraftsreaktorer och ett slutförvar för låg- och medelaktivt avfall (SFR). Kärnkraftverket omges av en inre beredskapszon och en yttre indikeringszon. Den inre zonen ligger inom 12-15 kilometers radie från kärnkraftverket. Inom denna zon har jodtabletter och

information i händelse av en kärnteknisk olycka delats ut till alla hushåll. Det finns också inomhus- och utomhussystem för att varna allmänheten vid olyckstillbud.

Länsstyrelsen ansvarar för att upprätta utrymningsplaner för allmänheten vid en kärnteknisk olycka. Länsstyrelsen har också ansvar för att upprätthålla en beredskap som gör det möjligt att snabbt och noggrann kartlägga radioaktiva utsläpp från en kärnteknisk olycka, i den inre beredskapszonen men också i indikeringszonen. Indikeringszon sträcker sig från den inre beredskapszonens gräns ut till cirka 50 kilometer från kärnkraftverket.

SLUTFÖRVAR FÖR ANVÄNT KÄRNBRÄNSLE

SKB lämnade 2011 in en ansökan enligt miljöbalken till Mark- och miljödomstolen, samt en ansökan enligt kärntekniklagen till Strålsäkerhetsmyndigheten om att få bygga och driva ett slutförvar för använt kärnbränsle i Forsmark.

Slutförvaret föreslås placeras på cirka 500 meters djup i berggrunden och kommer innebära påverkan på grundvatten och ytvatten i området. Projektet rymmer också effekter som kan påverka människors hälsa, exempelvis transporter, buller och damning. Parallellt med prövningen om själva slutförvaret i Forsmark pågår en prövning av en mellanlagringsanläggning

(CLAB) och en inkapslingsanläggning (CLINK) i Oskarshamn. Respektive myndighet gör en självständig prövning av de olika ansökningarna, men integrerade yttranden kommer att lämnas till regeringen.

Regeringen ska fråga både Östhammar och Oskarshamns kommuner om man kan acceptera de lösningar som presenteras av SKB innan den fattar beslut om att tillåta eller avslå SKB's ansökan.

Parallellt med ansökan om slutförvar för använt kärnbränsle har SKB under 2015 även lämnat in en ansökan för en utbyggnad och förändring av nuvarande slutförvar för låg- och medelaktivt radioaktivt avfall (SFR). Befintlig anläggning ligger cirka 50 meter under havsbotten.

Ansökan gäller en utökning av förvarets volym, men också önskemål om att få slutförvara rivningsavfall från de svenska kärnkraftverken samt mellanlagra visst långlivat avfall. Prövningen har precis startat och det är fortfarande oklart om prövningen kommer ske på motsvarande sätt som för slutförvaret för använt kärnbränsle.

Mostphotos.com | Frugan

Östhammars kommun
Box 66
742 21 Östhammar
www.osthammar.se

